

Indenrigs- og Sundhedsministeriet

Enhed: Kommunaljura
Sagsbeh.: DEPNNM
Sags nr.: 1005077
Dok. Nr.: 282806
Dato: 26. august 2010

VEJLEDNING
OM
AFHOLDELSE AF FOLKETINGSVALG

(Til alle kommunalbestyrelser, valgbestyrelser og statsforvaltninger)

Indhold

1. Indledning	5
2. Oversigt over opgavefordelingen ved folketingsvalg.....	5
2.1. Kommunalbestyrelsens opgaver.....	5
2.2. Valgbestyrelsens opgaver.....	6
2.3. Statsforvaltningens opgaver.....	6
3. Oversigt over tidsfristerne ved folketingsvalg	6
4. Valgret, valglisten og valgkort.....	12
4.1. Valgret.....	12
4.2. Generelt om optagelse på valglisten	13
4.2.1. Automatisk optagelse på valglisten	14
4.2.2. Optagelse på valglisten efter ansøgning	15
4.3. Indberetninger af ændringer af afstemningsområder og afstemningssteder	17
4.4. Maskinel udarbejdelse af valglisten.....	18
4.4.1. 15.-dagsvalglisten.....	18
4.4.2. Udlandstilflyttervalglisten	18
4.4.3. Udlandsdanskervalglisten	19
4.5. Manuel rettelse af valglisten på grund af mangler m.v. vedrørende indberetning til CPR.....	20
4.6. Manuel optagelse på valglisten i øvrigt	21
4.6.1. Manuel optagelse på valglisten af visse vælgere, der er flyttet til Færøerne eller Grønland	21
4.6.2. Manuel optagelse på valglisten af visse vælgere, der har valgret uanset ophold i udlandet efter lovens § 2	21
4.6.3. Manuel optagelse på valglisten af vælgere, der får dansk indfødsret, eller hvis værgemål med fratagelse af den retlige handleevne bliver ophævet senere end 7 dage før valgdagen.....	23
4.6.4. Manuel optagelse på udlandstilflytter- og udlandsdanskervalglisten i tilfælde af, at 7.-dagen falder på lørdag, søndag eller anden helligdag.....	23
4.7. Manuel slettelse af valglisten i øvrigt.....	24
4.8. Særligt om flytning mellem kommuner eller inden for en kommune senere end 15 dage før valgdagen	25
4.9. Særligt om tilflytning fra udlandet senere end 7 dage før valgdagen.....	25
4.10. Udsendelse af valgkort.....	26

4.11. Bekendtgørelse om udsendelse af valgkort. Indsigelser vedrørende valgkort og valglister	27
4.12. Elektronisk valgliste	27
5. Valg m.v. af valgbestyrelser, valgstyrere og tilforordnede vælgere... 29	
5.1. Valgbestyrelser	29
5.2. Valgstyrere	30
5.3. Tilforordnede vælgere	31
5.4. Diæter	32
6. Kandidater til valget, stemmesedler og opslag m.v. 33	
6.1. Anmeldelsesmyndighed og frister	33
6.2. Kandidatanmeldelser	35
6.3. Kandidaternes navne på stemmesedlerne	36
6.4. Anmeldelsesmyndighedens undersøgelse af kandidatanmeldelserne 38	
6.4.1. Anmeldelsesmyndighedens vejledningspligt efter forvaltningslovens § 7, stk. 1	39
6.5. Partiernes godkendelse af kandidaterne	41
6.5.1. Anmeldelsesmyndighedens vejledningspligt efter forvaltningslovens § 7, stk. 1	41
6.6. Partiernes anmeldelser af nominering og partiliste	42
6.7. Realisering af kandidaternes og partiernes ønsker om opstillingsform43	
6.7.1. Anmeldelsesmyndighedens vejledningspligt efter forvaltningslovens § 7, stk. 1	44
6.8. Fortegnelser over de opstillede kandidater	45
6.9. Stemmesedler og opslag	46
6.9.1. Stemmesedler	46
6.9.2. Opslag	47
6.9.3. Fejl i stemmesedler og opslag	47
6.9.4. Afdøde kandidater	48
6.10. Partiernes plakatomsætning ved offentlig gade eller vej m.v. 48	
7. Afstemning på valgdagen..... 49	
7.1. Kommunalbestyrelsens forberedelse af afstemningen	49
7.2. Den almindelige fremgangsmåde ved stemmeafgivningen	51
7.3. Reglerne om hjælp til stemmeafgivningen	52
7.4. Opretholdelse af ro og orden i stemmelokalerne	56
7.5. Valgagitation ikke tilladt i stemmelokalerne m.v. 56	
7.6. Indsamlinger på afstemningsstederne	58
7.7. Andre afstemninger samtidig med valg	58
7.8. Exit polls	58
7.9. Pressens adgang til stemmelokalerne	59
8. Brevstemmeafgivning..... 59	
8.1. De generelle regler om brevstemmeafgivning her i landet	60
8.2. Særligt om brevstemmeafgivning på folkeregistrene/borgerservicecentre	61
8.2.1. Betingelserne for brevstemmeafgivning	62
8.2.1.1. Brevstemmeafgivning på biblioteker	62
8.2.2. Den almindelige fremgangsmåde ved brevstemmeafgivningen.. 63	
8.2.3. Reglerne om hjælp til brevstemmeafgivningen	65

8.3. Særligt om brevstemmeafgivning på sygehuse og i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene	67
8.4. Særligt om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem	67
8.4.1. Betingelserne for brevstemmeafgivning	67
8.4.2. Udpegning af stemmemodtagere	69
8.4.3. Den almindelige fremgangsmåde ved brevstemmeafgivning	71
8.4.4. Reglerne om hjælp til stemmeafgivningen.....	72
8.5. Særligt om brevstemmeafgivning på mindre øer, herunder Christiansø	73
8.6. Brevstemmeafgivning på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg.....	73
8.6.1. Brevstemmesteder og -modtagere på Færøerne, i Grønland og i udlandet.....	73
8.6.2. Brevstemmesteder og -modtagere på danske skibe i udenrigsfart og danske havanlæg	74
8.6.3. Tidsrum for brevstemmeafgivning	74
8.6.4. Brevstemmematerialet	74
8.7. Modtagelse og kontrol af brevstemmer	75
8.7.1. Kommunalbestyrelsens modtagelse og registrering af brevstemmer m.v.	75
8.7.2. Elektronisk brevstemmeprotokol	76
8.7.3. Valgstyrernes gennemgang og kontrol af de modtagne brevstemmer	78
9. Opgørelse af afstemningen i opstillingskredsen.....	81
9.1. Kandidaters deltagelse i stemmeoptællingen	81
9.2. Stemmeoptælling på afstemningsstedet	82
9.3. Bedømmelse af stemmesedler	84
9.3.1. Bedømmelse af stemmesedler afgivet på afstemningsstedet	84
9.3.2. Bedømmelse af brevstemmesedler	86
9.3.2.1. Påføring af uofficielle bogstavbetegnelser	87
9.3.2.2. Påføring af modstridende angivelser	88
9.3.2.3. Andre usikkerhedsmomenter	89
9.3.2.4. Øvrige ugyldighedsgrunde	90
9.3.3. Registrering af ugyldige stemmesedler, herunder brevstemmesedler	91
9.4. Valgstyrernes afstemningsbog.....	91
9.5. Indberetning til Danmarks Statistik på valgaftenen	91
9.6. Fintælling i opstillingskredsen	91
9.7. Valgbestyrelsens valgbog	94
9.8. Indsendelse af attesteret valgbogskopi til Danmarks Statistik og Indenrigs- og Sundhedsministeriet.....	94
9.9. Rettelse af eventuelle fejl og mangler i valgbogen m.v.	95
10. Opbevaring og kassation af valgmateriale	95
11. Afholdelse af udgifterne ved valget.....	96
12. Formularer m.v. til brug ved valget.....	96

13. Bortfald af tidligere udsendt vejledning om afholdelse af folketingsvalg	96
Bilag 1	98
Bilag 2	100
Bilag 3	103
Bilag 4	106
Bilag 5	108
Bilag 6	110

1. Indledning

Folketingsvalg afholdes efter reglerne i lov om valg til Folketinget (folketingsvalgloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 145 af 24. februar 2009, samt de bekendtgørelser og cirkulærer, som Indenrigs- og Sundhedsministeriet har udstedt i henhold til loven, jf. oversigten i *bilag 1*.

Siden folketingsvalget den 13. november 2007 er der gennemført forskellige ændringer af reglerne om folketingsvalg, jf. oversigten i *bilag 2*. Ændringerne vedrører bl.a. reglerne om, i hvilke boformer og boliger der kan brevstemmes i lyset af de forskellige boformer, voldsramte kvinder, ældre og handicappede og personer med særlige sociale problemer kan tilbydes efter social- og boliglovgivningen (lovens § 54, stk. 2). Endvidere har vælgere med behov for hjælp til stemmeafgivningen fremover ret til at forlange, at hjælpen ydes af en person, som vælgeren selv har udpeget, når blot der samtidig medvirker en myndighedsperson (lovens § 49, stk. 2, og § 61, stk. 4).

I denne vejledning redegøres for de opgaver, der i henhold til lovgivningen påhviler kommunalbestyrelser, valgbestyrelser og statsforvaltninger ved forberedelse og afholdelse af folketingsvalg.

Inden de enkelte folketingsvalg vil Indenrigs- og Sundhedsministeriet desuden udsende forskellige meddelelser, som vil gøre rede for de særlige forhold, der vedrører det pågældende valg.

2. Oversigt over opgavefordelingen ved folketingsvalg

Dette afsnit indeholder en oversigt over de opgaver, som kommunalbestyrelserne, valgbestyrelserne og statsforvaltningerne tager sig af i forbindelse med folketingsvalg. Formanden for valgbestyrelsen i Bornholms Kommune tager sig af statsforvaltningsopgaverne for opstillingskredsene i Bornholms Storkreds. Det nærmere indhold af de enkelte opgaver er beskrevet i de følgende afsnit i vejledningen.

2.1. Kommunalbestyrelsens opgaver

Ved folketingsvalg tager kommunalbestyrelsen sig af følgende opgaver:

- 1) Udarbejder valglister og udsender valgkort, se afsnit 4.
- 2) Vælger medlemmer til opstillingskredsens valgbestyrelse, se afsnit 5.
- 3) Vælger valgstyrere til at stå for afstemningen og den efterfølgende stemmeoptælling på de enkelte afstemningssteder, se afsnit 5.
- 4) Vælger tilforordnede vælgere dels til at hjælpe valgstyrerne, dels til at være stemmemodtagere ved afgivningen af brevstemmer i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem, se afsnit 5.
- 5) Tilrettelægger afgivningen af brevstemmer på folkeregistrene/borgerservicecentre, i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem og udpeger stemmemodtagere på mindre øer, se afsnit 8.
- 6) Forbereder afstemningen på valgdagen (bortset fra fremstilling af stemmesedler og opslag), se afsnit 7.
- 7) Sørger for, at valgmaterialer er til stede ved fintællingen, se afsnit 9.

- 8) Opbevarer valgmaterialet og tilintetgør nærmere angivne dele af dette, når Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over valget, se afsnit 10 (gælder kun de kommuner, hvis borgmester er formand for valgbestyrelsen).

2.2. Valgbestyrelsens opgaver

Ved folketingsvalg tager valgbestyrelsen i opstillingskredsen sig af følgende opgaver:

- 1) Får fremstillet stemmesedler og opslag og sørger for, at dette materiale bliver afleveret til kommunalbestyrelsen i de enkelte kommuner i opstillingskredsen, se afsnit 6.
- 2) Modtager indberetninger på valgaftenen fra de enkelte afstemningssteder i opstillingskredsen om resultatet af stemmeafgivningen. Indberetter resultatet af stemmeafgivningen for opstillingskredsen som helhed til Danmarks Statistik, se afsnit 9.
- 3) Foretager senest dagen efter valgdagen fintælling for hele opstillingskredsen, udarbejder valgbog og sender samme dag en attesteret kopi af valgbogen m.v. til Indenrigs- og Sundhedsministeriet og en attesteret kopi af valgbogen m.v. til Danmarks Statistik, se afsnit 9. Samtidig sendes to annullerede stemmesedler til Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

2.3. Statsforvaltningens opgaver

Ved folketingsvalg tager statsforvaltningen sig af følgende opgaver:

- 1) Modtager og godkender kandidatanmeldelser for opstillingskredsene i vedkommende storkreds, se afsnit 6.
- 2) Modtager meddelelser fra partierne om godkendte kandidater og anmeldelser om nominering af kandidater i de enkelte opstillingskredse samt anmeldelser om partiliste for alle et partis kandidater i storkredsen, se afsnit 6.
- 3) Udarbejder og sender fortegnelser over de opstillede kandidater i storkredsen til valgbestyrelserne og kommunalbestyrelserne i storkredsen samt til Indenrigs- og Sundhedsministeriet, se afsnit 6.

Formanden for valgbestyrelsen i Bornholms Kommune tager sig af de nævnte statsforvaltningsopgaver for opstillingskredsene i Bornholms Storkreds.

Statsforvaltningerne og valgbestyrelsesformanden i Bornholms Kommune kaldes under ét for anmeldelsesmyndigheden, se afsnit 6.

3. Oversigt over tidsfristerne ved folketingsvalg

Forberedelsen, gennemførelsen og opgørelsen af folketingsvalg skal ske inden for de tidsfrister, der er fastsat i eller i henhold til folketingsvalgloven. I det følgende gives en oversigt over disse tidsfrister. Bemærk, at folketingsvalg normalt udskrives med et varsel på 3 – 4 uger.

Før valgets udskrivelse

Brevstemmematerialet skal til enhver tid findes på folkeregistrene.

Brevstemmer, der er afgivet mere end 3 måneder før valgdagen på Færøerne, i Grønland, i udlandet og på danske havanlæg uden for dansk område, kommer ikke i betragtning. På danske skibe i udenrigsfart kan søfolk og deres medsejlede ægtefæller dog brevstemme fra dagen efter et folketingsvalg med gyldighed for førstkommende folketingsvalg.

Valgets udskrivelse

Kommunalbestyrelsen vælger medlemmer til valgbestyrelsen samt valgstyrere og tilforordnede vælgere, hvis dette ikke allerede er sket.

Kommunalbestyrelsen indrykker annoncer i de stedlige dagblade eller lokalaviser om brevstemmeafgivningen, herunder muligheden for at brevstemme i vælgerens hjem.

Kommunalbestyrelsen træffer de fornødne forberedelser til brevstemmeafgivningen i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger. Kommunalbestyrelsen skal herunder fastsætte den dag eller de dage, hvor brevstemmeafgivningen skal finde sted, samt sørge for, at vælgere, der bor eller opholder sig i de nævnte boformer eller boliger, i god tid, inden afstemningen skal finde sted, bliver gjort bekendt med muligheden for at brevstemme i boformen eller boligen.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at vælgere, der får personlig eller praktisk hjælp m.v. i hjemmet eller hjemmesygepleje, og som må antages at opfylde betingelserne for at stemme i hjemmet, får udleveret et ansøgningsskema af den person, der yder den personlige eller praktiske hjælp m.v., eller af hjemmesygeplejersken eller en anden aktivt udøvende person fra hjemmesygeplejerskeordningen.

Kommunalbestyrelsen eftersender brevstemmer fra vælgere, der har brevstemt før udskrivelse af valget (f.eks. på danske skibe i udenrigsfart), men som siden er flyttet til en anden kommune, til den nye bopælskommune.

Vælgere kan, når valget er udskrevet, ansøge folkeregisteret/borgerservicecentret i opholdskommunen om at brevstemme i hjemmet, dog tidligst 4 uger før valgdagen.

Anmeldelse af kandidater, meddelelse om godkendte kandidater, anmeldelse af nominering af kandidater og anmeldelse af partiliste kan tidligst indleveres til anmeldelsesmyndigheden, når valget er udskrevet.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet udsender en foreløbig fortegnelse over de opstillingsberettigede partier og disses bogstavbetegnelser.

3 uger før valgdagen

I Danmark, herunder på danske havanlæg på dansk område, kan man begynde at brevstemme. På folkeregistrene/borgerservicecentre skal man kunne brevstemme fra denne dag.

Alle lørdage inden for 3 uger før valgdagen

Det vil være hensigtsmæssigt at holde folkeregistrene/borgerservicecentrene åbne nogle timer for brevstemmeafgivning. Se endvidere nedenfor under "*Næstsidste hverdag før valgdagen*".

18 dage før valgdagen

Skæringsdato for optagelse af tilflyttere fra Færøerne og Grønland på valglisten. Skæringsdato for sletning fra valglisten ved fraflytning fra Danmark til Færøerne eller Grønland.

15 dage før valgdagen

- 1) - kl. 12. Sidste frist for anmeldelse af nye partier til Indenrigs- og Sundhedsministeriet. Ministeriet udsender derefter snarest en endelig fortegnelse over de opstillingsberettigede partier og disses bogstavbetegnelser, såfremt der er nogen ændringer i forhold til den foreløbige fortegnelse, der er udsendt ved valgets udskrivelse, se ovenfor.
- 2) Skæringsdato for optagelse af tilflyttere fra en anden kommune på valglisten.
- 3) Skæringsdato for optagelse af personer, der flytter inden for kommunen, på valglisten under den nye bopæl.
- 4) Skæringsdato for kommunalbestyrelsens indberetninger til CPR (Det Centrale Personregister) af
  - anmeldelser om flytning,
  - iværksættelse eller ophævelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6,
  - erhvervelse eller fortabelse af dansk indfødsret, samt
  - dødsfald i de særlige tilfælde, hvor dødsfald indberettes af kommunalbestyrelsen og ikke af sognemyndigheden.

Indberetningerne til CPR sker til brug for den maskinelle udskrivning af valglisten over de vælgere, der denne dag er bopælsregistreret i CPR med adresse i kommunen (15.-dagsvalglisten).

- 5) Sidste frist for kommunalbestyrelsens indberetning af ændringer vedrørende afstemningsområder (valgdistrikter) til CPR's vejregister.
- 6) Sidste frist for kommunalbestyrelsens indberetning af ændringer vedrørende afstemningssteder til kommunens databehandler.

Hvis 15.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, rykkes de skæringsdatoer/sidste frister, der er nævnt under nr. 2-6, frem til hverdagen umiddelbart før, som ikke er en lørdag. Kommunen afhenter denne dag post og efterser sin postkasse og elektroniske post for samme dag at behandle de meddelelser, der er nævnt under pkt. 4, som kommunen har modtaget senest denne dag.

12 dage før valgdagen

- kl. 18. Sidste frist for at ansøge folkeregistret/borgerservicecentret i opholdskommunen om at brevstemme i hjemmet.

Folkeregistret skal til dette formål mindst ét sted i kommunen holdes åbent mindst nogle timer umiddelbart inden kl. 18.

Hvis 12.-dagen før valgdagen er en lørdag eller søndag, forlænges fristen for at ansøge om at brevstemme i hjemmet til den førstkommende mandag kl. 12.

11 dage før valgdagen

- kl. 12. Sidste frist for at indlevere kandidatanmeldelser til anmeldelsesmyndigheden.

- kl. 12. Sidste frist for at trække en kandidatanmeldelse tilbage over for anmeldelsesmyndigheden.

Anmeldelsesmyndigheden skal denne dag efterse sin postkasse og elektroniske post, uanset om dagen falder på en lørdag eller søndag eller anden helligdag. Anmeldelsesmyndigheden skal denne dag endvidere afhente post (eller hverdagen umiddelbart før, hvis fristen udløber en søndag eller anden helligdag).

10 dage før valgdagen

1) - kl. 12. Sidste frist for partiernes meddelelse til anmeldelsesmyndigheden om godkendte kandidater og nominering af kandidater samt anmeldelse af partiliste. Anmeldelsesmyndigheden skal denne dag efterse sin postkasse og elektroniske post, uanset om dagen falder på en lørdag eller søndag eller anden helligdag. Anmeldelsesmyndigheden skal denne dag endvidere afhente post (eller hverdagen umiddelbart før, hvis fristen udløber en søndag eller anden helligdag). Anmeldelsesmyndigheden går i gang med at udarbejde en fortegnelse over de kandidater, der er opstillet i storkredsen.

2) Indenrigs- og Sundhedsministeriet bekendtgør senest denne dag i landets dagblade

- dag og tid for afstemningen
- at der vil blive sendt valgkort ud til vælgerne, samt
- at indsigelser om manglende modtagelse af valgkort eller modtagelse af valgkort med et fejlagtigt indhold skal fremsættes over for kommunalbestyrelsen.

8 dage før valgdagen

Kommunalbestyrelsen skal have modtaget de maskinelt udskrevne 15.-dagsvalglisten. Kommunalbestyrelsen skal også have modtaget de maskinelt udskrevne valgkort for vælgere optaget på 15.-dagsvalglisten, hvis det er kommunalbestyrelsen og ikke kommunens databehandler, der skal aflevere valgkortene til postbesørgelse.

Kommunalbestyrelsen sørger for manuel rettelse af disse valglisten. Se afsnit 4.5 – 4.7.

Kommunalbestyrelsen vil senest denne dag have modtaget fortegnelser fra anmeldelsesmyndigheden over de kandidater, der er opstillet i storkredsen. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at vælgerne fra denne dag kan gøre sig bekendt med fortegnelsen ved brevstemmeafgivning på folkeregistre/borgerservicecentre, i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem.

7 dage før valgdagen

1) Maskinelt udskrevne valgkort vedrørende vælgere, der er optaget på den maskinelt udskrevne 15.-dagsvalgliste, skal være afleveret til postbesørgelse enten af kommunalbestyrelsen eller af kommunens databehandler.

2) Skæringsdato for optagelse på valglisten (udlandstilflyttervalglisten) af vælgere, der flytter hertil fra udlandet (dvs. ikke Færøerne eller Grønland).

3) Personer, der har valgt til Folketinget uanset udlandsophold, jf. lovens § 2, og som i forbindelse med udlandsopholdet er registreret i CPR som udrejst og har ansøgt om at blive optaget på valglisten, skal optages på valglisten (udlandsdanskervalglisten), hvis kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet har truffet afgørelse herom senest denne dag.

Kommunen afhenter post og efterser sin postkasse og elektroniske post 7.-dagen før valgdagen for samme dag at behandle anmeldelser om tilflytning fra udlandet og ansøgninger om optagelse på valglisten fra udlandsdanskere, kommunen har modtaget senest denne dag. Dette gælder også, selv om 7.-dagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag. Falder 7.-dagen dog på en søndag eller anden helligdag, må afhentningen af post dog ske hverdagen umiddelbart før.

4) Skæringsdato for kommunalbestyrelsens indberetninger til CPR af

- anmeldelser om tilflytning fra udlandet, (dvs. ikke Færøerne eller Grønland)
- iværksættelse eller ophævelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, samt
- erhvervelse eller fortabelse af dansk indfødsret.

Indberetningerne til CPR sker til brug for den maskinelle udskrivning af en valgliste over de vælgere, der ikke er optaget på 15.-dagsvalglisten, men som senest 7 dage før valgdagen er flyttet til kommunen fra udlandet eller har fået ophævet værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, eller har fået dansk indfødsret (udlandstilflyttervalglisten).

5) Skæringsdato for kommunalbestyrelsens indberetninger til CPR af afgørelser om optagelse på valglisten af personer, der har valgt uanset udlandsophold, til brug for den maskinelle udskrivning af en særlig valgliste over disse vælgere (udlandsdanskervalglisten).

Hvis 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, rykkes de skæringsdatoer, der er nævnt under nr. 4 og 5, frem til hverdagen umiddelbart før, der ikke er en lørdag.

Kommunen afhenter denne dag post og efterser sin postkasse og elektroniske post for samme dag at behandle de meddelelser, der er nævnt under pkt. 4 og 5, som kommunen har modtaget senest denne dag.

De under nr. 2 og 3 nævnte vælgere skal optages manuelt på valglisten, hvis de ikke er optaget på de maskinelt udskrevne valglistes, jf. pkt. 4 og 5.

6 dage før valgdagen

Kommunens databehandler skal aflevere de maskinelt udskrevne valgkort for de vælgere, der er optaget på den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste, til postbesørgelse.

5 dage før valgdagen

Vælgere skal have modtaget de maskinelt udskrevne valgkort.

Kommunalbestyrelsen skal have modtaget den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste og udlandsdanskervalgliste.

Kommunalbestyrelsen sørger for manuel rettelse af disse valglistes, jf. afsnit 4.5. – 4.7.

Næstsidste hverdag før valgdagen

Sidste dag for afgivning af brevstemme i Danmark, herunder på danske havanlæg på dansk område. Det gælder også, selv om næstsidste hverdag er en lørdag.

Uanset om næstsidste hverdag er en lørdag, skal folkeregistrene/borgerservicecentre mindst ét sted i kommunen holde åbent for brevstemmeafgivning i mindst nogle timer. Det vil i øvrigt være hensigtsmæssigt at holde også de øvrige folkeregistre/borgerservicecentre i kommunen åbent for brevstemmeafgivning nogle timer den pågældende dag.

Dagen før valgdagen

Valgstyrene kan begynde undersøgelsen af, om brevstemmer kan komme i betragtning. Undersøgelsen skal være færdig, inden afstemningen begynder på valgdagen.

For at komme i betragtning skal brevstemmer være modtaget af valgstyrene, inden afstemningen begynder.

Kommunen afhenter post og efterser sin postkasse denne dag for at sikre, at brevstemmer rettidigt kan afleveres til vedkommende valgstyrene.

Valgbestyrelsen skal aflevere stemmesedler og opslag til kommunalbestyrelserne i god tid, inden afstemningen begynder.

Valgdagen

Afstemning kl. 9-20. Stemmeoptælling på afstemningsstederne. Indberetning af resultatet til valgbestyrelsen og til Danmarks Statistik.

Dagen efter valgdagen

Kommunalbestyrelsen sørger for, at stemmematerialet er til stede ved fintællingen.

Valgbestyrelsen foretager senest dagen efter valgdagen fintælling for hele opstillingskredsen, udarbejder valgbo og sender samme dag en attesteret kopi af valgboen m.v. til Indenrigs- og Sundhedsministeriet og en attesteret kopi af valgboen m.v. til Danmarks Statistik. Valgbestyrelsen sender samtidig en annulleret stemmeseddel til Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

Ugedagen efter valgdagen

Sidste frist for at klage over valget. Klager skal stiles til Folketinget og sendes til Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

12 hverdage (inkl. lørdag) efter valgdagen

- kl. 12. Det nyvalgte Folketing træder sammen, hvis kongen (statsministeren) ikke har indkaldt det til møde forinden.

Når Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over valget, tilintetgøres valglister og valgkort samt stemmesedler og brevstemmemateriale.

4. Valgret, valglister og valgkort

4.1. Valgret

Efter grundlovens § 29 og folketingsvalglovens § 1 har enhver valgret til Folketinget, der

- har dansk indfødsret (statsborgerskab),
- er fyldt 18 år og
- har fast bopæl i riget.

Personer, der er under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, har dog ikke valgret (tidligere kaldt "umyndiggjorte").

Personer, der er under andre former for værgemål, jf. værgemålslovens §§ 5 og 7, bevarer deres valgret.

Personer, der er ansat i den danske stat og beordret til tjeneste uden for riget, anses for at have fast bopæl i riget, jf. folketingsvalglovens § 2, stk. 1. Endvidere anses personer, der midlertidigt har taget ophold i udlandet, og som er omfattet af en af de persongrupper, der er opregnet i lovens § 2, stk. 2, for at have fast bopæl i riget.

Personer, der opholder sig i udlandet, anses også for at have fast bopæl i riget, hvis de agter at vende tilbage til riget, inden der er gået 2 år efter udrejsen, jf. lovens § 2, stk. 3.

Det samme gælder under visse betingelser for ægtefæller, registrerede partnere og samlevende til personer, der er omfattet af lovens § 2, stk. 1, 2 eller 3, jf. lovens § 2, stk. 4.

4.2. Generelt om optagelse på valglisten

For at udøve sin valgret, dvs. have ret til at stemme, skal man være optaget på valglisten, jf. lovens § 3.

Når valget er udskrevet, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en valgliste over kommunens vælgere. Der skal udarbejdes en valgliste for hvert afstemningsområde i kommunen, jf. lovens § 18, stk. 1.

Da folketingsvalg afholdes i alle dele af riget, skal Færøerne og Grønland ikke betragtes som udland med hensyn til tilflytning og fraflytning. I stedet gælder de særlige regler i lovens kapitel 4 for disse dele af riget med hensyn til tilflytning og fraflytning.

Valglisten består af en *15.-dagsvalgliste*, en *udlandstilflyttervalgliste* og en *udlandsdanskervalgliste*.

Hvis 15.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, rykkes skæringsdatoen for optagelse af vælgere på den maskinelle 15.-dagsvalgliste frem til hverdagen umiddelbart før, som ikke er en lørdag, jf. lovens § 18, stk. 7.

På *15.-dagsvalglisten* optages de vælgere, der senest 15 dage før valgdagen er flyttet til kommunen, og som senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen, jf. lovens § 18, stk. 2, 1. pkt. Vælgere, der er flyttet til kommunen fra Færøerne eller Grønland, optages dog kun på valglisten, såfremt de senest 18 dage før valgdagen er flyttet til kommunen, og de senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen, jf. lovens § 18, stk. 2, 2. pkt. Vælgere, der senere end 15 dage før valgdagen flytter fra kommunen til en anden kommune eller anmelder deres flytning dertil, eller 18 dage før valgdagen flytter til Færøerne eller Grønland eller anmelder deres flytning dertil, skal forblive optaget på valglisten i fraflytningskommunen, jf. nærmere lovens § 18, stk. 4 og 5.

På *udlandstilflyttervalglisten* optages de vælgere, der ikke er optaget på 15.-dagsvalglisten, og som senest 7 dage før valgdagen er flyttet til kommunen fra udlandet og senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen, se lovens § 18, stk. 6, 1. pkt. På *udlandstilflyttervalglisten* optages også de vælgere, der ikke er optaget på 15. dagslisten, og som senest 7 dage før valgdagen har fået ophævet værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, eller har fået dansk indfødsret.

På *udlandsdanskervalglisten* optages de vælgere, der har valgt uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, og som i forbindelse med udlandsopholdet er registreret i CPR som udrejst, hvis de har ansøgt om at blive optaget på valglisten, og enten kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet har truffet afgørelse om optagelse på valglisten senest 7 dage før valgdagen, jf. lovens § 18, stk. 6, 2. pkt.

Fristerne for optagelse af vælgere på udlandstilflyttervalglisten og udlandsdanskervalglisten gælder også, når 7.-dagen før valgdagen falder på en lørdag, søndag eller anden helligdag, jf. lovens § 18, stk. 7, modsætningsvis. Fristerne for indberetninger til CPR til brug for de maskinelt udskrevne udlandstilflytter- og udlandsdanskervalglisten vil imidlertid være den hverdag, der kommer umiddelbart før, som ikke er en lørdag, jf. afsnit 4.4.2. og 4.4.3. De vælgere, der skal optages på disse valglisten, men ikke er blevet indberettet til CPR forinden, må optages manuelt på disse valglisten.

4.2.1. Automatisk optagelse på valglisten

Vælgere, der er bopælsregistreret i CPR, dvs. registreret med bopæl, fast opholdssted eller under vejkode større end 9900, optages automatisk, dvs. uden at ansøge herom, på valglisten. De optages på valglisten i den kommune, hvor de er bopælsregistreret i CPR senest 15 dage før valgdagen, eller for så vidt angår vælgere, der flytter hertil fra Færøerne eller Grønland, 18 dage før valgdagen, eller vælgere, der flytter hertil fra udlandet, 7 dage før valgdagen. Se lovens § 15 sammenholdt med § 18.

Det gælder også vælgere, der er ansat i den danske stat og beordret til tjeneste uden for riget, jf. lovens § 2, stk. 1, såfremt de har taget ophold i udlandet i forbindelse med den beordrede tjeneste fra og med den 1. juli 2000. Fra og med denne dato registreres de nævnte vælgere ikke som udrejst, jf. § 24, stk. 5 og 6, i lov om det Centrale Personregister (CPR-loven) jf. lovbekendtgørelse nr. 878 af 14. september 2009. Det samme gælder under visse betingelser deres ægtefæller, registrerede partnere og samlevere, jf. lovens § 2, stk. 4.

Også vælgere, der på 15.-dagen før valgdagen i øvrigt er registreret under vejkode større end 9900, jf. § 14 og § 15 i bekendtgørelse nr. 1153 af 23. november 2006 om folkeregistrering m.v., optages automatisk på valglisten (se dog afsnit 4.10. nedenfor om udsendelse af valgkort).

Vælgere, der på 15.-dagen før valgdagen er registreret af den hidtidige bopælskommune som forsvundet i CPR, fordi de resultatløst er eftersøgt, jf. § 6, stk. 5, i CPR-loven, optages ikke på valglisten. Den omstændighed, at en vælger er uden fast opholdssted og dermed hjemløs, indebærer ikke i sig selv, at den pågældende ikke optages på valglisten. Er vedkommende registreret som forsvundet i CPR, optages den pågældende derimod ikke på valglisten, medmindre vedkommende er fundet eller har givet sig til kende senest på 15.-dagen før valgdagen. I så fald skal vedkommendes registrering som forsvundet i CPR ændres i overensstemmelse hermed. Kommer der efter 15.-dagen før valgdagen, men dog senest på valgdagen oplysninger frem, der gør, at det kan konstateres, at den pågældende på 15.-dagen før valgdagen var registreret som forsvundet i CPR ved en fejl, skal den pågældende optages manuelt på valglisten og den pågældendes bopælsregistrering i CPR ændres i overensstemmelse hermed. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis en vælger, der på 15.-dagen før valgdagen er registreret som forsvundet i

CPR, giver sig til kende på et senere tidspunkt, f.eks. ved at møde frem på et afstemningssted på valgdagen, og hvis det på grundlag af de oplysninger, kommunalbestyrelsen herved kommer i besiddelse af, kan konstateres, at vælgeren fejlagtigt på 15.-dagen var registreret som forsvundet i CPR.

Skæringsdatoen for automatisk optagelse på valglisten under den nye bopæl er som nævnt 15 dage før valgdagen for de vælgere, der flytter til kommunen fra en anden kommune. Skæringsdatoen for automatisk optagelse på valglisten under den nye bopæl er ligeledes 15 dage før valgdagen for vælgere, der flytter inden for kommunen. Det betyder, at kommunalbestyrelsen skal optage de vælgere på valglisten under den aktuelle bopæl, der senest 15 dage før valgdagen er flyttet til kommunen fra en anden kommune eller er flyttet inden for kommunen, og som senest denne dag har anmeldt flytningen til (tilflytnings)kommunen. Se lovens § 18, stk. 2, 1. pkt., og stk. 3. Vælgere, der senere end 15 dage før valgdagen er flyttet til en anden kommune eller inden for kommunen, eller som senere end denne dag har anmeldt flytning, skal forblive optaget på valglisten under den hidtidige bopæl, jf. lovens § 18, stk. 4.

Hvis 15.-dagen før valgdagen er en lørdag eller søndag eller anden helligdag, rykkes skæringsdatoen frem til hverdagen umiddelbart før, som ikke er en lørdag, for vælgere, der flytter til kommunen fra en anden kommune, jf. lovens § 18, stk. 2, 1. pkt., og stk. 7, eller som flytter inden for kommunen, jf. lovens § 18, stk. 3 og stk. 7.

For vælgere, der flytter til kommunen fra udlandet (dvs. ikke Færøerne eller Grønland), er skæringsdatoen for at blive optaget på valglisten 7 dage før valgdagen, jf. lovens § 18, stk. 6, 1. pkt. Det gælder også, når 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag. Det betyder, at kommunalbestyrelsen skal optage de vælgere på valglisten under den aktuelle bopæl, der er flyttet til kommunen fra udlandet senest 7 dage før valgdagen, og som senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen.

For vælgere, der flytter mellem Danmark og Færøerne eller mellem Danmark og Grønland, er skæringsdatoen for optagelse på valglisten dog 18 dage før valgdagen, jf. lovens § 18, stk. 2, 2. pkt., og stk. 5. Det gælder også, når 18.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag. Det betyder, at kommunalbestyrelsen skal optage de vælgere på valglisten under den aktuelle bopæl, der er flyttet til kommunen fra Færøerne eller Grønland senest 18 dage før valgdagen, og som senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen. Se lovens § 18, stk. 2, 2. pkt.

4.2.2. Optagelse på valglisten efter ansøgning

Vælgere, der har valget til Folketinget uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, og som i forbindelse med udlandsopholdet er registreret i CPR som udrejst, optages kun på valglisten, hvis de har ansøgt om det, og enten kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet har truffet afgørelse om optagelse på valglisten senest 7 dage før valgdagen. Det gælder også, når 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag.

Optagelse på valglisten i kraft af kommunalbestyrelsens eller Valgnævnets afgørelse herom vil kun få betydning for folketingsvalget, hvis vælgerens registrerede udrejsedato i CPR ligger forud for eller samtidig med valgdagen, jf. afsnit 4.6.2.

Ellers vil vælgeren på valgdagen være automatisk optaget som herboende folketingsvælger, jf. afsnit 4.2.1.

Optagelse på valglisten sker i den kommune i Danmark, hvor vælgeren sidst har været bopælsregistreret i CPR. Vælgere, der er omfattet af lovens § 2, stk. 1, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 (ansatte i den danske stat beordret til tjeneste uden for riget og deres ægtefæller, samleverer eller registrerede partnere), og som umiddelbart inden udsendelsen til tjeneste uden for riget var bopælsregistreret i CPR i en kommune på Færøerne eller i Grønland, optages også efter ansøgning på valglisten i den kommune i Danmark, hvor de sidst har været bopælsregistreret i CPR. Se lovens § 16, stk. 1.

Ansøgning om optagelse på valglisten af en vælger, der har valgt uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, og som er registreret i CPR som udrejst, skal indgives til kommunalbestyrelsen i den kommune i Danmark, hvor vælgeren sidst har været bopælsregistreret i CPR, idet vælgeren i givet fald skal optages på valglisten i denne kommune som nævnt ovenfor.

Skæringsdatoen for optagelse på valglisten af vælgere, der har valgt uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, er som nævnt 7 dage før valgdagen. Det betyder, at der skal være truffet afgørelse om optagelse på valglisten senest 7 dage før valgdagen, jf. lovens § 18, stk. 6, 2. pkt. Det gælder også i tilfælde, hvor 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag.

Ansøgninger om optagelse på valglisten skal behandles løbende. Kommunalbestyrelsen skal endvidere, så vidt det overhovedet er muligt, sikre, at indkomne ansøgninger kan blive behandlet senest 7 dage før valgdagen.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at kommunen 7.-dagen før valgdagen (eller den hverdag inkl. lørdag, der ligger umiddelbart før) afhenter post samt 7.-dagen før valgdagen (også når denne er en lørdag, søndag eller anden helligdag) efterser sin postkasse og elektroniske post med henblik på at konstatere, om der i posten måtte være ansøgninger om optagelse på valglisten af vælgere omfattet af folketingsvalglovens § 2, og med henblik på samme dag at behandle disse ansøgninger, som kommunen har modtaget senest denne dag.

Hvis 7.-dagen før valgdagen falder på en lørdag, søndag eller anden helligdag, skal kommunalbestyrelsen endvidere, af hensyn til fristen for indberetning til CPR til brug for den maskinelt udskrevne udlandsdanskervalgliste sørge for, at kommunen hverdagen umiddelbart før, som ikke er en lørdag, afhenter post samt efterser sin postkasse og elektroniske post med henblik på at konstatere, om der i posten måtte være ansøgninger om optagelse på valglisten af vælgere omfattet af folketingsvalglovens § 2, og med henblik på samme dag at behandle disse ansøgninger, som kommunen har modtaget senest denne dag.

Ansøgninger om optagelse på valglisten, herunder ansøgninger om fornyet optagelse, som kommunalbestyrelsen modtager senest 7 dage før valgdagen, skal behandles straks efter modtagelsen, herunder eventuelt straks sendes videre til Valgnævnet. Hvis det er nødvendigt, kan videresendelsen til Valgnævnet ske pr. telefax (faxnummeret vil blive oplyst særskilt efter folketingsvalggets udskrivelse) eller sikker (krypteret) e-post til valg@im.dk ved anvendelse af digital signatur med

anførelse af "Valgnævnet" i emnefeltet. Der henvises til bekendtgørelse nr. 528 af 15. juni 2000 med senere ændringer om sikkerhedsforanstaltninger til beskyttelse af personoplysninger, som behandles for den offentlige forvaltning, samt tilhørende vejledning nr. 37 af 2. april 2001. På Indenrigs- og Sundhedsministeriets valg-hjemmeside www.valg.im.dk findes en vejledning i, hvordan man sender sikker e-post til ministeriet.

Behandlingen af en ansøgning om *forny*et optagelse på valglisten, der er indgivet *inden* 2-årsperiodens udløb, kan dog i visse tilfælde sættes i bero til efter valget, jf. nedenfor i afsnit 4.6.2. under C 1) og 2).

Det er kun Valgnævnet, der kan give *afslag* på ansøgninger om optagelse på valglisten, herunder om fornyet optagelse. Kommunalbestyrelsen kan dog give afslag på optagelse på valglisten, hvis afslaget skyldes, at den pågældende ikke opfylder de almindelige valgrets-betingelser bortset fra bopælsbetingelsen (alderskrav, krav om dansk indfødsret samt krav om retlig handleevne, jf. værgemålslovens § 6).

Vælgere, der ansøger om at blive optaget på valglisten senere end 7 dage før valgdagen, kan ikke optages (eller eventuelt forblive optaget) på valglisten, heller ikke selv om ansøgningen indgives i forbindelse med anmeldelse af flytning til udlandet.

Reglerne om optagelse på valglisten af personer, der har valgret uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, og som er registreret i CPR som udrejst, er fastsat dels i lovens §§ 16 og 17 og § 18, stk. 6, 2. pkt., dels i bekendtgørelse nr. 605 af 21. juni 2004 om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der har valgret uanset udlandsophold, med tilhørende vejledning nr. 65 af 27. juni 2004 om behandling af ansøgninger om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der har valgret uanset udlandsophold.

4.3. Indberetninger af ændringer af afstemningsområder og afstemningssteder

Kommunalbestyrelsen skal udarbejde en valgliste over kommunens vælgere for hvert afstemningsområde i kommunen. For hvert afstemningsområde er der ét afstemningssted. De valgkort, som kommunalbestyrelsen sender ud til vælgerne, skal bl.a. indeholde oplysning om det afstemningssted, hvor vælgeren skal henvende sig for at stemme, jf. afsnit 4.10. nedenfor.

Kommunalbestyrelsen skal løbende indberette ændringer i afstemningsområder (valgdistrikter) til CPR's vejregister og ændringer i afstemningssteder til kommunens databehandler. Ændringer vedrørende afstemningsområder (valgdistrikter) og afstemningssteder skal være indberettet *senest 15 dage før valgdagen* til CPR's vejregister/kommunens databehandler.

Falder 15.-dagen før valgdagen på en lørdag, søndag eller anden helligdag, vil sidste frist for indberetning til CPR's vejregister vedrørende afstemningsområder og indberetning til kommunens databehandler vedrørende afstemningssteder være hverdagen umiddelbart før, der ikke er en lørdag.

Ved »kommunens databehandler« forstår den virksomhed, der på vegne af kommunen elektronisk modtager det relevante udtræk af CPR og på grundlag heraf

udskriver valglister og valgkort, som sendes til kommunen henholdsvis vælgerne i kommunen.

4.4. Maskinel udarbejdelse af valglister

4.4.1. 15.-dagsvalglisten

15.-dagsvalglisten er fortegnelsen over de vælgere, der senest 15 dage før valgdagen er flyttet til kommunen eller er flyttet inden for kommunen, og som senest denne dag har anmeldt flytningen til (tilflytnings)kommunen. 15.-dagsvalglisten udarbejdes maskinelt på grundlag af oplysningerne i CPR med de ændringer, som kommunen har modtaget til og med 15 dage før valgdagen.

Med henblik på den maskinelle udarbejdelse af 15.-dagsvalglisten skal kommunalbestyrelsen indberette til CPR:

- 1) alle flytninger til kommunen, som kommunen har fået meddelelse om til og med 15 dage før valgdagen, og hvor flyttedatoen ligger før eller er lig med 15 dage før valgdagen,
- 2) meddelelser om erhvervelse eller fortabelse af dansk indfødsret, som kommunen har modtaget senest 15 dage før valgdagen, samt
- 3) meddelelser om iværksættelse eller ophævelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, som kommunen har modtaget senest 15 dage før valgdagen.
- 4) dødsfald i de særlige tilfælde, hvor dødsfald indberettes af kommunalbestyrelsen. Dødsfald indberettes normalt til CPR af sognemyndigheden.

Indberetningerne skal foretages senest 15 dage før valgdagen. Meddelelser modtaget på 15.-dagen skal derfor indberettes samme dag. Meddelelsernes rigtighed skal kontrolleres på sædvanlig måde. De almindelige betingelser i CPR-loven for indberetning, herunder af en flytning, til CPR skal være opfyldt.

Når 15.-dagen før valgdagen falder på en lørdag eller søndag eller anden helligdag, rykkes skæringsdatoen for indberetning til CPR til brug for den maskinelt udskrevne valgliste frem til hverdagen umiddelbart før, der ikke er en lørdag.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at kommunen på skæringsdatoen for indberetning til CPR afhenter post og efterser sin postkasse og elektroniske post for samme dag at behandle de meddelelser, der er nævnt under pkt. 1 - 4, som kommunen har modtaget senest denne dag.

Kommunalbestyrelsen modtager den maskinelt udskrevne 15.-dagsvalgliste senest 8 dage før valgdagen.

Kommunalbestyrelsen har efter persondatalovgivningen ikke adgang til at udlevere valglisten, herunder fortegnelser over førstegangsvælgere, til politiske partier m.v. Dette gælder også for udlandstilflyttervalglisten og udlandsdanskervalglisten.

4.4.2. Udlandstilflyttervalglisten

Udlandstilflyttervalglisten er fortegnelsen over de vælgere, der ikke er optaget på 15.-dagsvalglisten, og som senest 7 dage før valgdagen er flyttet til kommunen fra

udlandet og senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen. Udlandstilflyttervalglisten omfatter også de vælgere, der ikke er optaget på 15.-dagsvalglisten, og som senest 7 dage før valgdagen har fået ophævet værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, eller har fået dansk indfødsret. Udlandstilflyttervalglisten udarbejdes maskinelt på grundlag af oplysningerne i CPR.

Med henblik på den maskinelle udarbejdelse af udlandstilflyttervalglisten skal kommunalbestyrelsen indberette følgende forhold til CPR, som ikke allerede er indberettet med henblik på udarbejdelse af 15.-dagsvalglisten:

- 1) alle flytninger fra udlandet, som kommunen har modtaget meddelelse om til og med 7 dage før valgdagen, og hvor flyttedatoen ligger før eller er lig med 7.-dagen før valgdagen,
- 2) meddelelser om ophævelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, som kommunen har modtaget senest 7 dage før valgdagen, samt
- 3) meddelelser om erhvervelse af dansk indfødsret, som kommunen har modtaget senest 7 dage før valgdagen.

Indberetningerne skal som nævnt ske *senest 7 dage før valgdagen*. Meddelelser modtaget på 7.-dagen før valgdagen skal derfor indberettes samme dag.

Det forudsættes, at meddelelsers rigtighed kontrolleres på sædvanlig måde, samt at de almindelige betingelser fastsat i CPR-loven for indberetning, herunder af en flytning, til CPR i øvrigt er opfyldt.

Når 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, vil skæringsdatoen for indberetninger til CPR til brug for den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste være hverdagen umiddelbart før, der ikke er en lørdag.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at kommunen på skæringsdatoen for indberetning til CPR afhenter post og efterser sin postkasse og elektroniske post for samme dag at behandle de meddelelser, der er nævnt under pkt. 1 - 3, som kommunen har modtaget senest denne dag.

Kommunalbestyrelsen modtager den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste senest 5 dage før valgdagen.

4.4.3. Udlandsdanskervalglisten

Udlandsdanskervalglisten er fortegnelsen over vælgere med valgret uanset ophold i udlandet, jf. lovens § 2, der efter ansøgning og afgørelse herom senest 7 dage før valgdagen er optaget på folketingsvalglisten. Udlandsdanskervalglisten udarbejdes maskinelt på grundlag af oplysningerne i CPR.

Til brug for den maskinelle udarbejdelse af udlandsdanskervalglisten skal kommunalbestyrelsen indberette til CPR optagelsen på valglisten af vælgere, der har valgret uanset ophold i udlandet efter lovens § 2 og har ansøgt om optagelse på valglisten, og som kommunalbestyrelsen senest 7 dage før valgdagen har truffet afgø-

relse om skal optages på valglisten, eller for hvilke kommunalbestyrelsen senest denne dag har modtaget skriftlig eller telefonisk meddelelse fra Valgnævnet om, at de pågældende er optaget på valglisten. Afgørelser om optagelse på valglisten af vælgere, der er omfattet af lovens § 2, stk. 1, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 (statsansatte, der er beordret til tjeneste uden for riget samt deres ægtefæller, registrerede partnere og samlevende), og som umiddelbart inden udsendelsen til tjeneste uden for riget var bopælsregistreret i CPR i Grønland, herunder i områder i Grønland uden for den kommunale inddeling, skal dog ikke indberettes til CPR. Disse vælgere skal i stedet optages manuelt på valglisten, jf. nedenfor i afsnit 4.6.2, punkt B.

Indberetningerne skal foretages senest 7 dage før valgdagen.

Når 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, vil skæringsdatoen for indberetninger til CPR til brug for den maskinelt udskrevne udlandsdanskervalgliste være den hverdag, der kommer umiddelbart før, og som ikke er en lørdag.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at kommunen på skæringsdatoen for indberetning til CPR afhenter post og efterser sin postkasse og elektroniske post for samme dag at behandle de ansøgninger om optagelse på valglisten af vælgere omfattet af folketingsvalglovens § 2, som kommunen har modtaget senest denne dag.

Kommunalbestyrelsen modtager den maskinelt udskrevne udlandsdanskervalgliste senest 5 dage før valgdagen.

4.5. Manuel rettelse af valglisten på grund af mangler m.v. vedrørende indberetning til CPR

Hvis det konstateres, at der ikke er foretaget en indberetning til CPR, som kommunalbestyrelsen burde have foretaget senest 15 dage før valgdagen, jf. ovenfor i afsnit 4.4.1., skal de pågældende vælgere manuelt optages på eller slettes af valglisten. Er vælgeren flyttet fra en kommune til en anden, uden at det er registreret i CPR, må tilflytningskommunen henvende sig til fraflytningskommunen, så den pågældende vælger kan slettes manuelt af valglisten i fraflytningskommunen.

Dette gælder også, hvis der kommer oplysninger frem efter fristen for indberetning til CPR, men dog senest på valgdagen, der gør, at der nu skal ske indberetning til CPR. Er en flytning til en kommune ikke indberettet til CPR senest 15 dage før valgdagen, f.eks. fordi der ikke er indsendt en erklæring fra vælgerens logivært, som bekræfter, at vælgeren er flyttet til adressen m.v., eller lignende, skal den pågældende vælger optages manuelt på valglisten i tilflytningskommunen, når logiværterklæringen m.v. foreligger efter 15.-dagen før valgdagen, dog senest på valgdagen. Fraflytningskommunen skal i disse tilfælde – medmindre der er tale om tilflytning fra udlandet – underrettes for at kunne slette vælgeren af valglisten dér. Om underretning af fraflytningskommunen på Færøerne eller Grønland, se afsnit 4.7. Det forudsættes herved, at kommunen har modtaget meddelelse om flytningen senest 15 dage før valgdagen, og at flyttedatoen ligger før eller er lig med 15 dage før valgdagen.

Hvis kommunalbestyrelsens afgørelse om, at en anmeldt flytning til en kommune ikke opfylder betingelserne for registrering i CPR ændres af kommunalbestyrelsen selv eller af Indenrigs- og Sundhedsministeriet efter 15.-dagen før valgdagen, men

dog senest på valgdagen, skal den pågældende vælger optages manuelt på valglisten. Optagelse på valglisten skal i denne situation ske manuelt, da vælgeren ikke er optaget på den maskinelt udskrevne valgliste over kommunens vælgere. Fraflytningskommunen skal i disse tilfælde – medmindre der er tale om tilflytning fra udlandet – underrettes for at kunne slette vælgeren af valglisten dér. Om underretning af fraflytningskommunen på Færøerne eller Grønland, se afsnit 4.7. Det forudsættes herved, at tilflytningskommunen har modtaget meddelelse om flytningen senest 15 dage før valgdagen, og at flyttedatoen ligger før eller er lig med 15.-dagen før valgdagen.

Tilsvarende gælder, hvis det efterfølgende konstateres, at en vælger ved en fejl er registreret som forsvunden i CPR på 15.-dagen før valgdagen, jf. afsnit 4.2.1.

Konstateres det, at en indberetning til CPR, som kommunalbestyrelsen burde have foretaget senest 7 dage før valgdagen, jf. afsnit 4.2. og 4.3., ikke er foretaget, skal de pågældende vælgere optages manuelt på valglisten. Der henvises til det, som er anført ovenfor om indberetninger til CPR, som kommunalbestyrelsen burde have foretaget senest 15 dage før valgdagen.

4.6. Manuel optagelse på valglisten i øvrigt

4.6.1. Manuel optagelse på valglisten af visse vælgere, der er flyttet til Færøerne eller Grønland

Vælgere, der er flyttet til Færøerne eller Grønland senere end 18 dage før valgdagen, eller som senere end denne dag har anmeldt flytning, skal fortsat være optaget på valglisten under deres hidtidige bopæl, jf. lovens § 18, stk. 5. Hvis sådanne vælgere er registreret i CPR som flyttet til Færøerne henholdsvis Grønland senest 15 dage før valgdagen, vil de imidlertid ikke blive optaget på den maskinelt udskrevne valgliste og skal derfor optages manuelt på valglisten.

4.6.2. Manuel optagelse på valglisten af visse vælgere, der har valgt uanset ophold i udlandet efter lovens § 2

Vælgere, der har valgt uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, og som i forbindelse med udlandsopholdet er registreret i CPR som udrejst, skal optages på valglisten, hvis de har ansøgt om det, og der er truffet afgørelse herom senest 7 dage før valgdagen, jf. lovens § 18, stk. 6, 2. pkt.

Disse vælgere optages som udgangspunkt på den maskinelt udskrevne valgliste på baggrund af kommunens indberetning til CPR af afgørelser om optagelse på valglisten, jf. afsnit 4.4.3. ovenfor.

Afgørelser om optagelse på valglisten af ansøgere, der efter lovens § 2 har valgt uanset ophold i udlandet, skal indberettes til CPR på sædvanlig måde, medmindre ansøgeren er omfattet af lovens § 2, stk. 1, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1, (statsansatte, der er beordret til tjeneste uden for riget og deres ægtefæller, registrerede partnere eller samlevende) og umiddelbart inden udsendelsen til tjeneste uden for riget var bopælsregistreret i CPR med adresse i Grønland, jf. punkt B nedenfor. Optagelsen af ansøgere, der efter lovens § 2, stk. 1 eller 2, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 og 2, har valgt uanset ophold i udlandet, sker med virkning fra afgørelsens dato, men dog ikke før vælgerens registrerede udrejsedato i CPR.

Optagelsen af ansøgere, der efter lovens § 2, stk. 3, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 3, har valgt uanset ophold i udlandet, sker med virkning fra ansøgerens registrerede udrejsedato i CPR. Se § 17, stk. 1 - 3 i bekendtgørelse nr. 605 af 21. juni 2004 om

optagelse på valglisten af personer, der har valgt uanset ophold i udlandet. Indberettes sådanne afgørelser til CPR senest på skæringsdagen for den maskinelt udskrevne valgliste, jf. afsnit 4.4.3., vil disse vælgere derfor også blive optaget på den maskinelt udskrevne valgliste på sædvanlig måde. Optagelse på valglisten i kraft af kommunalbestyrelsens eller Valgnævnets afgørelse herom vil derfor kun få betydning for folketingsvalget, hvis vælgerens registrerede udrejsedato i CPR ligger forud for eller samtidig med valgdagen.

Dette indebærer, at de vælgere, der efter lovens § 2 har valgt uanset ophold i udlandet, og som er nævnt under punkt A og B samt punkt C 2 og C 3, skal optages manuelt på valglisten:

A) De vælgere med valgt uanset ophold i udlandet, jf. lovens § 2, hvis ansøgning om optagelse på valglisten er blevet imødekommet senest 7 dage før valgdagen, og som først flytter til udlandet senere end 7 dage før valgdagen, dog senest på valgdagen, skal optages manuelt på udlandsdanskervalglisten (eller forblive optaget på den maskinelt udskrevne 15.-dagsvalgliste). Det skyldes, at sådanne afgørelser ikke optages på den maskinelt udskrevne udlandsdanskervalgliste.

B) De vælgere, der har valgt uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, stk. 1, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1, (statsansatte, der er beordret til tjeneste uden for riget og deres ægtefælles/registrerede partnere/samlevende), og som umiddelbart inden udsendelse til tjeneste i udlandet var bopælsregistreret i CPR med adresse i Grønland, skal optages manuelt på valglisten, hvis kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet senest 7 dage før valgdagen har truffet afgørelse om, at en sådan vælger skal optages på valglisten, og hvis de pågældende vælgere flytter til udlandet senest på valgdagen. Det skyldes, at sådanne afgørelser ikke skal indberettes til CPR, og derfor vil de pågældende vælgere ikke blive optaget på den maskinelt udskrevne valgliste. Da disse vælgere skal optages på valglisten i den kommune i Danmark, hvor de sidst har været bopælsregistreret i CPR, er det kommunalbestyrelsen i denne kommune, der har pligt til at sørge for, at vælgerne optages manuelt på valglisten. Der henvises herved til § 17, stk. 3 og 4, i bekendtgørelse nr. 605 af 21. juni 2004 om optagelse på valglisten af personer, der har valgt uanset ophold i udlandet.

C) For vælgere, der har valgt uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, stk. 1 eller 2, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 eller 2, og som tidligere er optaget på valglisten og nu har søgt om fornyet optagelse på valglisten inden 2-årsperiodens udløb, gælder følgende:

1) Hvis 2-årsperioden udløber på valgdagen eller senere, vil den pågældende blive optaget på den maskinelt udskrevne valgliste. Behandlingen af ansøgningen kan sættes i bero til efter valget.

2) Hvis 2-årsperioden udløber før valgdagen, og der ikke er truffet afgørelse om fornyet optagelse senest 7 dage før valgdagen, vil den pågældende ikke blive optaget på den maskinelt udskrevne valgliste. Er den pågældende optaget på valglisten i medfør af § 2, stk. 1 eller 2, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 eller 2, og har den pågældende søgt om fornyet optagelse på valglisten inden 2-årsperiodens udløb, skal den pågældende optages manuelt på valglisten. Dette er en følge af, at 2-årsperioden forlænges for disse grupper af vælgere, indtil der er truffet afgørelse,

hvis de anmoder om fornyet optagelse inden 2-årsperiodens udløb, jf. lovens § 16, stk. 3. Behandlingen af ansøgningen kan sættes i bero til efter valget.

3) Er den pågældende optaget på valglisten i medfør af § 2, stk. 3, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 3 (personer, der opholder sig i udlandet og som agter at vende tilbage til landet, inden der er gået to år efter udrejsen, samt deres ægtefæller/registrerede partnere/samlevende), forlænges 2-årsperioden derimod ikke, uanset om der er søgt om fornyet optagelse på valglisten inden udløbet af 2-årsperioden.

Udløber 2-årsperioden før valgdagen, kan de vælgere, der er nævnt under pkt. 3, derfor kun optages på valglisten, når enten kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet har truffet afgørelse herom senest 7 dage før valgdagen. Er ansøgningen om fornyet optagelse modtaget senest 7 dage før valgdagen, skal ansøgningen derfor efter omstændighederne behandles straks, for at der i givet fald kan være truffet en afgørelse om optagelse på valglisten, og denne kan være indberettet til CPR senest 7 dage før valgdagen til brug for den maskinelt udskrevne valgliste.

4.6.3. Manuel optagelse på valglisten af vælgere, der får dansk indfødsret, eller hvis værgemål med fratagelse af den retlige handleevne bliver ophævet senere end 7 dage før valgdagen

Personer, der får dansk indfødsret (statsborgerskab) senere end 7 dage før valgdagen, skal optages manuelt på valglisten, hvis de opfylder de øvrige betingelser for optagelse på valglisten.

Personer, der har været under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, men hvis værgemål med fratagelse af den retlige handleevne bliver ophævet senere end 7 dage før valgdagen, skal optages manuelt på valglisten, hvis de opfylder de øvrige betingelser for at blive optaget på valglisten.

Disse rettelser af valglisten i form af manuel optagelse på valglisten skal foretages til og med valgdagen for de meddelelser, der modtages i kommunen til og med valgdagen.

4.6.4. Manuel optagelse på udlandstilflytter- og udlandsdanskervalglisten i tilfælde af, at 7.-dagen falder på lørdag, søndag eller anden helligdag

Vælgere, der senest 7 dage før valgdagen er flyttet til kommunen fra udlandet (dvs. ikke Færøerne eller Grønland), og senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen, skal optages på valglisten (udlandstilflyttervalglisten), jf. lovens § 18, stk. 6, 1. pkt.

Vælgere, der har valget uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, og som i forbindelse med udlandsopholdet er registreret i CPR som udrejst, skal optages på valglisten, hvis de har ansøgt om det, og der er truffet afgørelse herom senest 7 dage før valgdagen, (udlandsdanskervalglisten), jf. lovens § 18, stk. 6, 2. pkt.

De nævnte frister gælder også, når 7.-dagen før valgdagen falder på en lørdag, søndag eller anden helligdag, jf. lovens § 18, stk. 7, modsætningsvis.

Hvis 7.-dagen før valgdagen falder på en lørdag eller søndag eller anden helligdag, rykkes skæringsdatoen for indberetning til CPR til brug for de maskinelt udskrevne udlandstilflytter- og udlandsdanskervalglisten imidlertid frem til hverdagen umiddelbart før, der ikke er en lørdag, jf. afsnit 4.4.2. og 4.4.3.

De vælgere, der senest 7.-dagen før valgdagen (også når denne er en lørdag eller søndag eller anden helligdag) er flyttet til kommunen fra udlandet (dvs. ikke Færøerne eller Grønland) og senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen, men som ikke er optaget på udlandstilflyttervalglisten, skal derfor optages manuelt på valglisten (udlandstilflyttervalglisten).

Tilsvarende skal de vælgere med valget uanset ophold i udlandet, hvis ansøgning om optagelse på valglisten er blevet imødekommet senest 7 dage før valgdagen, men som ikke er optaget på den maskinelt udskrevne udlandsdanskervalglisten, optages manuelt på valglisten (udlandsdanskervalglisten).

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at kommunen 7.-dagen før valgdagen (eller den hverdag, der ligger umiddelbart før) afhenter post samt 7.-dagen før valgdagen (også når denne er en lørdag, søndag eller anden helligdag) efterser sin postkasse og elektroniske post. Dette skal ske med henblik på at konstatere, om der i posten måtte være anmeldelser om tilflytning fra udlandet, og ansøgninger om optagelse på valglisten fra vælgere med valget efter folketingsvalglovens § 2 uanset ophold i udlandet, og med henblik på at samme dag at behandle de nævnte anmeldelser/ansøgninger, som kommunen har modtaget senest denne dag.

Vælgere, der senere end 7.-dagen før valgdagen flytter eller anmelder tilflytning til kommunen, skal ikke optages på valglisten, jf. nærmere nedenfor i afsnit 4.9.

4.7. Manuel slettelse af valglisten i øvrigt

De vælgere, der er nævnt nedenfor under punkt A – E, skal slettes manuelt af valglisten. Slettelse af valglisten skal i disse tilfælde foretages til og med valgdagen for de meddelelser, der modtages i kommunen til og med valgdagen.

A) Når tilflytningskommunen henvender sig om manuel optagelse af tilflyttende vælgere på valglisten, jf. ovenfor i afsnit 4.5., skal fraflytningskommunen slette de pågældende vælgere af valglisten manuelt.

B) Ved meddelelser om dødsfald, iværksættelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, eller fortabelse af dansk indfødsret, som modtages i kommunen senere end 15 dage før valgdagen, skal de pågældende vælgere slettes manuelt af valglisten.

C) Ved meddelelser om fraflytning til udlandet (dvs. ikke Færøerne eller Grønland), som modtages i kommunen senere end 15 dage før valgdagen, skal de pågældende vælgere slettes manuelt af valglisten, jf. dog nedenfor.

Ved meddelelser om fraflytning skal der kun ske sletning af valglisten, hvis flyttedatoen ligger før eller er lig med valgdagen.

En vælger, som har anmeldt flytning til et andet nordisk land, skal dog kun slettes, hvis fraflytningskommunen underrettes om, at den pågældende senest på valgdagen er registreret som bosat i tilflytningslandet, jf. CPR-lovens § 25, stk. 2.

En vælger, der flytter til udlandet mellem 15.-dagen og 7.-dagen før valgdagen, kan være maskinelt optaget på både 15.-dagsvalglisten og udlandsdanskervalglisten. I en sådan situation skal den pågældende vælger, ligesom andre vælgere, der flytter til udlandet, slettes af 15.-dagsvalglisten. Om vælgere med valget til Folketinget uanset ophold i udlandet, jf. lovens § 2, der først flytter til udlandet senere end 7 dage før valgdagen, henvises til afsnit 4.6.3., under punkt A.

D) En vælger, som flytter til Færøerne, skal slettes manuelt af valglisten, hvis fraflytningskommunen senere end 15 dage før valgdagen underrettes om, at den pågældende senest på 18.-dagen før valgdagen er registreret som bosat på Færøerne, jf. CPR-lovens § 25, stk. 2, jf. § 27, stk. 2.

E) Vælgere, der er flyttet til kommunen fra Færøerne eller Grønland, optages kun på valglisten, hvis de er flyttet til kommunen senest 18 dage før valgdagen, og senest denne dag har anmeldt flytningen, jf. lovens § 18, stk. 2, 2. pkt. Hvis der på den maskinelt udskrevne valgliste, der er udskrevet med skæringsdato 15 dage før valgdagen, eller på den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste, der er udskrevet med skæringsdato 7 dage før valgdagen, er optaget vælgere, der er flyttet til kommunen fra Færøerne eller Grønland senere end 18 dage før valgdagen eller har anmeldt flytningen senere end denne dag, skal disse vælgere slettes af valglisten manuelt.

Kommunalbestyrelsen i tilflytningskommunen skal udlevere eller sende skriftlig oplysning til disse vælgere om, at de ikke kan stemme til afstemningen i Danmark, uanset om de har modtaget eller senere modtager valgkort.

4.8. Særligt om flytning mellem kommuner eller inden for en kommune senere end 15 dage før valgdagen

Vælgere som flytter til en anden kommune senere end 15 dage før valgdagen, eller som anmelder flytning senere end denne dato, skal blive ved med at være optaget på valglisten under den hidtidige bopæl i fraflytningskommunen, jf. lovens § 18, stk. 4, jf. stk. 7.

Kommunalbestyrelsen i tilflytningskommunen skal i overensstemmelse med kommunens almindelige vejledningsforpligtelse udlevere eller sende skriftlig oplysning til disse vælgere om, at de kan stemme enten ved at møde frem på valgdagen på afstemningsstedet i den hidtidige bopælskommune eller ved at brevstemme. Samtidig skal kommunalbestyrelsen oplyse vælgerne om sidste frist for brevstemmeafgivning samt om, at brevstemmen skal stiles til kommunalbestyrelsen i den hidtidige bopælskommune.

Ved flytninger inden for kommunen senere end 15 dage før valgdagen forbliver vælgeren optaget på valglisten under den tidligere bopæl i kommunen, jf. lovens § 18, stk. 4, jf. stk. 7. Kommunalbestyrelsen skal i overensstemmelse med kommunens almindelige vejledningsforpligtelse udlevere eller sende skriftlig oplysning til disse vælgere om, at de kan stemme enten ved at møde frem på valgdagen på afstemningsstedet for den hidtidige bopæl eller ved at brevstemme. Samtidig skal kommunalbestyrelsen oplyse vælgerne om sidste frist for brevstemmeafgivning samt om, at brevstemmen skal stiles til kommunalbestyrelsen i kommunen.

4.9. Særligt om tilflytning fra udlandet senere end 7 dage før valgdagen

Vælgere, der anmelder flytning til kommunen fra udlandet senere end 7 dage før valgdagen, eller som flytter til kommunen fra udlandet på en dato, der ligger senere end 7 dage før valgdagen, kan ikke optages på valglisten og har derfor ikke ret til at stemme ved valget.

Vælgere, der er optaget på valglisten under henvisning til deres valgret uanset deres ophold i udlandet i medfør af lovens § 16, jf. § 2, og som flytter eller anmelder flytning til kommunen fra udlandet senere end 7 dage før valgdagen, skal blive ved med at være optaget på valglisten i medfør af lovens § 16.

4.10. Udsendelse af valgkort

Så snart valglisten er udarbejdet, sender kommunalbestyrelsen automatisk valgkort ud til de vælgere, der er optaget på valglisten og registreret i CPR med bopæl eller fast opholdssted i kommunen, se lovens § 20.

Der skal ikke sendes valgkort til vælgere, der har valgt uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, og som i forbindelse med udlandsopholdet er registreret i CPR som udrejst, uanset om kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet har truffet afgørelse om optagelse på valglisten. Vælgere, der er registreret under vejkode højere end 9900, skal heller ikke have udsendt valgkort. De sidstnævnte skal dog have udleveret et valgkort, hvis de beder om det, eller have sendt et valgkort, hvis de beder om det og samtidig angiver en adresse, som valgkortet kan sendes til.

Valgkortene udarbejdes maskinelt på grundlag af de maskinelt udarbejdede valglisten og dermed på grundlag af kommunernes indberetninger til CPR, jf. afsnit 4.4. ovenfor. I visse tilfælde udarbejdes valgkort manuelt, se nedenfor.

Valgkortet skal indeholde oplysning om vælgerens navn og adresse, nummer på valglisten samt afstemningsstedets beliggenhed og dag og tid for afstemningen, jf. lovens § 20. Hvis de maskinelt udskrevne valgkort ikke indeholder de nævnte oplysninger, f.eks. fordi ændringerne i afstemningsområderne eller afstemningsstederne er indberettet for sent, jf. afsnit 4.4. ovenfor, eller af anden årsag, må de manglende oplysninger påføres valgkortene manuelt.

Kommunalbestyrelsen modtager senest 8 dage før valgdagen de valgkort, der udskrives efter *15.-dagsvalglisten*.

Senest 7 dage før valgdagen skal kommunalbestyrelsen aflevere alle valgkort, der udskrives efter *15.-dagsvalglisten*, til postbesørgelse, for at disse kan være modtaget af vælgerne senest 5 dage før valgdagen.

For at sikre hurtig udbringning opfordres kommunalbestyrelsen til at orientere postvæsenet om udsendelsen i god tid inden afleveringen til postbesørgelse.

Det anbefales endvidere, at kommunalbestyrelsen har fjernet valgkort vedrørende personer, for hvem der senere end 15 dage før valgdagen er modtaget meddelelse om, at de er afgået ved døden eller af andre grunde har mistet deres valgret (fraflytning til udlandet, iværksættelse af værgemål med fratagelse af den retlige handlevne, jf. værgemålslovens § 6, eller fortabelse af dansk indfødsret), inden valgkortene afleveres til postvæsenet.

Kommunalbestyrelsen kan i stedet aftale med kommunens databehandler, at databehandleren afleverer valgkortene direkte til postbesørgelse (som B-post). I så fald anbefales det, at kommunalbestyrelsen aftaler med kommunens databehandler, at sidstnævnte orienterer postvæsenet om udsendelsen i god tid før afleveringen til postbesørgelse.

Valgkort, der udskrives efter *udlandstilflyttervalglisten*, skal afleveres til postbesørgelse direkte fra kommunens databehandler 6 dage før valgdagen, for at vælgerne kan have modtaget valgkortene 5 dage før valgdagen. Disse valgkort skal derfor sendes som A-post.

Kommunalbestyrelsen sender valgkort til vælgere, der *ikke er omfattet* af den maskinelle udskrivning af valglister og valgkort, men som optages manuelt på valglisten af kommunalbestyrelsen, jf. afsnit 4.5. og 4.6., hvis kommunen senest dagen før valgdagen har haft de oplysninger, der fører til optagelse på valglisten. Der udsendes dog ikke valgkort til de vælgere, der er nævnt i afsnit 4.6.2., dvs. vælgere omfattet af lovens § 2, der manuelt optages på valglisten.

Tilflytningskommunen skal sende nyt valgkort til vælgere, der *er omfattet* af den maskinelle udskrivning af valglister og valgkort, men som skal optages manuelt på valglisten i tilflytningskommunen, jf. afsnit 4.5. ovenfor. Med valgkortene skal der følge en meddelelse om, at det nye valgkort træder i stedet for det tidligere tilsendte.

4.11. Bekendtgørelse om udsendelse af valgkort. Indsigelser vedrørende valgkort og valglister

Indenrigs- og Sundhedsministeriet bekendtgør senest 10 dage før valgdagen i landets dagblade, at der vil blive udsendt valgkort til vælgerne, samt at vælgerne skal henvende sig til kommunen, hvis de ikke har modtaget deres valgkort eller har modtaget valgkort med fejlagtigt indhold, jf. lovens § 21.

Kommunalbestyrelsen skal straks behandle indsigelser om valgkort samt i givet fald rette fejlene ved at lave nye valgkort og rette i valglisten, jf. lovens § 22, stk. 1.

Rettelser i valglisten kan foretages til og med valgdagen. Derfor er det nødvendigt, at der på valgdagen i hele det tidsrum, hvor der kan stemmes (kl. 9-20), er personale til stede i kommunerne, der kan tage stilling til de indsigelser, der evt. bliver fremsat.

For at sikre, at kommunerne kan komme i kontakt med hinanden i hele det tidsrum, hvor der kan stemmes, kan kommunen f.eks. på valgdagen på sin hjemmeside offentliggøre det telefonnummer, som kommunen kan kontaktes på i hele det nævnte tidsrum.

Indfødsretskontoret i Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration kan kontaktes telefonisk i hele det tidsrum, hvor der kan afgives stemme (kl. 9-20), for at afklare eventuelle tvivlsspørgsmål om en persons danske indfødsret.

4.12. Elektronisk valgliste

Kommunalbestyrelsen kan beslutte at anvende en elektronisk valgliste for et, flere eller alle afstemningsområder i kommunen, jf. lovens § 19, stk. 3. Det er frivilligt, om en kommune vil anvende elektroniske valglister. Det er i givet fald kommunalbestyrelsen selv, der skal betale de nødvendige merudgifter, hvis den beslutter at anvende en elektronisk valgliste.

Den elektroniske valgliste skal indeholde de samme oplysninger, som valglister på papir efter den gældende lovgivning og skal rettes og afmærkes samt påføres bemærkninger efter de gældende regler herom. Den elektroniske valgliste kan anvendes til alle de opgaver, som en valgliste i papirudgave kan bruges til efter gældende lovgivning ved afholdelse af valg. Forskellen vil derfor alene bestå i, at valglisten som udgangspunkt ikke skal foreligge på papir, men alene i elektronisk form, og i, at rettelser og afmærkning af valglister sker elektronisk, ligesom eventuelle bemærkninger påføres valglisten elektronisk. Af sikkerhedshensyn (systemned-

brud m.v.) skal kommunen til enhver tid kunne udskrive en papirudgave af valglisten for hvert afstemningsområde med de oplysninger, der kræves efter den gældende lovgivning.

Den elektroniske valgliste skal ligesom valglisterne på papir udarbejdes på grundlag af oplysningerne i CPR.

Selv om kommunalbestyrelsen har besluttet at anvende en elektronisk valgliste, skal valgkortene stadig sendes ud til vælgerne på papir, når valglisten er lavet på skæringsdatoen på grundlag af oplysninger i CPR. Valgkortene skal indeholde de oplysninger, der kræves efter den gældende lovgivning, se afsnit 4.10. ovenfor, og kan herudover forsynes med en strekcode for at gøre det nemmere på valgdagen at registrere på den elektroniske valgliste, at den pågældende vælger har stemt.

Der skal udarbejdes en elektronisk valgliste for hvert af de afstemningsområder i kommunen, hvor kommunalbestyrelsen har besluttet, at der skal anvendes elektronisk valgliste. I modsætning til afstemningsområder, hvor der alene anvendes valgliste i papirform, skal der derimod ikke udarbejdes en særskilt valgliste for hvert valgbord i tilfælde, hvor der er flere valgborde på afstemningsstedet. Den elektroniske valgliste er fælles for alle valgborde. En vælger, der bliver afmærket på den elektroniske valgliste ved et valgbord, bliver derfor automatisk også afmærket på den elektroniske valgliste ved det/de øvrige valgbord/e. Vælgeren skal derfor ikke som ved en papirvalgliste henvende sig ved et bestemt valgbord, men kan gå hen til det bord, hvor køen er kortest.

Den elektroniske valgliste kan godt indeholde flere oplysninger eller varetage andre funktioner end dem, der er nævnt i valglovgivningen (se f.eks. afsnit 8.7.3. om brevstemmeafmærkning). Omvendt kan kommunalbestyrelsen beslutte, at den elektroniske valgliste kun skal bruges til nogle af de opgaver, der har med valglister at gøre. F.eks. kan kommunalbestyrelsen beslutte at anvende en papirbaseret valgliste til manuelle rettelser og kontrol af brevstemmer og kun anvende en elektronisk valgliste til at kontrollere de fremmødte vælgere på valgdagen. Det forudsætter dog, at de ændringer, der er sket i valglisten som følge af den hidtidige anvendelse af den papirbaserede valgliste, siden er tastet korrekt ind på den elektroniske valgliste. Omvendt vil der heller ikke være noget i vejen for, at kommunalbestyrelsen beslutter at anvende en elektronisk valgliste til at rette og gennemgå brevstemmer og en papirbaseret valgliste til at kontrollere de fremmødte vælgere, forudsat at den papirbaserede valgliste først skrives ud, efter at den elektroniske valgliste er brugt til de nævnte opgaver.

Kommunalbestyrelsen skal som dataansvarlig og KMD A/S eller en anden dataleverandør skal som databehandler træffe de nødvendige tekniske og organisatoriske sikkerhedsforanstaltninger mod, at oplysninger hændeligt eller ulovligt bliver ødelagt, mistes eller forringes, samt mod, at uvedkommende får kendskab til oplysningerne, at oplysningerne misbruges eller i øvrigt behandles i strid med loven, jf. persondatalovens § 41, stk. 3, og bekendtgørelse nr. 528 af 15. juni 2000 med senere ændringer om sikkerhedsforanstaltninger til beskyttelse af personoplysninger, som behandles for den offentlige forvaltning (sikkerhedsbekendtgørelsen), der er udstedt i medfør af persondatalovens § 41, stk. 5.

Beslutter kommunalbestyrelsen at bruge en elektronisk valgliste, skal den træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at valgstyrerne ved gennemgangen af brevstemmerne og valglisteførerne ved kontrollen af de fremmødte vælgere på valgdagen hurtigt går over til at registrere manuelt på en papirudgave af valglisten, hvis systemet bryder sammen, der sker strømsvigt eller lignende. På samme måde skal kommunalbestyrelsen have truffet de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at de manuelle registreringer efterfølgende bliver tastet ind i den elektroniske valgliste, når det elektroniske system er kommet op at køre igen efter et systemnedbrud m.v. I sådanne tilfælde er det både den elektroniske og den manuelle valgliste, der skal destrueres, når klagefristen er udløbet, og klager over valget er endeligt afgjort, se nedenfor afsnit 11.

5. Valg m.v. af valgbestyrelser, valgstyrere og tilforordnede vælgere

5.1. Valgbestyrelser

Reglerne om valg af valgbestyrelser og valgbestyrelsernes opgavevaretagelse findes i lovens §§ 23 – 28 og § 31.

For hver opstillingskreds vælges en valgbestyrelse. Dette gælder, uanset om opstillingskredsen består af flere (dele af) kommuner. I kommuner med flere opstillingskredse vælges én valgbestyrelse, der er fælles for alle opstillingskredse i kommunen, jf. lovens § 23, stk. 1. Landets inddeling i opstillingskredse er fastlagt i valgkredsfortegnelsen, der er et bilag til folketingsvalgloven. Det står i valgkredsfortegnelsen, hvilken eller hvilke kommuner der helt eller delvis indgår i opstillingskredsen.

Indgår flere kommuner helt eller delvis i opstillingskredsen, er det den kommune, der i valgkredsfortegnelsen er angivet som *kredskommune*, der udfører de fælles funktioner, jf. lovens § 8, stk. 4. Det står i valgkredsfortegnelsen, hvilken af kommunerne i opstillingskredsen der er kredskommune.

Kommunalbestyrelsen vælger medlemmerne af valgbestyrelsen blandt sine medlemmer. Borgmesteren er født medlem af valgbestyrelsen. Hvis der kun er én kommune i opstillingskredsen, er borgmesteren født formand for valgbestyrelsen. I kommuner med magistratsstyre eller en styreform med delt administrativ ledelse, jf. §§ 64 og 64 a i lov om kommunernes styrelse (lovbekendtgørelse nr. 581 af 24. juni 2009), kan kommunalbestyrelsen i kommunens styrelsesvedtægt bestemme, at et magistratsmedlem henholdsvis en udvalgsformand er medlem i stedet for borgmesteren, jf. lovens § 23, stk. 2.

Indgår flere kommuner helt eller delvis i opstillingskredsen, vælger hver kommunalbestyrelse i de kommuner, der helt eller delvis indgår i opstillingskredsen, et nærmere fastlagt antal medlemmer til valgbestyrelsen blandt kommunalbestyrelsens medlemmer. Borgmesteren er født medlem af valgbestyrelsen. Borgmesteren i kredskommunen er født formand for valgbestyrelsen.

Kommunalbestyrelsen (i kredskommunen) vælger valgbestyrelsens næstformand blandt (kreds)kommunens medlemmer af valgbestyrelsen.

Med hensyn til de nærmere regler om valg af valgbestyrelsens medlemmer og stedfortrædere for disse samt om formand og valg af næstformand, herunder for

valg af valgbestyrelsen m.v. for opstillingskredse, der består af flere kommuner, se lovens §§ 23-26.

Kommunalbestyrelsen skal vælge valgbestyrelsen senest, når der er udskrevet valg, jf. lovens § 23, stk. 1. Medlemmer til valgbestyrelsen kan dog godt være valgt allerede på et tidligere tidspunkt, f.eks. på det konstituerende møde.

Medlemmer af kommunalbestyrelsen, der er opstillet som kandidater i storkredsen, kan ikke vælges som medlem eller stedfortræder til valgbestyrelsen, jf. lovens § 27.

Bliver et medlem af kommunalbestyrelsen, der er valgt som medlem af en valgbestyrelse, forhindret i at varetage hvervet som medlem af valgbestyrelsen, indtræder det medlem af kommunalbestyrelsen, der efter folketingsvalglovens regler er udpeget som stedfortræder for vedkommende, i valgbestyrelsen, jf. lovens § 23, stk. 3.

Om valgbestyrelsens opgaver, se oversigten i afsnit 2.2. og lovens § 23, stk. 2. Om formanden for valgbestyrelsens opgaver, se lovens § 28, stk. 1 og 2, § 70, § 71 og § 74, stk. 3, samt lovens § 105, stk. 1, 2. pkt. Om valgbestyrelsens valgbog, se afsnit 9.7. nedenfor.

5.2. Valgstyrere

Reglerne om valg af valgstyrere og valgstyrernes opgavevaretagelse findes i lovens §§ 29 og 31.

Kommunalbestyrelsen vælger senest, når valg er udskrevet, mindst 5 og højst 9 valgstyrere for hvert afstemningsområde til at stå for afstemningen og den efterfølgende stemmeoptælling på afstemningsstedet, jf. lovens § 29, stk. 1.

Valgstyrerne vælges ved forholdstalsvalg under ét blandt de vælgere, der bor i kommunen, jf. lovens § 29, stk. 2.

Kommunalbestyrelsen vælger blandt valgstyrerne en formand for disse for hvert afstemningsområde. Formændene vælges ved forholdstalsvalg under ét, jf. lovens § 29, stk. 4.

Enhver vælger har pligt til at påtage sig hvervet som valgstyrer, jf. lovens § 31, stk. 1 (borgerligt ombud).

Et medlem af kommunalbestyrelsen, herunder et medlem af valgbestyrelsen, kan godt vælges til valgstyrer.

Kandidater til valget kan godt vælges til valgstyrer, jf. lovens § 29, stk. 3. En kandidat, der er opstillet for et parti i storkredsen, kan dog ikke være med til at optælle, hvor mange stemmer der er afgivet for det pågældende parti. En kandidat, der er opstillet uden for partierne i storkredsen, kan ikke være med til at optælle, hvor mange stemmer der er afgivet for hver kandidat uden for partierne. En kandidat, der er opstillet for et parti i storkredsen, kan desuden ikke være med til at optælle, hvordan de afgivne stemmer for partiet fordeler sig på personlige stemmer for hver kandidat og partistemmer. Se lovens § 74 a samt afsnit 9.1. nedenfor.

Forholdstalsvalgene foretages efter reglerne i den kommunale styrelseslovs § 24, stk. 3. Det er dog ikke nødvendigt at afholde valg, hvis der er enighed i kommunalbestyrelsen om, hvem der skal udpeges til valgstyrere og formænd for valgstyrerne. Det er den gruppeinddeling, der er gældende for det møde, hvor valget af valgstyrere skal finde sted, der skal lægges til grund for forholdstalsberegningen.

Om valgstyrernes opgaver se lovens §§ 46 - 52, §§ 65 - 66 og §§ 68 - 70. Om valgstyrernes afstemningsbog, se afsnit 9.4. nedenfor.

Valgstyrerne har pligt til at udføre de hverv, der påhviler dem, medmindre de har forfald (er lovligt forhindret). Har en valgstyrer forfald, udpeger den gruppe i kommunalbestyrelsen, der har udpeget den pågældende, en ny valgstyrer, jf. lovens § 31, stk. 2.

Er der uenighed om, hvor de enkelte valgstyrere skal gøre tjeneste, afgøres spørgsmålet af kommunalbestyrelsen ved almindelig flertalsafgørelse. Det er forudsat i valgloven, at valgstyrerne på de enkelte afstemningssteder repræsenterer flere grupper i kommunalbestyrelsen.

5.3. Tilforordnede vælgere

Reglerne om valg af tilforordnede vælgere og deres opgavevaretagelse findes i lovens §§ 30 og 31.

Kommunalbestyrelsen vælger senest, når valg er udskrevet, et antal tilforordnede vælgere til at hjælpe til ved valget. Loven indeholder ikke nærmere regler om, hvor mange tilforordnede vælgere der skal vælges, men forudsætter blot, at kommunalbestyrelsen udpeger det nødvendige antal efter kommunalbestyrelsens skøn. De tilforordnede vælges blandt de vælgere, der bor i kommunen, jf. lovens § 30.

Enhver vælger har pligt til at påtage sig hvervet som tilforordnet vælger, jf. lovens § 31, stk. 1 (borgerligt ombud).

Et medlem af kommunalbestyrelsen, herunder et medlem af valgbestyrelsen, kan godt vælges til tilforordnet vælger.

Kandidater til valget kan godt vælges som tilforordnede vælgere, jf. lovens § 30, stk. 2, men kan dog ikke være stemmemodtagere ved afgivning af brevstemmer i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem, se afsnit 8.4.2. nedenfor.

En kandidat, der er opstillet for et parti i storkredsen, må ikke være med til at optælle, hvor mange stemmer det pågældende parti har fået. En kandidat, der er opstillet uden for partierne i storkredsen, må ikke være med til at optælle, hvor mange stemmer hver kandidat uden for partierne har fået. En kandidat, der er opstillet for et parti i storkredsen, må desuden ikke være med til at optælle, hvordan de afgivne stemmer for partiet fordeler sig på personlige stemmer for hver kandidat og partistemmer. Se lovens § 74 a og afsnit 9.1. nedenfor.

De tilforordnede vælgere vælges ved forholdstalsvalg under ét, medmindre de udpeges i enighed af kommunalbestyrelsen, jf. ovenfor i afsnit 5.2. om valg af valgstyrere ved forholdstalsvalg. Det er den gruppeinddeling, der er gældende for

det møde, hvor valget af tilforordnede vælgere skal finde sted, der skal lægges til grund for forholdstalsberegningen.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet henstiller, at kommunalbestyrelsen tager særligt hensyn til de mindre partier samt de partier, der ikke er repræsenteret i kommunalbestyrelsen, når den udpeger de tilforordnede vælgere.

Er der uenighed om, hvor de enkelte tilforordnede vælgere skal gøre tjeneste, afgøres spørgsmålet af kommunalbestyrelsen ved almindelig flertalsafgørelse. Det er forudsat i valgloven, at de tilforordnede vælgere på de enkelte afstemningssteder repræsenterer flere grupper i kommunalbestyrelsen.

De tilforordnede vælgere har pligt til at udføre de hverv, der påhviler dem, medmindre de har forfald (er lovligt forhindret). Har en tilforordnet vælger forfald, udpeger den gruppe i kommunalbestyrelsen, der har udpeget den pågældende, en ny tilforordnet vælger, jf. lovens § 31, stk. 2.

De tilforordnede vælgere skal hjælpe valgstyrene med deres opgaver på valgdagen, herunder stemmeoptællingen på afstemningsstedet. Valgbestyrelsen kan beslutte, at tilforordnede vælgere også skal medvirke ved fintællingen.

Tilforordnede vælgere skal endvidere efter kommunalbestyrelsens nærmere bestemmelse være stemmemodtagere ved afgivning af brevstemmer i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem. Efter lovens § 55, stk. 2, afgives brevstemmer de nævnte steder til to stemmemodtagere, der er udpeget blandt de tilforordnede vælgere. Kommunalbestyrelsen kan dog bestemme, at én af stemmemodtagerne er en person udpeget blandt personale ansat i kommunens forvaltning. Se nærmere afsnit 8.4.2. nedenfor.

Der er ikke noget krav om, at de tilforordnede vælgere, der fungerer som brevstemmemodtagere, også skal medvirke ved afstemningen på valgdagen m.v.

5.4. Diæter

Reglerne om diæter m.v. findes i lovens § 31, stk. 3.

Valgbestyrelsens medlemmer, valgstyrene og de tilforordnede vælgere får diæter for deres virksomhed i forbindelse med valget, men ikke erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, se nærmere nedenfor.

Diæterne gives efter reglerne i den kommunale styrelseslov. Der gives ikke diæter til en borgmester eller til medlemmer af magistraten i kommuner med magistratsstyre, jf. § 64 i styrelsesloven, eller til udvalgsformænd i kommuner, der har en styreform med delt administrativ ledelse, jf. § 64 a i styrelsesloven. De øvrige kommunalbestyrelsesmedlemmer har krav på diæter, selv om de også får fast vederlag m.v. for hvervet som medlem af kommunalbestyrelsen, se vejledning nr. 9 af 9. februar 2007 om vederlag, diæter, pension m.v. for varetagelsen af kommunale hverv, kapitel 2, afsnit 2.1.1.1., pkt. b og f, vedrørende styrelseslovens § 16, stk. 1, litra b og f.

Diæterne er af samme størrelse som de diæter, der gives efter den kommunale styrelseslov. Diætsatsen for hverv, der beslægtet højst 4 timer, udgør i 2007

365 kr. pr. dag. Dette beløb forhøjes hvert år den 1. januar, første gang den 1. januar 2008, med 5 kr. I 2010 vil diætbeløbet således udgøre 380 kr. pr. dag, og i 2011 385 kr. pr. dag. Hvis hvervet beslaglægger mere end 4 timer, ydes der dog det dobbelte af det diætbeløb, der gælder for det pågældende år. Se § 4, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 1461 af 19. december 2005 om vederlag, diæter, pension m.v. for varetagelsen af kommunale hverv.

Efter Skatteministeriets bekendtgørelse nr. 1147 af 11. december 2009 om kilde-skat, § 19, nr. 4, er diæter til valgstyrere og tilforordnede ikke A-indkomst. Der skal derfor ikke tilbageholdes kildeskat.

Folketingsvalglovens diætbestemmelse medfører ikke en indskrænkning i retten til godtgørelse efter den kommunale styrelseslovs §§ 16 og 16 a. For eventuelle kommunalbestyrelsesmedlemmers vedkommende betyder det, at bl.a. *befordringsgodtgørelse* er obligatorisk, jf. styrelseslovens § 16, stk. 10. For ikke-kommunalbestyrelsesmedlemmers vedkommende kan kommunalbestyrelsen beslutte at yde befordringsgodtgørelse, jf. styrelseslovens § 16 a, stk. 7. Skal ikke-kommunalbestyrelsesmedlemmer have befordringsgodtgørelse, skal kommunalbestyrelsen derfor træffe beslutning herom.

Der kan derimod ikke ydes erstatning for *tabt arbejdsfortjeneste*, se styrelseslovens § 16, stk. 6, og § 16 a, stk. 4, hvorefter der ikke kan ydes erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med varetagelse af hverv, for hvilket der i henhold til særlovgivningen eller på andet særligt grundlag er tillagt den pågældende særligt honorar eller vederlag. Hverken kommunalbestyrelsesmedlemmer eller ikke-kommunalbestyrelses-medlemmer, der fungerer som medlem af valgbestyrelsen, valgstyrer eller valgtilforordnet, vil således kunne få erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med varetagelsen af dette hverv, idet den pågældende modtager særskilt vederlag herfor i form af diæter efter folketingsvalglovens § 31, stk. 3.

6. Kandidater til valget, stemmesedler og opslag m.v.

6.1. Anmeldelsesmyndighed og frister

Anmeldelsesmyndigheden skal bl.a. modtage og godkende kandidatanmeldelser for opstillingskredsene i vedkommende storkreds, se afsnit 6.2., modtage meddelelser fra partierne om godkendte kandidater, se afsnit 6.5., og modtage anmeldelser fra partierne om nominering af kandidater i de enkelte opstillingskredse samt anmeldelser om partiliste for alle et partis kandidater i storkredsen, se afsnit 6.6.

Anmeldelser m.v. skal indleveres til statsforvaltningen i den region, opstillingskredsen ligger i. For opstillingskredsene i Bornholms Storkreds skal de nævnte anmeldelser dog indleveres til formanden for valgbestyrelsen i Bornholms Kommune, jf. lovens § 33, stk. 1.

Statsforvaltningerne og formanden for valgbestyrelsen i Bornholms Kommune kaldes under ét for "anmeldelsesmyndigheden".

Folketingsvalgloven fastsætter frister for de nævnte anmeldelser m.v. De nævnte anmeldelser m.v. kan tidligst indgives, når valget er udskrevet. Seneste frist for

anmeldelse af kandidater er kl. 12 elleve dage før valgdagen, jf. lovens § 33, stk. 1, mens seneste frist for partiernes godkendelse af kandidater samt anmeldelse af nominering og partiliste er kl. 12 ti dage før valgdagen, jf. lovens § 37, stk. 1, samt § 41, stk. 1 og 2. Der er ikke hjemmel til at dispensere fra disse frister, uanset hvor undskyldelig en overskridelse af fristen måtte være. Det er i den forbindelse ikke tilstrækkeligt, at kandidatanmeldelsen indleveres inden for fristen til en anden myndighed end statsforvaltningen, f.eks. kommunen, eller at kandidatanmeldelsen af en anden myndighed forgæves er søgt indsendt til statsforvaltningen inden fristens udløb, f.eks. via e-post eller fax, når kandidatanmeldelsens manglende rettidighed ikke skyldes fejl eller mangler hos statsforvaltningen eller ved statsforvaltningens IT-systemer. Kandidatanmeldelser m.v., der er indgivet for sent, skal derfor *afvises*.

Det gælder for alle de nævnte frister, at anmeldelser m.v., der modtages af anmeldelsesmyndigheden pr. telefax eller sikker (krypteret) e-post inden fristens udløb, er indgivet rettidigt. For så vidt angår kravene til sikker e-post henvises til bekendtgørelse nr. 528 af 15. juni 2000 med senere ændringer om sikkerhedsforanstaltninger til beskyttelse af personoplysninger, som behandles for den offentlige forvaltning, samt tilhørende vejledning nr. 37 af 2. april 2001. For en god ordens skyld skal en anmeldelse m.v. pr. telefax eller e-post følges op så hurtigt som muligt af en meddelelse pr. post eller pr. bud eller eventuelt bekræftes pr. telefon enten af kandidaten selv eller den kontaktperson, der er anført i anmeldelsen, eller for så vidt angår meddelelse om godkendte kandidater og anmeldelse af nominering og partiliste af en person, der repræsenterer det organ inden for partiet, som har kompetence til at godkende kandidater m.v.

Udløber de nævnte frister på en lørdag eller søndag eller anden helligdag, har anmeldelsesmyndigheden pligt til at holde åbent nogle timer, inden fristen udløber. Anmeldelsesmyndigheden skal endvidere sørge for, at den kan kontaktes via sit almindelige telefonnummer, samt at man kan bruge det almindelige faxnummer. Anmeldelsesmyndigheden skal selv hente post, herunder eventuel anbefalet post, på posthuset om lørdagen. Anmeldelsesmyndigheden skal endvidere efterse sin postkasse og elektroniske post på den dag, fristen udløber, uanset om fristen udløber på en lørdag eller søndag eller anden helligdag. Dette gælder, uanset om anmeldelsesmyndigheden har modtaget anmeldelser m.v. fra alle partier på et tidligere tidspunkt. Det skyldes, at en anmeldelse m.v. kan tilbagekaldes og erstattes af en ny, inden fristen udløber.

En kandidatanmeldelse kan tidligst indleveres til anmeldelsesmyndigheden, når valget er udskrevet, jf. lovens § 33, stk. 1. Dette gælder anmeldelse af såvel en kandidat, der opstiller for et parti, som en kandidat, der opstiller uden for partierne. Endvidere kan meddelelser fra partierne om godkendte kandidater og partiernes anmeldelse om partiliste eller nominering tidligst gives til anmeldelsesmyndigheden, når valget er udskrevet, jf. § 37, stk. 1, samt § 41, stk. 1 og 2.

En kandidatanmeldelse, der indleveres, før valget er udskrevet, skal *afvises* af anmeldelsesmyndigheden og gives eller sendes tilbage til kandidaten eller den kontaktperson, der er angivet i kandidatanmeldelsen, jf. lovens § 33 a, stk. 2. Den kompetente myndighed skal i den forbindelse meddele vedkommende kandidat, at kandidatanmeldelsen først kan indleveres, når valget er udskrevet. Tilsvarende

gælder for meddelelser fra partierne om godkendte kandidater og partiernes anmeldelser om partiliste eller nominering.

Fastsættelsen af en tidligste frist for indlevering af kandidatanmeldelser er ikke nogen hindring for, at kandidaten kan have underskrevet sin anmeldelse allerede, inden valget er udskrevet, ligesom fristen ikke er til hinder for, at en kandidat uden for partierne kan indsamle stillerunderskrifter inden dette tidspunkt.

6.2. Kandidatanmeldelser

En person, der vil stille op som kandidat til valget, skal anmelden sig som kandidat til anmeldelsesmyndigheden for den opstillingskreds, hvor kandidaten ønsker at stille op. En person kan anmelden sig som kandidat i flere opstillingskredse inden for samme storkreds.

En person kan enten stille op som kandidat for et opstillingsberettiget parti eller som kandidat uden for partierne, jf. lovens § 32, stk. 1.

Ingen kan være kandidat i mere end én storkreds. Ingen kan være kandidat for mere end ét parti, og ingen kan være kandidat for et parti og samtidig kandidat uden for partierne. Valg af en kandidat, der har handlet i strid hermed, er ugyldigt, jf. lovens § 32, stk. 2.

Kandidatanmeldelser skal indleveres til anmeldelsesmyndigheden senest kl. 12 elleve dage før valgdagen, jf. lovens § 33, stk. 1. Der er ikke hjemmel til at dispensere fra denne frist. Kandidatanmeldelser, der indleveres for sent, skal derfor afvises. Se nærmere om fristen ovenfor i afsnit 6.1.

Anmeldelsen skal ske på en formular, der er godkendt af Indenrigs- og Sundhedsministeriet, jf. lovens § 33 a, stk. 1. Formularen til anmeldelse af en kandidat, der stiller op for et parti, og formularen til anmeldelse af en kandidat uden for partierne kan bestilles hos Indenrigs- og Sundhedsministeriet ved henvendelse pr. e-post til valg@im.dk eller på tlf. nr. 72 26 90 00. Formularen til anmeldelse af en kandidat, der stiller op for et parti, kan endvidere hentes på Indenrigs- og Sundhedsministeriets valghjemmeside www.valg.im.dk.

Det følger af lovens § 32, at det skal fremgå af kandidatanmeldelsen, i hvilken eller hvilke opstillingskredse den pågældende anmelder sig som kandidat.

Anmeldelsen af kandidaten skal være underskrevet af kandidaten og indeholde oplysning om kandidatens fulde navn, personnummer, stilling og bopæl, jf. lovens § 33 a, stk. 2. Hvis kandidaten ikke ønsker at blive anført på stemmesedlen med sit fulde navn, skal det angives, hvordan navnet i stedet ønskes anført, jf. nedenfor i afsnit 6.3. Endvidere skal der i anmeldelsen angives navn og bopæl samt telefon/e-post-adresse på en kontaktperson, som anmeldelsesmyndigheden kan kontakte ud over kandidaten, hvis anmeldelsen er mangelfuld.

Kandidater, der vil *opstille for et parti*, skal angive dette, herunder partiets navn, i anmeldelsen, jf. lovens § 33 a, stk. 3.

Kandidater, der *opstiller uden for partierne*, skal angive dette i anmeldelsen. Anmeldelsen skal endvidere være underskrevet af kandidatens stillere - mindst 150 og højst 200 vælgere i opstillingskredsen - og indeholde oplysning om hver enkelt

stillers navn, personnummer og bopæl, jf. lovens § 32, stk. 1, og § 33 a, stk. 4. Den, der som stiller anbefaler flere kandidater, kan ikke anses som stiller for nogen af kandidaterne, jf. lovens § 32, stk. 3.

Ønsker en kandidat uden for partierne at stille op i mere end én opstillingskreds inden for samme storkreds, skal der indsamles underskrifter fra mindst 150 og højst 200 vælgere i hver opstillingskreds, som den pågældende kandidat ønsker at stille op i. Uanset om en kandidat uden for partierne stiller op i en eller flere opstillingskredse i storkredsen, vil kandidaten dog stå på stemmesedlen i alle opstillingskredse i storkredsen, se § 6, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 262 af 31. marts 2009 om stemmesedler til brug ved folketingsvalg.

Oplysningerne om stillernes navne og bopæl er offentligt tilgængelige, jf. lovens § 33 a, stk. 4.

Kandidatanmelders oplysninger om kandidater og - for så vidt angår kandidat-anmeldelser fra kandidater, der vil opstille uden for partierne - om stillere er i øvrigt offentligt tilgængelige, i det omfang dette følger af reglerne i offentlighedsloven. Stilleres og kandidaters personnumre (ud over fødselsdatoen) og hemmeligholdte telefonnumre samt kandidaternes beskyttede adresser i CPR er ikke omfattet af retten til aktindsigt, da der er tale om oplysninger om enkeltpersoners private forhold, jf. offentlighedslovens § 12, stk. 1, nr. 1. Det betyder rent praktisk, at oplysningerne i kandidatanmeldelserne normalt er offentligt tilgængelige, bortset fra de sidste fire cifre i kandidaternes personnummer (samt hemmeligholdte telefonnumre og beskyttede adresser). Det samme gælder for anmeldelser fra kandidater uden for partierne, dvs. at også oplysningerne om stillerne normalt er offentligt tilgængelige, bortset fra de sidste fire cifre i stillernes personnummer (samt hemmeligholdte telefonnumre og beskyttede adresser).

Den, der indleverer en kandidatanmeldelse, har ret til at få kvittering for indleveringen med angivelse af tidspunktet for indleveringen, jf. lovens § 33 a, stk. 5.

En kandidat kan tilbagekalde sin kandidatanmeldelse. Fristen herfor er den samme som for indlevering af en kandidatanmeldelse, dvs. kl. 12 elleve dage før valgdagen. Tilbagekaldelsen skal ske til anmeldelsesmyndigheden, jf. lovens § 34.

En stiller for en kandidat uden for partierne kan ikke tilbagekalde sin anbefaling, efter at kandidatanmeldelsen er indleveret, jf. lovens § 34.

Snarest muligt efter, at valget er udskrevet, udsender Indenrigs- og Sundhedsministeriet en fortegnelse over de partier, som var opstillingsberettiget, da valget blev udskrevet og de bogstavbetegnelser, som disse partier er tildelt. Denne fortegnelse vil normalt være den endelige fortegnelse. Hvis et eller flere partier bliver opstillingsberettigede, efter at valget er udskrevet, udsender Indenrigs- og Sundhedsministeriet en revideret fortegnelse over de opstillingsberettigede partier snarest muligt efter udløbet af fristen for anmeldelse af nye partier (15 dage før valgdagen kl. 12).

6.3. Kandidaternes navne på stemmesedlerne

Der gælder følgende regler om kandidaternes navne på stemmesedlerne:

Hvis kandidaten ikke ønsker sig anført på stemmesedlen med sit fulde navn, skal det angives, hvordan navnet ønskes anført. Kandidatens efternavn eller mellemnavn samt mindst ét fornavn eller forbogstav skal altid anføres. Kun mellem- og efternavne, som kandidaten er berettiget til at føre efter navneloven, eller mellemnavne, som er registreret i CPR, kan anføres på stemmesedlen. I stedet for fornavnet kan anføres et kaldenavn, der er afledt af fornavnet. Se lovens § 33 a, stk. 2.

En kandidat, der har et dobbeltnavn (to navne forbundet med en bindestreg, f.eks. Hansen-Jensen), må godt nøjes med at få anført det ene af de to efternavne på stemmesedlen, selvom et efternavn, der består af flere navne forbundet med en bindestreg i navnelovens forstand betragtes som ét efternavn, jf. navnelovens § 8, stk. 2 (lov nr. 524 af 24. juni 2005 med senere ændringer). Det skyldes, at man til enhver tid vil kunne bortkaste det ene efternavn, jf. samme bestemmelses stk. 3, og således efter navneloven er berettiget til alene at føre det ene efternavn. Der stilles ikke noget krav i henhold til folketingsvalgloven om, at den pågældende kandidat rent faktisk skal bortkaste det andet navn i dobbeltnavnet og ændre sit efternavn til det efternavn, som den pågældende ønsker sig anført med på stemmesedlen. Det er nok, at den pågældende efter navneloven *kunne* få ændret sit efternavn til det ene af de to navne, der er forbundet med bindestreg.

Indtil den nugældende navnelov trådte i kraft den 1. april 2006, var der mulighed for at få et adresseringsmellemnavn registreret i CPR umiddelbart foran personens efternavn i adresseringsnavnet. Denne mulighed er ophævet ved den nye navnelov. Dette er sket i forbindelse med en liberalisering af adgangen til, hvilke navne der kan tages som mellemnavn. Adresseringsmellemnavne, der inden navnelovens ikrafttræden den 1. april 2006 er registreret i CPR, kan forblive registreret i CPR, indtil den pågældende ændrer mellem- eller efternavn eller adresseringsmellemnavnet slettes efter ansøgning fra den registrerede, jf. navnelovens § 30, stk. 3. De adresseringsmellemnavne, der er blevet registreret i CPR inden den 1. april 2006, kan fortsat anføres på stemmesedlen.

Kandidater, der, før lovændringen trådte i kraft den 1. april 2006, havde fået registreret i CPR, at de ønskede at anvende f.eks. deres ægtefælles mellemnavn som adresseringsmellemnavn, vil således fortsat kunne få anført adresseringsnavnet på stemmesedlen, selv om de ikke måtte have taget mellemnavnet efterfølgende efter navnelovens nugældende regler.

Angivelsen af, hvordan navnet ønskes anført, skal ske på kandidatanmeldelsen.

Anvendelsen af reglerne kan illustreres med følgende eksempler:

Eksempel 1:

Kandidatens *fulde navn* er:

Anne Marie Vestergaard Andersen.

Kandidaten kan anføres på stemmesedlen med sit fulde navn eller med navnet:

Anne Andersen

M. Vestergaard

Mie Vestergaard Andersen

osv.

Eksempel 2:

Kandidatens *fulde navn* er:

Anne Marie Andersen

Anne Maries eget efternavn er Hansen, men hun har som giftenavn taget sin ægtefælles efternavn Andersen. Ægtefællen har som mellemnavn Vestergaard, og Anne Marie havde før den 1. april 2006 fået registreret i CPR, at hun havde taget sin ægtefælles mellemnavn som adresseringsmellemnavn. Kandidatens adresseringsnavn er herefter:

Anne Marie Vestergaard Andersen.

Kandidaten i eksempel 2 har samme muligheder for navneangivelse på stemmesedlen som kandidaten i eksempel 1. Herudover har kandidaten i eksempel 2 mulighed for at benytte sit eget efternavn, dvs. eksempelvis at blive opført på stemmesedlen som:

Marie Hansen.

Sidstnævnte regel fremgår ikke direkte af lovens lovtekst, men af bemærkningerne til lovforslaget til folketingsvalgloven fra 1987. Kandidatens ret til eget efternavn kan kontrolleres af kommunalbestyrelsen.

Siden den 1. juli 1988 har det ikke været muligt at få et kaldenavn anført i en parentes på stemmesedlen.

I bemærkningerne til lovforslaget til loven fra 1987 er det anført, at det forudsættes, at spørgsmålet om, hvorvidt et kaldenavn er afledt af fornavnet, bliver vurderet lempeligt, samt at kandidater, der tidligere har været opført på stemmesedlen med et bestemt kaldenavn, fortsat skal kunne opføres på stemmesedlen med dette kaldenavn (uden parentes).

6.4. Anmeldelsesmyndighedens undersøgelse af kandidatanmeldelserne
Snarest muligt og senest umiddelbart efter udløbet af fristen for kandidatanmeldelser, dvs. efter kl. 12 elleve dage før valgdagen, skal anmeldelsesmyndigheden undersøge, om de kandidatanmeldelser, der er indleveret til tiden, er gyldige med henblik på at give kandidaten eller dennes kontaktperson mulighed for at indlevere en ny kandidatanmeldelse eller afhjælpe manglerne, jf. lovens § 35.

Hvis anmeldelsesmyndigheden har den opfattelse, at en kandidatanmeldelse er *ugyldig* på grund af væsentlige mangler, skal anmeldelsesmyndigheden straks meddele dette til kandidaten eller den kontaktperson, der er anført i anmeldelsen. Anmeldelsesmyndigheden skal oplyse, hvilke mangler der er ved kandidatanmel-

delsen, og samtidig give en frist på 12 timer til at indlevere en ny kandidatmeldelse eller afhjælpe manglerne på anden måde. Efter kandidats/kontaktpersonens rettidige indlevering af en ny kandidatmeldelse eller anden rettidig afhjælpning af manglerne afgør anmeldelsesmyndigheden, om anmeldelsen er gyldig, jf. lovens § 35.

Som *eksempler* på væsentlige mangler, der kan medføre, at kandidatmeldelsen er ugyldig, kan nævnes:

- at kandidatmeldelsen ikke er underskrevet af kandidaten,
- at det ikke er anført, hvilket parti en kandidat, der ikke opstiller uden for partierne, opstiller for,
- at det ikke er anført, i hvilken eller hvilke opstillingskredse den pågældende anmelder sig som kandidat, eller
- at kandidaten inden for samme storkreds opstiller for flere partier eller opstiller for et parti samtidig med, at kandidaten opstiller uden for partierne.

For så vidt angår *kandidater uden for partierne* skal anmeldelsesmyndigheden også undersøge:

- om anmeldelsen er underskrevet af det nødvendige antal stillere,
- at stillerne alle er vælgere, der bor i opstillingskredsen, samt
- at ingen af stillerne har anbefalet flere kandidater uden for partierne.

Den, der som stiller anbefaler flere kandidater, kan ikke anses som stiller for nogen af kandidaterne, jf. lovens § 32, stk. 3, og skal derfor slettes. Indeholder kandidatlisten ikke det nødvendige antal gyldige stillere (mindst 150), er kandidatmeldelsen ugyldig, medmindre kandidaten indleverer det manglende antal stillerunderskrifter inden fristen udløber 12 timer efter, at anmeldelsesmyndigheden har givet kandidaten eller dennes kontaktperson besked om manglen.

Anmeldelsesmyndigheden skal også undersøge, om rettidigt indleverede kandidatmeldelser indeholder de oplysninger, som er anført i loven, og om de oplysninger, som står i kandidatmeldelsen, er korrekte. Anmeldelsesmyndigheden skal derfor undersøge, om de anførte oplysninger om kandidatens fulde navn, personnummer og bopæl svarer til oplysningerne i Det Centrale Personregister (CPR). Endvidere skal anmeldelsesmyndigheden undersøge, om kandidaten kan få opfyldt sit ønske om, hvordan kandidatens navn skal stå på stemmesedlen.

Hvis anmeldelsesmyndigheden har den opfattelse, at de oplysninger, der står i en indleveret kandidatmeldelse, skal ændres, for at kandidatmeldelsen indeholder de korrekte oplysninger, som er nævnt i loven, skal anmeldelsesmyndigheden følge den fremgangsmåde, der står i lovens § 35 om afhjælpning af mangler, der kan medføre ugyldighed. Se ovenfor. Det gælder også, selvom mangler vedrørende de krævede oplysninger om kandidaten typisk ikke vil kunne medføre, at kandidatmeldelsen er ugyldig.

Anmeldelsesmyndigheden har ikke pligt til at kontrollere, om en kandidat også er anmeldt som kandidat i en anden storkreds.

6.4.1. Anmeldelsesmyndighedens vejledningspligt efter forvaltningslovens § 7, stk. 1

Hvis anmeldelsesmyndigheden i god tid inden fristen for indlevering af kandidatmeldelser udløber har modtaget kandidatmeldelser fra partiets kandidater i storkredsen og meddelelse fra partiet om de godkendte kandidater i storkredsen

samt eventuelt også anmeldelse af partiliste eller nominering, skal anmeldelsesmyndigheden give vejledning og bistand efter forvaltningslovens § 7, stk. 1, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber, hvis de modtagne dokumenter giver anmeldelsesmyndigheden anledning til det.

F.eks. vil anmeldelsesmyndigheden skulle give vejledning og bistand, hvis det er usikkert, hvilken opstillingsform partiet og kandidaterne ønsker, fordi oplysningerne i de udfyldte kandidatanmeldelser og meddelelser fra partiet om godkendte kandidater samt eventuelt også anmeldelse af partiliste eller nominering ikke stemmer overens.

Om anmeldelsesmyndighedens vejledningspligt ved uoverensstemmelser ved de modtagne kandidatanmeldelser og meddelelser om godkendte kandidater og eventuelt også anmeldelse af partiliste eller nominering, se afsnit 6.7. nedenfor.

Bestemmelsen i lovens § 35 om afhjælpning af mangler ved en kandidatanmeldelse regulerer udtømmende mulighederne for at foretage ændringer af kandidatanmeldelser efter udløbet af fristen for indlevering af kandidatanmeldelser.

Hvis en kandidat f.eks. alene har anmeldt sig i én opstillingskreds, selv om kandidaten efter partiets interne regler, meddelelser m.v. skulle have anmeldt sig i alle opstillingskredse, er dette ikke en mangel, der kan medføre, at den indleverede kandidatanmeldelse er ugyldig.

Anmeldelsesmyndigheden kan efter fristens udløb som udgangspunkt kun give en kandidat mulighed for at ændre i en rettidigt indleveret kandidatanmeldelse, hvis der er en mangel ved kandidatanmeldelsen, som anmeldelsesmyndigheden vil kunne give kandidaten en frist til at afhjælpe i medfør af lovens § 35. Når fristen for indlevering af kandidatanmeldelser er udløbet, kan anmeldelsesmyndigheden derfor som udgangspunkt ikke give kandidaten mulighed for at ansøge om at indlevere flere eller færre opstillingskredse, end der er anført i den rettidigt indleverede kandidatanmeldelse.

Anmeldelsesmyndigheden kan dog efter fristens udløb give en kandidat mulighed for at ændre i en rettidigt indgivet kandidatanmeldelse, hvis anmeldelsesmyndigheden har forsømt sin pligt til at rådgive og vejlede kandidaten efter forvaltningslovens § 7, stk. 1, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløb, og hvis de enkelte kandidater som følge af denne forsømmelse ikke har fået mulighed for at rette de indleverede kandidatanmeldelser i tide. Det kan f.eks. være, hvis anmeldelsesmyndigheden i god tid inden udløbet af fristen for indlevering af kandidatanmeldelser har modtaget kandidatanmeldelser og meddelelser om godkendte kandidater, der ikke stemmer overens, og anmeldelsesmyndigheden derfor burde have givet kandidaten vejledning og bistand inden fristens udløb efter forvaltningslovens § 7, stk. 1, men hvor anmeldelsesmyndigheden har forsømt denne pligt.

Har anmeldelsesmyndigheden endvidere givet forkert vejledning eller på anden måde medvirket til, at der ikke er overensstemmelse mellem på den ene side de udfyldte kandidatanmeldelser og meddelelser fra partier om godkendte kandidater og på den anden side den ønskede opstillingsform, kan anmeldelsesmyndigheden også i denne situation give en kandidat mulighed for at ændre i en rettidigt indgivet kandidatanmeldelse, selv om fristen i mellemtiden er udløbet.

Om realisering af kandidaternes og partiernes ønsker om opstillingsform, se afsnit 6.7. nedenfor.

6.5. Partiernes godkendelse af kandidaterne

Kandidater, der vil opstille for et parti, skal godkendes af partiet, jf. lovens § 32, stk. 1.

Partiet skal for hver storkreds skriftligt meddele anmeldelsesmyndigheden, hvilke kandidater partiet kan godkende i de enkelte opstillingskredse, jf. lovens § 37.

Meddelelsen skal gives senest kl. 12 ti dage før valgdagen. Meddelelsen skal for hver godkendt kandidat indeholde oplysning om følgende, jf. lovens § 37:

- 1) Kandidatens navn, dvs. det navn, hvormed kandidaten skal anføres på stemmesedlen,
- 2) kandidatens bopæl,
- 3) kandidatens personnummer (alle 10 cifre), samt
- 4) hvilken eller hvilke opstillingskredse kandidaten er opstillet i.

Der er ikke hjemmel til at dispensere fra denne frist. Hvis meddelelse ikke gives af partiet inden udløbet af den anførte frist, kan ingen kandidat opstilles for partiet i den pågældende storkreds, jf. lovens § 37, stk. 1. Se nærmere om fristen ovenfor i afsnit 6.1.

Kandidater, der ikke godkendes i mindst én opstillingskreds, kan ikke stille op til valget. Det kan de heller ikke som kandidater uden for partierne. Dette skyldes, at disse kandidater ikke opfylder det stillerkrav, der gælder for kandidater uden for partierne.

Det antages i praksis, at et parti kan trække en tidligere indgivet meddelelse om godkendelse af kandidater tilbage og indgive en ny, inden fristen udløber.

Det står ikke i loven, hvilket organ inden for partiet der har kompetence til at godkende kandidater eller anmelde nominering eller partiliste, se nedenfor i afsnit 6.6. Kompetencen tilkommer principielt det organ, der er øverste myndighed inden for partiorganisationen efter partiets egne vedtægter, men denne kompetence kan delegeres til lokale partiorganisationer i storkredsen. Rent praktisk vil anmeldelsesmyndigheden kunne lægge til grund, at det organ inden for partiet, der ved sidste folketingsvalg indgav meddelelse/anmeldelse om godkendte kandidater, nominering eller partiliste, også vil være legitimeret hertil ved det kommende folketingsvalg, medmindre partiets landsorganisation oplyser noget andet.

Med hensyn til nye partier, der ikke var opstillingsberettigede ved sidste folketingsvalg, vil Indenrigs- og Sundhedsministeriet sørge for, at anmeldelsesmyndigheden får besked om, hvilket organ inden for partiet der har kompetence til at give de pågældende godkendelser m.v.

6.5.1. Anmeldelsesmyndighedens vejledningspligt efter forvaltningslovens § 7, stk. 1

Der er ikke nogen bestemmelser i loven om, at anmeldelsesmyndigheden skal give det kompetente organ inden for partiet besked om eventuelle mangler ved en ind-

leveret meddelelse om godkendte kandidater, for at partiet kan afhjælpe mangler, inden fristen for indlevering af meddelelse om godkendte kandidater udløber. Anmeldelsesmyndigheden skal efter forvaltningslovens § 7, stk. 1, yde vejledning og bistand inden fristens udløb i hvert fald i de tilfælde, hvor en meddelelse om godkendte kandidater, der er behæftet med mangler, er indleveret i god tid inden fristens udløb. Herved får de pågældende mulighed for at afhjælpe manglerne, inden fristen udløber.

Anmeldelsesmyndigheden skal derfor så hurtigt som muligt efter at have modtaget en meddelelse om godkendte kandidater undersøge, om meddelelsen er i orden, og hvis ikke give det kompetente organ inden for partiet besked herom, for at partiet, hvis det er muligt, kan afhjælpe manglen, inden fristen for indlevering af meddelelse om godkendte kandidater udløber.

6.6. Partiernes anmeldelser af nominering og partiliste

Hvis der er opstillet to eller flere kandidater for et parti i samme opstillingskreds (sideordnet opstilling), kan partiet anmelde, at én af disse kandidater skal være partiets nominerede kandidat i opstillingskredsen. Nominering har den betydning, at den nominerede kandidat skal anføres som partiets første kandidat på stemmesedlen i vedkommende opstillingskreds, jf. lovens § 40, stk. 2.

Det skal stå i anmeldelsen, hvilken eller hvilke opstillingskredse kandidaten er nomineret i. Nominering kan kun anvendes i opstillingskredse, hvor der er flere kandidater opstillet for partiet. Ingen kan være nomineret i en opstillingskreds, hvor vedkommende ikke er opstillet. En kandidat kan være nomineret i flere, eventuelt alle, opstillingskredse. Kun én kandidat for hvert parti kan være nomineret i hver opstillingskreds.

Et parti, der højst opstiller én kandidat i hver opstillingskreds inden for storkredsen (kredsvis opstilling), kan anmelde en bestemt rækkefølge (partiliste) for alle partiets kandidater i storkredsen. Anmeldelse af partiliste har den betydning, at partiets øvrige kandidater skal anføres i partilistens rækkefølge på stemmesedlen efter den kandidat, der er opstillet i opstillingskredsen, som skal anføres som partiets første kandidat på stemmesedlen i vedkommende opstillingskreds, jf. lovens § 39, stk. 2. Anmeldelse af partiliste har endvidere betydning for udvælgelsen af kandidater og rækkefølgen for stedfortrædere, jf. lovens § 39, stk. 4, § 82 og § 85, stk. 3.

Det skal stå i anmeldelsen, hvilket nummer hver af partiets godkendte kandidater i storkredsen har på partilisten. Der er ikke noget i vejen for, at en kandidat er opstillet i flere opstillingskredse, eller at der slet ikke er opstillet en kandidat i en opstillingskreds.

Hvis et parti anmelder partiliste, når der er opstillet flere kandidater for partiet i en opstillingskreds, er anmeldelsen ugyldig.

Anmeldelser af nominering og af partiliste skal ske skriftligt til anmeldelsesmyndigheden senest kl. 12 ti dage før valgdagen, jf. lovens § 41, dvs. inden for samme frist som for partiernes meddelelse om godkendte kandidater, se afsnit 6.5. ovenfor. Der er ikke hjemmel til at dispensere fra denne frist. Se nærmere om fristen ovenfor i afsnit 6.1.

Anmeldelsesmyndigheden skal så hurtigt som muligt efter at have modtaget en anmeldelse af en nominering eller af en partiliste undersøge, om anmeldelsen er i orden, og hvis ikke give det kompetente organ inden for partiet besked herom, for at partiet, hvis det er muligt, kan afhjælpe manglerne, inden fristen for anmeldelse af nominering eller af partiliste udløber, se nærmere ovenfor i afsnit 6.5.

Med hensyn til, hvilket organ inden for partiet der har kompetence til at anmelde nominering eller partiliste, se afsnit 6.5. ovenfor.

6.7. Realisering af kandidaternes og partiernes ønsker om opstillingsform

For at en person kan stille op som kandidat for et parti i en bestemt opstillingskreds, skal to betingelser være opfyldt:

- 1) personen skal gyldigt have anmeldt sig som kandidat i opstillingskredsen (hvilket skal ske senest kl. 12 elleve dage før valgdagen), og
- 2) partiet skal gyldigt have meddelt godkendelse af personen som kandidat for partiet i den pågældende opstillingskreds (hvilket skal ske senest kl. 12 ti dage før valgdagen).

Efter lovens §§ 38-40 kan kandidater, der stiller op for et parti, være opstillet enten *kredsvís*, hvorved der højst opstilles én kandidat for partiet i opstillingskredsen, eller *sideordnet*, hvorved der opstilles to eller flere kandidater for partiet i opstillingskredsen.

Efter lovens § 41 kan et parti, der alene har *kredsvís opstilling* inden for storkredsen, senest kl. 12 ti dage før valgdagen anmelde partiliste for alle partiets kandidater i storkredsen, mens et parti, der har *sideordnet opstilling* i en eller flere opstillingskredse, inden for samme frist kan anmelde en nomineret kandidat i den eller de pågældende opstillingskredse.

De fleste partier benytter *sideordnet opstilling med nominering* i den form, at alle partiets kandidater i storkredsen er opstillet i alle opstillingskredse i storkredsen, men nomineret i hver sin opstillingskreds.

For at kunne bruge *sideordnet opstilling med nominering* i den form, at alle partiets kandidater i storkredsen er opstillet i alle opstillingskredse i storkredsen, men nomineret i hver sin opstillingskreds, skal tre betingelser være opfyldt:

- 1) alle kandidater skal anmelde sig i alle opstillingskredse,
- 2) partiet skal meddele godkendelse af alle kandidater i alle opstillingskredse, og
- 3) partiet skal anmelde, i hvilken kreds den enkelte kandidat er nomineret.

Fristen for at indgive de kandidatansøgelser, der er nævnt under 1), er kl. 12 elleve dage før valgdagen, jf. lovens § 33, stk. 1.

Fristen for at indgive de meddelelser og ansøgelser, der er nævnt under 2) og 3), er kl. 12 ti dage før valgdagen, jf. lovens § 37, stk. 1, henholdsvis § 41, stk. 2.

Det er derfor ikke nok, at de enkelte kandidater anmelder sig i den kreds, hvor de nomineres. Det er heller ikke tilstrækkeligt, at partiet godkender alle kandidater i alle opstillingskredse, hvis kandidaterne ikke har anmeldt sig i alle opstillingskredse.

6.7.1. Anmeldelsesmyndighedens vejledningspligt efter forvaltningslovens § 7, stk. 1

I de tilfælde, hvor anmeldelsesmyndigheden i god tid inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber, har modtaget ikke blot kandidatanmeldelser fra partiets kandidater i storkredsen, men også meddelelse fra partiet om de godkendte kandidater i storkredsen og eventuelt også anmeldelse af partiliste eller nominering, skal anmeldelsesmyndigheden efter forvaltningslovens § 7, stk. 1, give vejledning og bistand, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber, hvis de modtagne dokumenter giver anmeldelsesmyndigheden anledning hertil. F.eks. vil anmeldelsesmyndigheden have anledning til at give vejledning og bistand, hvis det usikkert hvilken opstillingsform, som partiet og kandidaterne ønsker, på grund af uoverensstemmelser mellem de udfyldte kandidatanmeldelser og meddelelser fra partiet om godkendte kandidater samt eventuelt anmeldelse af partiliste eller nominering.

Det er derfor vigtigt, at anmeldelsesmyndigheden undersøger, om der er uoverensstemmelser mellem de indleverede dokumenter, når anmeldelsesmyndigheden har modtaget meddelelse fra partiet om godkendte kandidater og eventuelt også anmeldelse af partiliste eller nominering, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber. I så fald skal anmeldelsesmyndigheden så hurtigt som muligt kontakte partiet/kandidaten for at få afklaret uoverensstemmelserne.

Nedenfor følger nogle eksempler på forskellige uoverensstemmelser med angivelse af, hvordan uoverensstemmelserne kan afhjælpes:

- Har en kandidat f.eks. ikke anmeldt sig i alle de kredse, hvor kandidaten er godkendt af partiet, kan uoverensstemmelsen – hvis det er muligt og kandidaten i øvrigt ønsker det – afhjælpes ved, at kandidaten, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber, anmelder sig som kandidat i de resterende kredse. I disse tilfælde skal anmeldelsesmyndigheden kontakte kandidaten så hurtigt som muligt for at afklare uoverensstemmelsen og give kandidaten mulighed for at afhjælpe denne. Afhjælpingen skal ske, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber. 12-timersreglen i lovens § 35, 3. pkt., hvorefter en kandidat kan få en frist på 12 timer til at indlevere en ny kandidatanmeldelse eller afhjælpe manglerne på anden måde, gælder ikke her, da uoverensstemmelsen ikke i sig selv indebærer, at kandidatanmeldelsen er behæftet med en mangel, der kan gøre anmeldelsen ugyldig.
- Har en kandidat anmeldt sig i flere kredse end den/de, hvor kandidaten er godkendt af partiet, kan uoverensstemmelsen skyldes, at partiet ved en fejl ikke har godkendt kandidaten for alle de relevante kredse. Derfor skal anmeldelsesmyndigheden i et sådant tilfælde så hurtigt som muligt kontakte partiets kompetente organ for at finde ud af, om der er sket en sådan fejl, og give partiet mulighed for at afhjælpe uoverensstemmelsen. Det sker ved, at partiet godkender kandidaten som kandidat i de resterende kredse, inden fristen for indgivelse af partiernes meddelelser om godkendte kandidater udløber.
- Har et parti på forsiden af meddelelsen om godkendte kandidater angivet, at partiet ønsker sideordnet opstilling, og på bagsiden af meddelelsen alene godkendt kandidaterne for én opstillingskreds hver, skal anmeldelsesmyndigheden kontakte partiets kompetente organ så hurtigt som muligt efter at have modtaget meddelelsen for at få afklaret, om partiet ønsker sideordnet eller kredsvis opstilling. Det samme gælder, hvis partiet har angivet kredsvis opstilling på forsiden og på bagsiden godkendt to eller flere

kandidater for en eller flere eller alle opstillingskredse. Partiet skal i disse situationer have mulighed for at afhjælpe uoverensstemmelsen, inden fristen udløber for partiernes meddelelser om godkendte kandidater og anmeldelser af partiliste eller nominering. Har et parti angivet, at det ønsker sideordnet opstilling, men ikke godkendt kandidaterne for alle de relevante opstillingskredse, kan uoverensstemmelsen afhjælpes ved, at partiet, inden fristen for partiernes meddelelser om godkendte kandidater udløber, giver meddelelse til anmeldelsesmyndigheden om, at partiet godkender kandidaterne i alle opstillingskredse. Dette forudsætter imidlertid, at kandidaterne har anmeldt sig i alle opstillingskredse. Har kandidaterne alene anmeldt sig i en eller flere af opstillingskredsene, skal kandidaterne endvidere anmelde sig som kandidat i alle de relevante kredse, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber, ellers får partiets afhjælpning af uoverensstemmelsen ingen retsvirkning.

I de tilfælde, hvor anmeldelsesmyndigheden i god tid inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber, kun har modtaget kandidatanmeldelser, men ikke har modtaget meddelelser fra partierne om de godkendte kandidater, vil anmeldelsesmyndigheden normalt ikke have nogen grund til, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber, at undersøge, om der er nogen hindringer for, at den opstillingsform, partiet og kandidaterne ønsker, kan realiseres.

Har en kandidat for et parti, der plejer at have sideordnet opstilling med alle kandidater opstillet i alle kredse, alene anmeldt sig i én eller nogle kredse, kan det være hensigtsmæssigt at kontakte kandidaten eller kontaktpersonen herom, hvis det er muligt, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber. På den måde får kandidaten mulighed for, hvis dette er kandidatens ønske, at anmelde sig i de andre kredse, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber. Anmeldelsesmyndigheden har dog ikke pligt til at reagere i sådanne tilfælde.

Har en kandidat for et parti, der plejer at benytte kredsvis opstilling, anmeldt sig i alle kredse, kan det på samme måde være hensigtsmæssigt at kontakte kandidaten eller kontaktpersonen herom, hvis det er muligt, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber. Anmeldelsesmyndigheden har dog heller ikke i dette tilfælde pligt til at reagere. Hvis det viser sig, at kandidaten ved en fejl har anmeldt sig i alle kredse i stedet for kun i én kreds, er det dog ikke nødvendigt, at kandidaten ændrer kandidatanmeldelsen, da kandidatens/partiets ønske kan opfyldes ved, at partiet kun godkender kandidaten i den relevante opstillingskreds.

Som anført i afsnit 6.5. er der som udgangspunkt ikke hjemmel til at afhjælpe uoverensstemmelser mellem de modtagne kandidatanmeldelser og partiets meddelelse om godkendte kandidater og anmeldelse af nominering og partiliste, efter at de respektive frister er udløbet. Der er kun adgang til afhjælpning, hvis anmeldelsesmyndigheden har forsømt sin vejledningspligt efter forvaltningslovens § 7, stk. 1. Se nærmere herom i afsnit 6.5.

6.8. Fortegnelser over de opstillede kandidater

Så hurtigt som muligt efter, at fristen for partiernes meddelelse til anmeldelsesmyndigheden om godkendte kandidater og nominering af kandidater samt anmeldelse af partiliste er udløbet (kl. 12 ti dage før valgdagen), skal anmeldelsesmyndigheden udarbejde fortegnelser over de kandidater, der er opstillet i storkredsen, jf. lovens § 42, stk. 1. Fortegnelserne sendes straks til valgbestyrelserne i hver opstillingskreds i storkredsen, bortset fra Bornholms Storkreds, til brug ved fremstil-

lingen af stemmesedler og opslag for de enkelte opstillingskredse, jf. lovens § 42, stk. 2.

Før hvert valg vil Indenrigs- og Sundhedsministeriet give anmeldelsesmyndigheden meddelelse om, hvilken form (skema) der skal bruges, når fortegnelserne over de opstillede kandidater skal udarbejdes.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet vil også give anmeldelsesmyndigheden meddelelse om, hvilke myndigheder m.v. ud over valgbestyrelserne der skal have sendt fortegnelserne.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet vil bl.a. give anmeldelsesmyndigheden meddelelse om, at fortegnelserne ud over til valgbestyrelserne i storkredsen skal sendes til kommunalbestyrelserne i storkredsen med henblik på, at kommunalbestyrelserne kan sørge for, at vælgerne kan gøre sig bekendt med fortegnelsen ved brevstemmeafgivning på folkeregistre/borgerservicecentre, i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger m.v., og i vælgerens hjem.

Kommunalbestyrelserne vil senest 8 dage før valgdagen have modtaget fortegnelser fra anmeldelsesmyndigheden over de kandidater, der er opstillet i storkredsen.

6.9. Stemmesedler og opslag

6.9.1. Stemmesedler

Valgbestyrelsen sørger for at få fremstillet stemmesedlerne til brug ved afstemningen i opstillingskredsen, jf. lovens § 43.

Stemmesedlerne udarbejdes på grundlag af de fortegnelser over de opstillede kandidater, som anmeldelsesmyndigheden har udarbejdet.

Om stemmesedlernes indhold og udformning, se bekendtgørelse nr. 262 af 31. marts 2009 om stemmesedler til brug ved folketingsvalg (stemmeseddelbekendtgørelsen). Bekendtgørelsen er gengivet i *bilag 3* til vejledningen. *Bilag 4* viser et udsnit af en fiktiv stemmeseddel samt bemærkninger hertil.

Stemmesedlerne skal være af hvidt karton eller svært papir med en gramvægt på mindst 120 g/m². Minimumskravet til stemmesedlens gramvægt er ved den senest udstedte bekendtgørelse sat ned fra 125 g/m² til 120 g/m². Valgbestyrelsen kan vælge at bruge en sværere kvalitet, f.eks. med en gramvægt på 140 g/m². Afholdes der folketingsvalg samme dag som kommunale og regionale valg eller valg af danske medlemmer til Europa-Parlamentet, skal det karton eller det svære papir, der bruges til stemmesedlerne til folketingsvalget, være lyst blå. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 1.

Vælgeren skal på selve stemmesedlen vejledes om, hvordan afgivning af stemme skal ske. Øverst på stemmesedlen og adskilt fra stemmesedlens øvrige tekst skal der med almindelige typer stå: »Sæt x til højre for et partinavn eller et kandidatnavn. Sæt kun ét x på stemmesedlen«. Vejledningsteksten skal siden en ændring af stemmeseddelbekendtgørelsen i 2007 forud for folketingsvalget samme år *ikke* mere afgrænses opad ved en fed, vandret streg, men skal placeres *umiddelbart under* teksten "Folketingsvalget" med tilhørende årstal. Ordet "Folketingsvalget"

med tilføjelse af årstallet for valget skal anføres med store, fede typer umiddelbart over vejledningsteksten. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 2, stk. 2 og 3.

Bemærk endvidere, at den fede, vandrette streg, der adskiller vejledningsteksten fra det øverste partifelt på stemmesedlerne – dvs. den fede vandrette streg, hvor med det øverste felt (feltet for A. Socialdemokratiet) begyndes – skal gøres *dobbelt så fed* som de fede, vandrette streger, der i øvrigt afgrænser de forskellige partiers felter (bekendtgørelsens § 3, stk. 2). Det første partinavnefelt (A. Socialdemokratiet) skal forekomme *umiddelbart efter* den dobbelte fede streg, der adskiller vejledningsteksten fra partinavnefeltet.

Kandidaternes navne skal som hovedregel opføres i én kolonne. I tilfælde, hvor der til valget er opstillet et så stort antal kandidater, at stemmesedlen vil blive uforholdsmæssig lang, hvis kandidaternes navne anføres i én kolonne, kan valgbestyrelsen imidlertid beslutte, at kandidaternes navne inden for hvert partifelt skal opføres i to eller flere kolonner, jf. stemmeseddelbekendtgørelsens § 9, stk. 1. I så fald skal kolonnerne adskilles fra hinanden af *meget fede, lodrette streger* (jf. bekendtgørelsens § 9, stk. 2), da det er vigtigt at sikre, at de to kolonner er så skarpt adskilte, at det tilstrækkeligt tydeligt fremgår, at et kryds sat til venstre for midterstregen er et kryds for kandidaten anført i venstre kolonne og ikke for kandidaten anført i højre kolonne. De lodrette streger skal som nævnt være meget fede, dvs. ideelt dobbelt så fede som den dobbelte fede streg, der adskiller vejledningsteksten fra det første partinavnefelt, altså nærmere en bjælke end en streg.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til stemmesedlen i bilag 4 samt stemmeseddelbekendtgørelsen.

Valgbestyrelsen skal sørge for, at det nødvendige antal stemmesedler er afleveret til kommunalbestyrelsen i god tid inden afstemningens begyndelse, jf. lovens § 44.

6.9.2. Opslag

Ud over stemmesedler skal valgbestyrelsen sørge for at få fremstillet opslag, der skal hænges op i stemmelokalerne til brug for valget, jf. lovens § 45, stk. 3. Opslaget skal angive samtlige partiers og kandidaters navne i den rækkefølge, som de er anført i på stemmesedlen. Partiernes bogstavbetegnelse skal også angives, jf. lovens § 45, stk. 3.

Valgbestyrelsen skal sørge for, at det nødvendige antal opslag er afleveret til kommunalbestyrelsen i god tid inden afstemningens begyndelse, jf. lovens § 44.

6.9.3. Fejl i stemmesedler og opslag

Valgbestyrelsen skal inden afstemningen sikre sig, at der ikke er fejl i de fremstillede stemmesedler og opslag. Er der fejl i de fremstillede stemmesedler og opslag, skal valgbestyrelsen sørge for at få fremstillet nye stemmesedler og opslag, hvor fejlen er rettet. Dette skal ske tids nok til, at de nye stemmesedler og opslag kan anvendes, når afstemningen går i gang på valgdagen.

Er det ikke muligt at få fremstillet nye stemmesedler tids nok til, at disse kan anvendes, når afstemningen går i gang på valgdagen, skal valgbestyrelsen, uden at afbryde afstemningen, straks orientere Indenrigs- og Sundhedsministeriet for at drøfte, hvordan fejlen kan afhjælpes.

6.9.4. Afdøde kandidater

Folketingsvalgloven indeholder ikke udtrykkelige regler om, hvad valgbestyrelsen skal gøre, hvis en kandidat til folketingsvalget dør inden valget. Valgbestyrelsen skal, når den har fået kendskab til oplysninger om en kandidats dødsfald, der vil føre til eller ville have ført til ændring af stemmesedlen, og som er relevant for vælgeres stemmeafgivning, sikre, at stemmesedlen ændres eller fremstilles på ny, så den afdøde kandidat ikke medtages, eller, hvis dette ikke er muligt, at vælgerne får kendskab til dødsfaldet på anden måde.

Selv om det ikke kan udelukkes, at vælgere, der får kendskab til kandidatens dødsfald, vil stemme på et andet parti, kan en sådan oplysning ikke i sig selv betragtes som valgagitation, se afsnit 7.5., da meddelelsen om en kandidats dødsfald ikke i sig selv indeholder en opfordring til at stemme på et givet parti. En sådan oplysning er heller ikke i sig selv i strid med den almindelige valgretlige grundsætning om neutralitet, se afsnit 7.8., da selve meddelelsen ikke udsætter vælgeren for nogen holdningspåvirkning.

Den relevante oplysning af vælgerne må ske ved opslag i stemmerum og stemmelokaler. Opslagene skal udformes neutralt, f.eks. som en meddelelse om, at kandidat NN med angivelse af det parti, kandidaten stiller op for, er afgået ved døden. Det er valgbestyrelsen, der sørger for at få fremstillet opslagene, og kommunalbestyrelsen, der sørger for at få sat opslagene op.

6.10. Partiernes plakatopsætning ved offentlig gade eller vej m.v.

Om partiernes plakatopsætning ved offentlig gade eller vej m.v. gælder reglerne i lov om offentlige veje (lovbekendtgørelse nr. 893 af 9. september 2009), hvorefter det er vejbestyrelsen, der giver tilladelse til varig eller midlertidig anbringelse af bl.a. skilte, jf. § 102 i lov om offentlige veje. Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 645 af 12. oktober 1989, som ændret ved bekendtgørelse nr. 828 af 25. november 1998, om valgagitation fastsætter på samme måde, at opslag af plakater og lignende til valgagitation på eller ud til offentlig gade, vej eller plads kun må ske, hvis ejeren har givet skriftlig tilladelse til det.

Kommunalbestyrelsens afgørelse af, om og i bekræftende fald på hvilke vilkår den kan give tilladelse til opslag af plakater på kommunens veje efter vejloven og den nævnte bekendtgørelse om valgagitation, skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og lighed i forvaltningen.

En kommunalbestyrelse kan f.eks. ikke beslutte, at der slet ikke må hænges valgplakater op på kommunens vejarealer. Kommunalbestyrelsen kan heller ikke i øvrigt følge en praksis, der fører til, at valgplakater ikke kan sættes op på kommunevejene, eller at valgplakater kun kan hænges op på veje, hvor man må regne med, at opsætningen ikke vil have nogen effekt. Regler eller retningslinjer for plakatopsætning skal endvidere administreres på samme måde over for alle partier m.v., der deltager i valget.

Kommunalbestyrelsen kan i tilladelsen bl.a. fastsætte saglige vilkår om placering af plakaterne, ophængningsmåde og tidsmæssig begrænsning af tilladelsen. Der kan således i tilladelsen fastsættes vilkår om, at valgplakater skal være nedtaget inden for en nærmere angivet frist, f.eks. senest 5 dage efter valgets afholdelse, jf. Vejdirektoratets standardvilkår for ophængning af valgplakater.

Hvis nogen hænger valgplakater op på kommunens veje uden kommunalbestyrelsens tilladelse, og den pågældende ikke efterkommer kommunalbestyrelsens påbud om at fjerne disse, kan kommunalbestyrelsen fjerne plakaterne for den pågældendes regning. Hænger plakaterne til ulempe for færdslen, kan kommunalbestyrelsen og i påtrængende tilfælde politiet fjerne plakaterne for den pågældendes regning uden forudgående påbud. Se lov om offentlige veje § 102, stk. 2.

Transportministeriet har om kommunernes mulighed for at tilrettelægge nedtagelse af valgplakater udtalt, at der ikke i vejlovgivningen er noget til hinder for, at et vilkår om nedtagelse af valgplakater inden for en nærmere angivet frist, som kommunen har fastsat i tilladelsen til opsætning af valgplakater, suppleres med et vilkår om, at plakaterne efter fristens udløb vil blive fjernet uden yderligere påbud for ansøgerens regning.

Der er efter Transportministeriets opfattelse heller ikke i vejlovgivningen noget til hinder for, at kommunen aftaler med partierne eller fastsætter som vilkår for tilladelsen, at valgplakater nedtages for kommunens regning, når valget er afholdt, og partierne ikke selv har taget plakaterne ned.

Om forbuddet mod valgagitation i stemmelokalerne og andre steder i umiddelbar tilknytning hertil, se afsnit 7.5. nedenfor.

Det er kommunalbestyrelsen, der som ejer eller eventuelt bruger af den matrikel, hvor bygningen med stemmelokalerne er beliggende, kan beslutte, om kommunalbestyrelsen i det hele taget vil tillade valgagitation på afstemningsstedets matrikel, se afsnit 7.5. nedenfor.

Om standardvilkår for opsætning af valgplakater på de statsejede veje, se Vejdirektoratets hjemmeside:

www.vejsektoren.dk/wimpdoc.asp?page=document&objno=181930.

7. Afstemning på valgdagen

Afstemning på valgdagen finder sted efter reglerne i lovens kapitel 7. Det er kommunalbestyrelsens ansvar at sørge for gennemførelsen af valghandlingen. Denne opgave kan ikke delegeres helt eller delvis til valgbestyrelsen.

I hvert afstemningsområde foregår afstemningen på ét afstemningssted.

Afstemningen begynder overalt i landet kl. 9 og fortsætter til kl. 20, og så længe der endnu derefter møder vælgere op for at stemme. Afstemningen slutes, når ingen vælger tilkendegiver at ville stemme, selv om de opfordres til det, jf. lovens § 46, stk. 1.

Ingen vælger må derfor nægtes adgang til at stemme – heller ikke efter kl. 20 – hvis vælgeren er mødt op for at stemme, inden afstemningen rent faktisk er afsluttet. Det gælder også, hvis vælgeren er mødt op for at stemme efter kl. 20, men inden afstemningen rent faktisk er afsluttet.

7.1. Kommunalbestyrelsens forberedelse af afstemningen

Kommunalbestyrelsen skal sørge for lokaler til afstemningen samt det nødvendige antal stemmerum og stemmekasser, se lovens § 45, stk. 2. Kommunalbestyrelsen

skal i øvrigt sørge for, at der er truffet de nødvendige forberedelser til afstemningen på hvert afstemningssted, se lovens § 45, stk. 4. Det indebærer bl.a., at kommunalbestyrelsen skal sørge for det nødvendige antal valgborde m.v. med den nødvendige bemanning. Der er ikke nærmere regler i loven om, hvor mange valgborde, stemmerum og stemmekasser der skal være på de enkelte afstemningssteder i forhold til antallet af vælgere ved afstemningsstederne. Det må kommunalbestyrelsen afgøre ud fra erfaringerne fra tidligere valg med, hvad der i praksis er nødvendigt på de enkelte afstemningssteder, og hvad der er muligt under hensyn til de pladsmæssige forhold og, hvor mange tilfornordnede vælgere der vil kunne udpeges. Det vil dog være hensigtsmæssigt at prøve at undgå, at der er mere end 1.500 vælgere pr. bord (valgliste), da dette normalt kan føre til kødannelse på visse tidspunkter under afstemningen.

Stemmerum og stemmekasser skal være indrettet som fastsat i lovens § 45, stk. 2. Der skal bl.a. være det nødvendige udstyr i hvert stemmerum for, at vælgerne kan afgive deres stemme (skriveplade og blyant eller andet egnet skriveredskab).

På hvert afstemningssted (i hvert stemmelokale) skal der være indrettet et stemmerum, hvor der er plads til, at tre personer kan opholde sig samtidig. Stemmerummet skal derfor have plads til, at der ud over vælgeren kan opholde sig to hjælpere, når en vælger har brug for hjælp til at afgive sin stemme, se nedenfor i afsnit 7.3. Det særlige stemmerum skal så vidt muligt være stort nok til, at der ud over to hjælpere er plads til en vælger i kørestol.

Når kommunalbestyrelsen udpeger de bygninger/lokaler, der skal bruges under afstemningen, skal kommunalbestyrelsen i øvrigt tage hensyn til, at lokalerne så vidt muligt skal være tilgængelige for kørestolsbrugere og andre stærkt bevægelseshæmmede. Kommunalbestyrelsen kan få rådgivning af Statens Byggeforskningsinstitut om, hvordan stemmelokalerne skal indrettes fysisk, og om, hvilke mål et stemmerum skal have, for at det også vil kunne bruges af kørestolsbrugere. Statens Byggeforskningsinstitut kan kontaktes på tlf.nr. 45 86 55 33. Se også instituttets hjemmeside, der findes på adressen: www.sbi.dk/tilgaengelighed/bygningsindretning.

Der skal være opslag i stemmelokalerne, der angiver alle partiers navne og bogstavbetegnelse samt alle kandidaters navne i den rækkefølge, som de står på stemmesedlerne, se afsnit 6.9.2.

Det vil være hensigtsmæssigt, at der hænges opslag op i stemmerummene, som vejleder vælgeren om, hvordan vælgeren skal bære sig ad med at stemme, og om, at det er muligt at få byttet stemmesedlen til en ny, hvis man kommer til at sætte krydset forkert. Se lovens § 48, stk. 2.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at der er truffet de nødvendige forberedelser til afstemningen på hvert afstemningssted, herunder at valgstyrrerne og de tilfornordnede vælgere er oplyst om deres opgaver på valgdagen, jf. lovens § 45, stk. 4.

Bemærk, at kommunalt ansat personale kan udpeges til at hjælpe valgstyrrerne og de tilfornordnede vælgere under afstemningen. Også kommunalt ansatte, der ikke bor i opstillingskredsen, kan deltage. Afstemningen skal dog ske under valgstyrrer-

nes ansvar, kontrol og instruktion. Opgaverne under afstemningen kan herudover ikke overlades til andre.

Kommunalbestyrelsen skal fastsætte nærmere regler om, hvordan opgaverne på afstemningsstedet skal varetages, herunder om opbevaring af nøglerne til stemmekasserne.

Det er ikke tilladt at ryge i indendørs lokaliteter, som offentligheden har adgang til, jf. rygelovens § 18, stk. 1 (lov nr. 512 af 6. juni 2007 om røgfri miljøer). Det er derfor ikke tilladt at ryge i stemmelokalerne. Kommunalbestyrelsen kan dog beslutte at indrette rygerum og rygekabiner, hvor rygning kan finde sted, jf. rygelovens § 18, stk. 2. Hvad der forstås ved et rygerum og en rygekabine, fremgår af rygelovens § 3, stk. 1 og 2.

Hvis stemmelokalerne befinder sig på en skole eller en anden institution for børn og unge under 16 år, må der heller ikke ryges på skolens eller institutionens uendørs arealer, jf. rygelovens § 8, stk. 1. Det følger af rygelovens § 8, stk. 2, at det på sådanne skoler og institutioner vil være tilladt at indrette rygerum. Derimod vil det ikke være tilladt at opstille rygekabiner.

7.2. Den almindelige fremgangsmåde ved stemmeafgivningen

Lovens §§ 47 og 48 fastsætter den almindelige fremgangsmåde ved stemmeafgivningen:

»**§ 47.** Valgret udøves ved personligt fremmøde på afstemningsstedet. Vælgeren skal inden stemmeafgivningen aflevere sit valgkort til valglisteføreren. Har en vælger ikke medbragt valgkort, udskrives et valgkort. Vælgeren skal i øvrigt på forespørgsel give oplysning om navn, bopæl og fødselsdato. Hvis der er tvivl om en vælgers identitet, skal denne fastslås, om fornødent ved fremlæggelse af dokumentation herfor. Derefter, og når valglisteføreren har afmærket vælgerens navn på valglisten, udleveres en stemmeseddel til vælgeren.

§ 48. Stemmeafgivningen sker i stemmerummet, hvor kun vælgeren må være til stede. På stemmesedlen sætter vælgeren et kryds ved et partinavn eller et kandidatnavn.

Stk. 2. En vælger kan få ombyttet sin stemmeseddel, hvis den er fejlagtigt afkrydset eller ved uagtsomhed gjort ubrugelig. Ombytning kan ikke ske, efter at stemmesedlen er lagt i stemmekassen.

Stk. 3. Når stemmeafgivningen er foretaget, sammenfolder vælgeren stemmesedlen, således at ingen kan se, hvordan der er stemt. Derefter lægger vælgeren stemmesedlen i stemmekassen i overværelse af en tilfornordnet vælger.«

Vælgere, der har afgivet en brevstemme, som er taget i betragtning, kan ikke stemme ved afstemningen på valgdagen, jf. lovens § 67.

Det er en betingelse for at have ret til at stemme, at vælgeren er optaget på valglisten, jf. lovens § 3. Møder en vælger, der på 15.-dagen før valgdagen ved en fejl er registreret som forsvunden i CPR og derfor ikke er optaget på valglisten, frem på et afstemningssted på valgdagen, skal vælgeren optages manuelt på valglisten for at kunne stemme. Se herom afsnit 4.2.1.

Det er ikke nogen betingelse for at stemme, at man har medbragt sit valgkort, se lovens § 47, 3. pkt. som gengivet ovenfor.

Som det fremgår af lovens § 47, 5. pkt., skal en vælgers identitet fastslås, hvis der er tvivl herom. Dette kan om nødvendigt ske ved, at vælgeren bliver bedt om at fremlægge dokumentation herfor (ID). Det vil ikke være i overensstemmelse med loven, hvis der kræves ID af alle, der stemmer. Dokumentation for en vælgers identitet skal alene kræves i tilfælde, hvor der er tvivl om den pågældende vælgers identitet. Der kan endvidere ikke stilles et generelt krav om billedlegitimation, mens der konkret vil kunne stilles krav herom, hvis der, efter at vælgeren har fremvist legitimation uden billede, stadig er tvivl om vælgerens identitet.

Valglisteføreren skal efter lovens § 47, sidste pkt., afmærke vælgerens navn på valglisten. Afmærkning på valglisten kan ske ved afkrydsning af den rubrik, hvor vælgerens navn står anført på valglisten. Der er endvidere ikke noget i vejen for, at der i valglisten af praktiske årsager sættes nr. ud for vælgerne, efterhånden som de møder op for at stemme på valgdagen, og at samme nr. påføres den pågældende vælgers valgkort.

Ministeriet skal i den forbindelse indskærpe, at de stemmesedler, der udleveres til vælgerne, *ikke* må påføres et nr. eller nogen anden form for påskrift før udleveringen til vælgeren. Valgstyrerne/de tilfornordnede vælgere skal gives klare instrukser herom.

De valgkort, som valglisteføreren modtager fra de vælgere, der møder frem for at stemme på afstemningsstedet, eller som udskrives for de vælgere, som ikke har medbragt valgkort, skal opbevares på afstemningsstedet. Herved sikres dokumentation for, at afmærkningen på valglisten af, at vælgeren har afgivet stemme, er korrekt. Valglisteføreren må, inden stemmesedlen udleveres, sikre sig, at vælgeren ikke er afmærket på valglisten som en vælger, der tidligere har stemt, og at afmærkningen på valglisten er korrekt. Viser det sig, at vælgeren er afmærket på valglisten som en vælger, der tidligere har stemt, må valglisteføreren derfor undersøge, om vælgerens brevstemme eller valgkort er afleveret til afstemningsstedet. I særlige tilfælde kan det vise sig nødvendigt at undersøge, om en anden vælger ved en fejl har afleveret den pågældende vælgers valgkort.

Om elektroniske valglistes se afsnit 4.12.

7.3. Reglerne om hjælp til stemmeafgivningen

Reglerne om hjælp til stemmeafgivningen er blevet ændret ved en lovændring i 2008. I det følgende vil det blive fremhævet, på hvilke punkter reglerne er blevet ændret.

Vælgere, der på grund af manglende førlighed, svagelighed eller lignende ikke kan bevæge sig ind i stemmelokalet eller stemmerummet eller i øvrigt afgive stemme på den foreskrevne måde, kan forlange at få den nødvendige hjælp til stemmeafgivningen. Der kan i den forbindelse ske de nødvendige lempelser i den foreskrevne fremgangsmåde, jf. lovens § 49, stk. 1.

Retten til at forlange hjælp ved stemmeafgivningen gælder *alle* vælgere, herunder fysisk og psykisk handicappede, der har behov for hjælp til stemmeafgivningen.

Også vælgere med behov for at få forklaret stemmesedlens indhold og få vejledning om fremgangsmåden ved stemmeafgivningen har ret til at få hjælp hertil.

Skal en vælger have hjælp til at afgive stemme, skal to valgstyrere eller tilforordnede vælgere, efter at vælgerens identitet er blevet sikret efter reglerne i lovens § 47, give vælgeren den fornødne hjælp, jf. lovens § 49, stk. 2, 1. pkt.

Ved lovændringen i 2008 har *enhver vælger*, der har ret til at forlange hjælp til stemmeafgivningen, fået ret til at forlange, at hjælpen i stedet for den ene af de to valgstyrere eller tilforordnede vælgere ydes af en person, som vælgeren selv har udpeget, jf. § 49, stk. 2, 2. pkt.

Ønsker vælgeren hjælp fra en personligt udpeget hjælper, skal der således i *alle* tilfælde tillige medvirke en myndighedsperson i form af en valgstyrer eller tilforordnet vælger. Den person, vælgeren udpeger til at yde sig hjælp til stemmeafgivningen, kan kun yde hjælpen *i stedet for* den ene af de to valgstyrere eller tilforordnede vælgere, som ellers skal yde hjælp til vælgerens stemmeafgivning.

Den tidligere gældende særlige regulering af blindes og svagsynedes mulighed for hjælp ved stemmeafgivningen, hvorefter blinde og svagsynede havde ret til *alene* at lade sig bistå af en personligt valgt hjælper *i stedet for* to valgstyrere eller tilforordnede vælgere, er ophævet. Ønsker en blind eller svagsynet hjælp til stemmeafgivningen, skal der således også i disse tilfælde tillige medvirke en myndighedsperson i form af en valgstyrer eller tilforordnet vælger.

Ønsker vælgeren ikke at udpege en personligt valgt hjælper, ydes hjælpen som hidtil af to valgstyrere eller tilforordnede vælgere på valgdagen.

En kandidat, der er opstillet til valget i storkredsen, må ikke yde hjælp til stemmeafgivningen som valgstyrer eller tilforordnet vælger, jf. lovens § 49, stk. 3. Dette gælder, hvad enten vælgeren har udpeget en personligt valgt hjælper eller ej. En kandidat til valget i storkredsen må således ikke yde hjælp til stemmeafgivningen som myndighedsperson. Der er derimod ikke noget i vejen for, at en kandidat yder hjælp til stemmeafgivningen som personligt udpeget hjælper.

Det er *vælgeren selv* og ingen andre, der over for en valgstyrer eller tilforordnet vælger skal forlange at få hjælp til sin stemmeafgivning af en person, vælgeren selv har udpeget. Ingen vælger er tvunget til at modtage hjælp til stemmeafgivningen. En valgstyrer eller tilforordnet vælger kan således ikke betinge en vælgers adgang til at afgive sin stemme af, at vedkommende vælger accepterer at lade sig bistå ved stemmeafgivningen, fordi valgstyreren eller den tilforordnede vælger skønner, at vedkommende vil have behov for hjælp. Dette gælder også blinde og svagsynede.

Vælgerens ønske om at få hjælp til sin stemmeafgivning af en person, vælgeren selv har udpeget, skal være utvetydigt og ikke kunne misforstås. Det er ikke tilstrækkeligt, at vælgeren ledsages af en anden person hen til en valgstyrer eller tilforordnet vælger. Vælgeren skal også i denne situation sige til valgstyreren eller den tilforordnede vælger, at vælgeren ønsker at få hjælp til sin stemmeafgivning af en person, vælgeren selv har udpeget. Vælgerens tilkendegivelse om behov for hjælp behøver ikke at blive fremsat umiddelbart over for valgstyreren eller den

tilforordnede vælger, dvs. den kan f.eks. ske på et andet sprog end dansk og kan eventuelt formidles gennem en anden person, f.eks. en tolk.

Der er ikke begrænsninger i, *hvilken person* vælgeren ønsker at udpege til at yde sig bistand ved stemmeafgivningen. Hjælperen behøver ikke at have valget til det valg, hvortil vælgeren ønsker at stemme. Hjælperen behøver heller ikke at være myndig, men skal dog have en sådan alder og modenhed, at vedkommende forstår karakteren af sin virksomhed. En valgstyrelse, en tilforordnet vælger eller en kandidat til valget kan også udpeges af vælgeren til at yde sig bistand.

Den person, vælgeren udpeger til at yde sig bistand ved stemmeafgivningen, er ikke forpligtet til at påtage sig eller at udføre dette hverv, hvorimod hvervet som valgstyrelse eller tilforordnet vælger er et borgerligt ombud, jf. lovens § 31, stk. 1 og 2. Der ydes derfor heller ikke vederlag fra det offentlige til at yde en vælger bistand ved stemmeafgivningen.

At hjælpen ydes *i forening* mellem myndighedspersonen og den person, der er udpeget af vælgeren selv, indebærer, at den praktiske bistand til selve stemmeafgivningen ydes af både myndighedspersonen og den person, der er udpeget af vælgeren selv. I det omfang, en praktisk opgave kun kan udføres af én person alene, f.eks. afkrydsning på stemmesedlen, må det aftales mellem myndighedspersonen og den person, der er udpeget af vælgeren selv, hvem der udfører opgaven. I tilfælde af uenighed kan det almindelige hensyn til valghandlingens uforstyrrede afvikling i ro og orden føre til, at en valgstyrelse må tilkaldes for at give anvisninger for stemmeafgivningens afvikling, som hjælperen skal rette sig efter, jf. lovens § 50, 4. pkt.

Den person, vælgeren udpeger til at yde sig bistand ved stemmeafgivningen, er forpligtet til at yde bistand i overensstemmelse med *valglovgivningen*. Den person, vælgeren udpeger til at yde sig bistand ved stemmeafgivningen, må ikke give vælgeren råd eller opfordring med hensyn til, hvad vælgeren skal stemme på, sammenlign lovens § 50, 3. pkt., ligesom vedkommende heller ikke må udsætte vælgeren for anden form for holdningsmæssig påvirkning. Hjælperen må heller ikke optræde støjende eller truende eller på anden måde forstyrre den offentlige ro og orden, ligesom hjælperen ikke må forhindre, at kun vælgeren, myndighedspersonen og hjælperen overværer vælgerens stemmeafgivning, sammenlign lovens § 48, stk. 1. Det er i første række den myndighedsperson, der er til stede ved stemmeafgivningen, der skal sikre, at disse principper bliver overholdt ved stemmeafgivningen, og hvis dette ikke er tilfældet, at afbryde stemmeafgivningen og tilkalde en (anden) valgstyrelse. Hjælperen skal som andre personer i stemmelokalet rette sig efter valgstyrernes anvisninger og skal om nødvendigt, hvis valgstyrelsen bestemmer dette, forlade lokalet, jf. lovens § 50, 1. og 2. pkt. Den nødvendige hjælp til vælgerens stemmeafgivning må, medmindre vælgeren frabeder sig bistand, herefter ydes af to valgstyrere eller tilforordnede vælgere i overensstemmelse med den almindelige regel herom, eller vælgeren kan udpege en ny personlig hjælper.

En vælger må kun få hjælp til at afkrydse stemmesedlen, hvis vælgeren umiddelbart over for dem, der yder hjælp, utvetydigt kan tilkendegive, hvad vælgeren ønsker at stemme, jf. lovens § 49, stk. 4.

Ydes hjælpen til vælgerens stemmeafgivning af både en myndighedsperson og den person, der er udpeget af vælgeren selv, skal vælgeren umiddelbart over for *både* den person, der er udpeget af vælgeren selv, og myndighedspersonen afgive en utvetydig tilkendegivelse af, hvad vælgeren ønsker at stemme. Det er ikke nok, at vælgerens tilkendegivelse af, hvad vælgeren ønsker at stemme, alene opfattes som utvetydig af den person, der er udpeget af vælgeren selv. Uenighed herom mellem myndighedspersonen og den person, der er udpeget af vælgeren selv, vil indebære, at vælgerens tilkendegivelse om sin stemmeafgivning ikke kan betragtes som utvetydig, hvis tvivlen ikke umiddelbart kan afklares ved supplerende neutrale spørgsmål til vælgeren.

En håndskrevet eller maskinskrevet seddel, som vælgeren selv har medbragt, hvor der står, hvordan vælgeren ønsker at stemme, er ikke en *umiddelbar* tilkendegivelse om vælgerens stemmeafgivning. En tilkendegivelse formidlet gennem tolk er heller ikke en umiddelbar tilkendegivelse. Vælgeren må i disse tilfælde supplerende tilkendegive umiddelbart over for hjælperne, hvad vælgeren ønsker at stemme. Det er forudsat i valglovgivningen, at den nødvendige kommunikation om vælgerens stemmeafgivning mellem vælgeren og dem, der yder bistand til vælgerens stemmeafgivning, foregår på dansk.

Vælgerens tilkendegivelse om, hvad vælgeren ønsker at stemme på, skal desuden være *utvetydig* og ikke kunne misforstås. Ved bedømmelsen heraf kan man tage udgangspunkt i de krav, der stilles til, at en skriftlig tilkendegivelse på en brevstemmeseddel med tilstrækkelig sikkerhed angiver, hvad vælgeren ønsker at stemme, se afsnit 9.3.2. Der vil ikke være noget i vejen for umiddelbart at afklare tvivlen ved supplerende neutrale spørgsmål til vælgeren.

Hvis det er nødvendigt, skal en vælger have mulighed for at afgive stemme umiddelbart uden for stemmelokalet, f.eks. i en bil parkeret ved afstemningsstedet. To valgstyrelser eller tilforordnede vælgere skal i så fald bringe stemmesedlen ud til vælgeren efter at have sikret sig vælgerens identitet efter reglerne i lovens § 47. Når vælgeren har stemt og foldet stemmesedlen sammen, lægger valgstyrelserne eller de tilforordnede stemmesedlen ned i en transportabel stemmekasse og bærer stemmekassen tilbage til stemmelokalet.

Det er meget vigtigt, at stemmeafgivningen sker på en betryggende måde, så de pågældende vælgere ikke bliver udsat for nogen påvirkning med hensyn til, hvordan de skal stemme, og så ingen får mulighed for at finde ud af, hvad vælgeren har stemt. Heraf følger bl.a. at stemmeafgivningen bør tilrettelægges således, at eventuel hjælp til stemmeafgivningen sker uden for hørevidde af andre end de pågældende medvirkende valgstyrelser/ tilforordnede vælgere og en eventuel hjælper, vælgeren har udpeget.

Hvis en vælger, der afgiver stemme umiddelbart uden for stemmelokalet, skal have hjælp til at afkrydse stemmesedlen, er det kun *enten* de to valgstyrelser eller tilforordnede vælgere, der giver vælgeren den nødvendige hjælp, *eller* den hjælper, som vælgeren selv har udpeget samt den medvirkende myndighedsperson, der må medvirke ved stemmeafgivningen og få at vide, hvad vælgeren har stemt.

De personer, der står for afstemningen, må ikke under afstemningen give en vælger råd eller opfordring med hensyn til, på hvilket parti eller hvilken kandidat vælger

ren skal stemme. De må heller ikke oplyse over for uvedkommende, om en vælger har været til stede for at afgive stemme eller i øvrigt oplyse forhold vedrørende en vælgers stemmeafgivning. Se lovens § 51, stk. 1.

De myndighedspersoner, der medvirker ved afstemningen, har således *tavshedspligt* med hensyn til, hvad de får at vide om en vælgers stemmeafgivning. Det gælder også, hvis myndighedspersonen medvirker som hjælper.

Center for Ligebehandling af Handicappede har udarbejdet en vejledning til kommunerne om tilgængelighed til valg for personer med funktionsnedsættelse. Vejledningen kan hentes fra CLHs hjemmeside på adressen:

www.sbi.dk/tilgaengelighed/bygningsindretning.

7.4. Opretholdelse af ro og orden i stemmelokalerne

Ifølge lovens § 50 kan valgstyrene bestemme, at det ud over de personer, der står for afstemningen, kun er de vælgere, der skal stemme, der må opholde sig i stemmelokalet. Valgstyrene kan også begrænse antallet af de vælgere, der må være til stede, når hensynet til ro og orden i stemmelokalerne kræver det. De tilstedeværende skal rette sig efter valgstyrenes anvisninger.

Reglerne i den tidligere lov, hvorefter de opstillede kandidater - og for hver kandidat en vælger, som kandidaten havde udpeget for valgstyrene - havde en særlig ret til at opholde sig i stemmelokalet, er ophævet. Det var dog ikke meningen at ændre eventuelle lokale traditioner for, at kandidater og deres eventuelle repræsentanter kunne være til stede på afstemningsstederne, men det beror alene på valgstyrenes beslutning, om og i hvilket omfang de pågældende må være til stede på afstemningsstederne.

Borgmesteren hører til de personer, der står for afstemningen, og har derfor ret til at opholde sig i stemmelokalerne.

Den person, en vælger selv har udpeget til at yde sig bistand til stemmeafgivningen, hører derimod ikke til de personer, der står for afstemningen, og kan derfor bortvises af valgstyrene, når hensynet til ro og orden i stemmelokalerne kræver det, se ovenfor i afsnit 7.3.

7.5. Valgagitation ikke tilladt i stemmelokalerne m.v.

Valgstyrene skal sørge for, at vælgerne ikke bliver udsat for valgagitation i stemmelokalerne eller andre steder i umiddelbar tilknytning hertil, jf. lovens § 50.

Efter almindelige valgretlige grundsætninger om neutralitet med hensyn til de ydre omstændigheder ved valghandlingens afvikling skal valgstyrene endvidere sikre, at vælgerne kan stemme uden at blive udsat for nogen form for holdningsmæssig påvirkning umiddelbart inden.

Der må derfor ikke uddeles propagandamateriale eller hænges valgplakater op eller på anden måde udøves egentlig valgagitation i de nævnte lokaliteter eller de umiddelbare adgangsveje hertil, f. eks. gange, trapper samt efter omstændighederne skolegårde og lignende. Se nedenfor.

Der må heller ikke være et tændt TV i stemmelokalerne.

Det er forudsat i loven, at valgstyrene alene skal skride ind, når manifestationerne er af en vis påtrængende karakter. At vælgere, der møder op for at stemme, bærer emblemer, mærkater eller lignende med opfordringer til at stemme på et bestemt parti eller en bestemt kandidat, er normalt ikke i sig selv nok til, at valgstyrene skal skride ind.

Derimod må valgstyrene og tilfornede samt kommunalt ansatte, der deltager i afviklingen af afstemningen, overhovedet ikke bære politiske emblemer, mærkater eller lignende. De må heller ikke bære mærkater, emblemer eller lignende, der agiterer for et bestemt synspunkt i forhold til aktuelle politiske spørgsmål eller i øvrigt giver udtryk for en bestemt politisk holdning eller lignende.

Det er ikke i strid med de nævnte grundsætninger at bære dannebrogsemler eller lignende eller at flage med dannebrogflag.

Det er endvidere ikke i strid med de nævnte grundsætninger at bære skilte med angivelse af navn, stilling, funktion ved valget eller lignende. Kommunalbestyrelsen kan i den forbindelse give valgstyrene, tilfornede vælgere eller kommunalt ansat personale, der deltager i afviklingen af afstemningen, nærmere anvisninger om, hvorledes det mest hensigtsmæssigt synliggøres over for vælgerne, hvem der kan rettes henvendelse til, hvis der er spørgsmål i forbindelse med valgbehandlingen. Anvisningerne skal gives i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og lighed i forvaltningen.

Valgstyrene skal i øvrigt sørge for, at vælgerne har uforstyrret adgang til og fra stemmelokalerne.

Placering af valgplakater m.v. på afstemningsstedets matrikel (f.eks. i en skolegård) er ikke i sig selv i strid med folketingsvalglovens § 50. Det afgørende efter loven er, om der er tale om valgagitation på »steder i umiddelbar tilknytning« til stemmelokalerne. Valgagitation på afstemningsstedets matrikel skal imidlertid foregå i en så passende afstand fra indgangsdøren til den bygning, hvor stemmelokalerne ligger, at det ikke sker »i umiddelbar tilknytning« til stemmelokalerne. Er der tale om en større bygning med flere indgangsdøre, er den eller de relevante indgangsdøre i denne sammenhæng dem, som vælgerne skal bruge, når de møder frem for at stemme på valgdagen.

Vurderingen af, hvad der må anses for "passende afstand", vil afhænge af de konkrete adgangsforhold til bygningen med stemmelokalerne.

Kommunalbestyrelsen kan som ejer, eventuelt bruger, af den matrikel, hvor bygningen med stemmelokaler ligger, imidlertid beslutte, om valgagitation på afstemningsstedets matrikel i det hele taget skal være tilladt, uanset om en sådan valgagitation ikke i øvrigt ville være i strid med forbuddet mod valgagitation i stemmelokalerne og andre steder i umiddelbar tilknytning hertil. Kommunalbestyrelsen vil således f.eks. kunne vælge den praksis ikke at tillade benyttelse af valgplakater, herunder "levende plakatsøjler", på matriklen. Kommunalbestyrelsens afgørelse skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og lighed i forvaltningen.

Områder på eller ud til offentlig gade eller vej er ikke omfattet af forbuddet mod valgagitation i stemmelokalerne og andre steder i umiddelbar tilknytning hertil, selv om de måtte ligge tæt på indgangsdøren til bygningen med stemmelokaler.

Om kommunalbestyrelsens tilladelse til opsætning af valgplakater på kommunens vejarealer, se afsnit 6.10. ovenfor. Om standardvilkår for opsætning af valgplakater på de statsejede veje, se Vejdirektoratets hjemmeside: www.vejsektoren.dk/wimpdoc.asp?page=document&objno=181930.

7.6. Indsamlinger på afstemningsstederne

Kommunalbestyrelsen afgør, om der må ske indsamlinger til velgørende formål (Røde Kors, Folkekirkens Nødhjælp m.v.) på valgdagen ved de enkelte afstemningssteder. Kommunalbestyrelsen kan i den forbindelse stille betingelser om, hvor store indsamlingsbøsserne må være, og hvor de må stå m.v. Indsamlingsbøsserne skal selvsagt placeres uden for stemmelokalerne.

Eventuelle indsamlinger skal i øvrigt foregå således, at de ikke på nogen måde kan forstyrre valgbehandlingen, herunder gøre det besværligt at komme ind og ud af stemmelokalerne.

Kommunalbestyrelsens afgørelse af, om og i bekræftende fald på hvilke betingelser der skal gives tilladelse til sådanne indsamlinger, skal i øvrigt træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og lighed i forvaltningen med henblik på at sikre, at afstemningen kan foregå uforstyrret.

7.7. Andre afstemninger samtidig med valg

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at der i forbindelse med valget skal afholdes en særlig lokal afstemning. En forudsætning herfor er, at den lokale afstemning tilrettelægges på en sådan måde, at den lokale afstemning foregår tydeligt og klart adskilt fra folketingsvalget, herunder med særlige valgborde, stemmerum og stemmekasser og så vidt muligt i adskilte lokaler med særskilte adgangsveje til de pågældende stemmelokaler. Den lokale afstemning skal herudover tilrettelægges på en måde, så den ikke kan virke forstyrrende på vælgernes adgang til at stemme ved folketingsvalget eller på gennemførelsen af valget i øvrigt, og sådan, at folketingsvalget har første prioritet i forhold til den lokale afstemning.

7.8. Exit polls

Loven indeholder ikke bestemmelser, om og i bekræftende fald på hvilke betingelser der kan foretages meningsmålinger på afstemningsstederne på valgdagen, efter at vælgerne har afgivet deres stemme (exit polls).

Efter de almindelige valgetlige grundsætninger om neutralitet med hensyn til de ydre omstændigheder ved valgbehandlings afvikling skal vælgerne kunne stemme uden at blive udsat for nogen form for holdningsmæssig påvirkning umiddelbart inden.

Der må derfor ikke foretages meningsmålinger på valgdagen i stemmelokalerne eller på steder i umiddelbar tilknytning hertil. Der er ikke noget i vejen for at afholde meningsmålingen uden for stemmelokalerne og steder i umiddelbar tilknytning hertil, blot man først henvender sig til vælgerne, efter at de har stemt.

Meningsmålinger, der afholdes inden for afstemningsstedets matrikel, kan kun foretages med kommunalbestyrelsens tilladelse. Kommunalbestyrelsens afgørelse,

om og i bekræftende fald på hvilke betingelser der skal gives tilladelse, skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og lighed i forvaltningen med henblik på at sikre afstemningens uforstyrrede varetagelse. Kommunalbestyrelsen må derfor ikke ud fra et ønske om at forhindre afholdelsen af sådanne meningsmålinger give afslag eller gøre en tilladelse betinget af, at resultatet først offentliggøres efter afstemningens afslutning for at forhindre, at sådanne meningsmålinger afholdes.

Meningsmålinger på områder på eller ud til offentlig gade eller vej kan derimod foretages uden tilladelse fra kommunalbestyrelsen.

Efter Indenrigs- og Sundhedsministeriets opfattelse kan der ikke af forbuddet i loven mod at foretage stemmeoptælling og offentliggøre resultatet inden kl. 20 på valgdagen udledes et forbud mod at offentliggøre sådanne meningsmålinger, inden afstemningen på valgdagen er afsluttet.

7.9. Pressens adgang til stemmelokalerne

Det er valgstyrene på vedkommende afstemningssted, der som ansvarlige for afstemningen på valgdagen afgør, om og på hvilken måde pressen, herunder et tv-reportagehold, skal have adgang til et stemmelokale.

Valgstyrene skal sikre, at pressen ikke får adgang til stemmelokalerne på en måde, der strider mod stemmehemmeligheden. Pressen må derfor under ingen omstændigheder overvære en vælgers stemmeafgivning i stemmerummet, hvor kun vælgeren og de, der efter loven må give vælgeren den nødvendige hjælp til stemmeafgivningen, må være til stede, jf. lovens § 48, stk. 1, og § 49. I de tilfælde, hvor en vælger får lov til at stemme uden for stemmelokalet, må pressen heller ikke overvære vælgerens stemmeafgivning på en sådan måde, at pressen kan se, hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren har stemt på, jf. lovens § 49. Pressen må heller ikke se, hvad en vælger har stemt, inden vælgeren lægger stemmesedlen i stemmekassen, da vælgeren skal folde stemmesedlen sammen på en sådan måde, at ingen kan se, hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren har stemt på, jf. lovens § 48, stk. 3. Dette gælder, uanset om vælgeren udtrykkeligt ønsker, at andre kan se, hvad vælgeren har stemt. Vælgeren kan altså ikke bestemme, at andre skal se den udfyldte stemmeseddel, før den bliver lagt i stemmeboksen.

Valgstyrene skal også sikre, at pressen ikke får adgang til stemmelokalerne på en måde, der strider mod den valgretlige grundsætning om neutralitet med hensyn til de ydre omstændigheder ved valghandlingens afvikling og mod forbuddet mod valgagitation, jf. afsnit 7.5. og 7.8. ovenfor. Det må derfor sikres, hvis der gives tilladelse hertil, at pressen først henvender sig til vælgerne, efter at disse har stemt, at vælgerne kun afbildes/medvirker i reportagen efter eget ønske, og at reportagen fra stemmelokalerne ikke får karakter af valgagitation over for de vælgere, der er til stede i lokalet.

Valgstyrenes afgørelse af, om og i bekræftende fald på hvilke betingelser det kan tillades, at pressen er til stede under afstemningen, skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og lighed i forvaltningen med henblik på at sikre afstemningens uforstyrrede varetagelse.

8. Brevstemmeafgivning

Ved folketingsvalg kan der brevstemmes efter reglerne i lovens kapitel 8 om brevstemmeafgivning.

8.1. De generelle regler om brevstemmeafgivning her i landet

Reglerne om brevstemmeafgivning her i landet findes i lovens §§ 53-56 og §§ 60-62.

Efter disse bestemmelser kan enhver vælger, der er forhindret i at møde frem til afstemningen på valgdagen, brevstemme på ethvert folkeregister (herunder også på borgerservicecentre, hvor vælgeren kan brevstemme) de sidste 3 uger før valgdagen, dog senest den næstsidste hverdag, herunder også lørdag, før valgdagen.

Visse nærmere angivne grupper af vælgere på sygehuse, i visse boliger og boformer efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene kan brevstemme inden for det samme tidsrum i de nævnte institutioner/boliger og boformer.

Endelig kan vælgere, der på grund af sygdom eller manglende førlighed ikke kan møde frem på afstemningsstedet, brevstemme i deres eget hjem, medmindre de har mulighed for at stemme på sygehuse og i visse boliger og boformer efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger.

Alle vælgere, herunder fysisk og psykisk handicappede, der har behov for hjælp ved brevstemmeafgivning, har ret til at modtage hjælp af en personligt udpeget hjælper, se nærmere nedenfor under afsnit 8.2.

Om stemmeafgivning på mindre øer, se nedenfor i afsnit 8.5.

Ifølge lovene om folketingsvalg på Færøerne og i Grønland kan færøske og grønlandske vælgere, der opholder sig her i landet, brevstemme på folkeregistrene (herunder også på borgerservicecentre) her i landet til folketingsvalget på Færøerne henholdsvis i Grønland. De kan brevstemme fra 3 måneder før valgdagen. De skal bruge det samme brevstemmemateriale som ved valget i Danmark. Til folketingsvalget på Færøerne udfyldes brevstemmesedlen med bogstavbetegnelsen eller navnet på et parti eller med et kandidatnavn. På yderkuverten overstreges ordet "Danmark" og i stedet skrives "Færøerne". Til folketingsvalget i Grønland udfyldes brevstemmesedlen med navnet på et parti eller med et kandidatnavn. På yderkuverten overstreges ordet "Danmark" og i stedet skrives "Grønland".

Ved brevstemmeafgivningen må kun anvendes det brevstemmemateriale, der er fremstillet af Indenrigs- og Sundhedsministeriet, se afsnit 8.7.3. og 9.2.2. nedenfor.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet har i 2008 fået fremstillet nyt brevstemmemateriale til folketingsvalg. Det nye materiale svarer til det brevstemmemateriale, ministeriet fik fremstillet til brug for folketingsvalget i 2007.

Brevstemmematerialet til brug ved brevstemmeafgivning til folketingsvalg består af

- 1) en grå stemmeseddel påtrykt ordene »Stemmeseddel til Folketingsvalg« og forsynet med tre rubrikker til at angive henholdsvis partibogstav, parti-navn og kandidatnavn,

- 2) en blå konvolut, hvor der på forsiden er trykt ordene "Stemmeseddel til folketingsvalg" samt en kort vejledning om, hvordan stemmesedlen skal udfyldes,
- 3) et følgebrev. Følgebrevets ene side er forsynet med rubrikker til angivelse af den kommunalbestyrelse, følgebrevet skal sendes til, samt vælgerens navn, fødselsdato, bopæl og underskrift i tilknytning til en fortrykt tekst, hvoraf det bl.a. fremgår, at den stemmeseddel, der fremsendes i den lukkede konvolut, er en stemmeseddel til valg til Folketinget fra den vælger, der har underskrevet følgebrevet. Den samme side er endvidere forsynet med rubrikker i tilknytning til en fortrykt tekst til stemmemodtagerens attestation af vælgerens brevstemmeafgivning. Følgebrevets anden side er påtrykt en vejledning om fremgangsmåden ved afgivelsen af brevstemme. I nederste højre hjørne på vejledningssiden (bagsiden) er trykt "Schultz 2008".
- 4) en gulbrun yderkuvert, hvor der på forsiden i nederste venstre hjørne er trykt ordene "Stemmeseddel til folketingsvalg". Forsiden er endvidere forsynet med rubrikker til angivelse af, hvilken kommunes kommunalbestyrelse yderkuverten med indeholdt brevstemme skal sendes til. Yderkuvertens bagside er forsynet med rubrikker til angivelse af vælgerens navn, fødselsdato og bopæl.

Brevstemmematerialet kan for Indenrigs- og Sundhedsministeriets regning bestilles hos Rosendahls Schultz Grafisk A/S, Herstedvang 10, 2620 Albertslund, tlf. 43 22 73 00, telefax 43 63 19 69, e-post distribution@rosendahls-schultzgrafisk.dk.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet kan herudover bestemme, at følgebrev og yderkuvorter, som kommunalbestyrelsen har fået fremstillet, kan anvendes i stedet for de følgebrev og yderkuvorter, som Indenrigs- og Sundhedsministeriet har fået fremstillet. Se lovens § 60, stk. 3.

I henhold hertil har Indenrigs- og Sundhedsministeriet bestemt, at det følgebrev, som kommunalbestyrelsen kan udskrive fra KMD A/S's valgudskrivningssystem, samt den yderkuvert, der passer til dette følgebrev, skal sidestilles med følgebrev og yderkuvorter, som Indenrigs- og Sundhedsministeriet har fået fremstillet. Disse følgebrev og yderkuvorter kan derfor anvendes ved den brevstemmeafgivning, som kommunalbestyrelsen står for, dvs. brevstemmeafgivning på folkeregistrene/borgerservicecentre, i visse boliger og boformer efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem.

Eventuelle restoplæg af brevstemmemateriale fra folketingsvalget i 2007 kan fortsat bruges. Restoplæg fra folketingsvalget i 2005 eller tidligere folketingsvalg kan derimod ikke bruges, men skal kasseres, fordi den blå farve på konvolutten til stemmesedlen i det hidtidige materiale adskiller sig for meget fra den blå farve på konvolutten til stemmesedlen i det materiale, som Indenrigs- og Sundhedsministeriet har fået fremstillet til valg til Folketinget fra og med folketingsvalget i 2007. Brevstemmemateriale beregnet til Europa-Parlamentsvalg, kommunale og regionale valg eller folkeafstemninger kan ikke bruges til folketingsvalg.

8.2. Særligt om brevstemmeafgivning på folkeregistrene/borgerservicecentre

Det er kommunalbestyrelsens ansvar at tilrettelægge og gennemføre brevstemmeafgivning på folkeregistrene/borgerservicecentre.

8.2.1. Betingelserne for brevstemmeafgivning

Enhver vælger, der er forhindret i at møde frem til afstemningen på valgdagen, kan brevstemme på ethvert folkeregister i løbet af de sidste 3 uger før valgdagen, dog senest næstsidste hverdag før valgdagen, også selv om denne er en lørdag, jf. lovens §§ 53 og 56.

I kommuner, hvor folkeregisterfunktionerne varetages i flere afdelinger, herunder i en eller flere borgerserviceafdelinger, kan der gives adgang til at brevstemme på alle kommunens borgerserviceafdelinger inklusiv filialer. Det kan være hensigtsmæssigt at give vælgerne adgang til at brevstemme flere steder i kommunen, så vælgerne ikke får for lang afstand til et sted, hvor de kan brevstemme.

Folkeregistrene/borgerservicecentre skal mindst et sted i kommunen holde åbent for brevstemmeafgivning i mindst nogle timer den sidste lørdag før fristens udløb, selv om der normalt er lukket om lørdagen. Det vil i øvrigt være hensigtsmæssigt at holde også de øvrige folkeregistre/borgerservicecentre i kommunen åbent nogle timer den sidste lørdag før fristens udløb samt at holde folkeregistrene/borgerservicecentre åbne nogle timer på alle lørdage i de tre uger, hvor der kan brevstemmes, og at informere herom på kommunens hjemmeside.

Brevstemmematerialet skal altid findes på folkeregistrene (herunder også på borgerservicecentre, hvor vælgeren kan brevstemme). Se lovens § 60, stk. 2, 2. pkt.

8.2.1.1. Brevstemmeafgivning på biblioteker

En kommune kan give adgang til at brevstemme på et eller flere af kommunens biblioteker på samme betingelser som for folkeregistre/borgerservicecenter. Det er dog en forudsætning, at princippet om neutralitet med hensyn til de ydre omstændigheder ved valghandlingen overholdes.

Det indebærer bl.a., at de pågældende biblioteker skal sørge for, at der ikke fremlægges eller ophænges materiale på det sted, hvor brevafstemningen afvikles, der kan tolkes som agiterende m.v. Det er dog ikke et krav, at der slet ikke må forefindes valgmateriale og lignende på biblioteket, blot det ikke ligger i eller i nærheden af brevstemmeområdet.

Brevstemmeafgivning på biblioteker bør som udgangspunkt foregå i et særligt lokale eller i afskærmede omgivelser for at sikre, at vælgerne ikke udsættes for holdningsmæssig påvirkning, herunder valgagitation, umiddelbart inden brevstemmeafgivelsen. Brevstemmeafgivning kan dog også foregå på biblioteker med kun ét biblioteksrum, når blot valgmateriale m.v. er anbragt på en måde, så dette materiale ikke befinder sig i eller i nærheden af brevstemmeområdet, f.eks. ved at pjecehylden er vendt om eller anbragt i den anden ende af lokalet, så valgmateriale ikke kan ses fra det bord/skranke, hvor brevstemmeafgivningen finder sted.

Kommunen skal sørge for behørig instruktion af det kommunale personale, som skal forestå brevstemmeafgivningen, herunder om forbuddet mod at give vælgeren råd eller opfordring med hensyn til hvad vælgeren skal stemme, reglerne om hjælp til stemmeafgivning og den korrekte udfyldelse af stemmeseddel, følgebrev og yderkuvert mv.

Forbuddet mod, at der på biblioteket fremlægges eller ophænges materiale, der kan tolkes agiterende m.v. på det sted, hvor brevafstemningen afvikles, er ifølge Styrelsen for Biblioteker og Medier foreneligt med bibliotekernes forpligtelse til at informere om samfundsforhold i henhold til bibliotekslovgivningen, herunder ved fremlæggelse af partiernes valgmateriale m.v. Bibliotekerne kan derfor normalt benyttes til brevstemmeafgivning, uden at dette strider imod bibliotekernes informationsforpligtelse. Det bemærkes herved, at valgmateriale mv. som nævnt ovenfor godt må være fremlagt i rum og på steder, som vælgerne passerer på vej til brevstemmeområdet.

8.2.2. Den almindelige fremgangsmåde ved brevstemmeafgivningen

Indenrigs- og Sundhedsministeriet har ikke fastsat nærmere regler om, hvordan afgivning af brevstemmer på folkeregistrene skal foregå. Brevstemmeafgivningen skal derfor foregå direkte efter lovens regler, jf. lovens § 61.

Ved brevstemmeafgivningen skal vælgere, der ønsker at brevstemme, vise den nødvendige legitimation til brevstemmemodtageren. Herefter udleveres brevstemmematerialet, jf. lovens § 61, stk. 1.

Vælgeren anfører på stemmesedlen navnet eller bogstavbetegnelsen for et parti, der har kandidater opstillet i den storkreds, hvor vælgeren er optaget på valglisten. Ønsker vælgeren at stemme på en bestemt kandidat, der er opstillet i den pågældende storkreds, anfører vælgeren på stemmesedlen navnet på kandidaten, eventuelt sammen med partinavnet og/eller bogstavbetegnelsen. Se lovens § 61, stk. 2.

Vælgeren udfylder stemmesedlen, uden at andre overværer det, og lægger stemmesedlen i den tilhørende konvolut. Derefter udfylder vælgeren følgebrevet og underskriver dette, mens stemmemodtageren overværer det. Stemmemodtageren attesterer derefter stemmeafgivningen. Se lovens § 61, stk. 3.

Konvolutten med stemmesedlen samt følgebrevet lægges i yderkuverten, der sendes til kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor vælgeren er optaget på valglisten. På yderkuverten skal angives vælgerens navn, fødselsdato og bopæl. Se lovens § 61, stk. 7.

Når den enkelte vælger er færdig med at stemme, vil det være hensigtsmæssigt, at brevstemmen (yderkuvert med indhold) lægges ned i en særlig brevstemmekasse, mens vælgeren kan se det. Det vil i den forbindelse være praktisk at have én stemmekasse beregnet til »indenbys« brevstemmer, dvs. brevstemmer, der ikke skal sendes videre med postvæsenet, mens en anden stemmekasse er beregnet til »udenbys« brevstemmer, dvs. brevstemmer, der skal sendes videre med postvæsenet.

Det vil være hensigtsmæssigt, at alle brevstemmer, der skal sendes med postvæsenet, sendes som A-post. Brevstemmer, der afgives i ugen op til valgdagen, skal sendes som A-post.

Det vil endvidere være hensigtsmæssigt, at der så vidt muligt indrettes stemmerum på folkeregistrene/borgerservicecentre, hvor vælgeren kan stemme. Et bord eller en pult, der står for sig selv, så vælgeren har mulighed for at afgive sin stemme uden at andre kan se, hvad vælgeren har stemt, kan dog også bruges.

Det vil være hensigtsmæssigt, hvis en eller flere af kommunens folkeregisterafdelinger/borgerservicecentre er indrettet således, at lokalerne, herunder evt. stemmerum eller enkeltstående pulter, er tilgængelige for kørestolsbrugere og andre stærkt bevægelseshæmmede. Kommunalbestyrelsen kan få rådgivning af Statens Byggeforskningsinstitut om, hvordan stemmelokalerne skal indrettes fysisk og om, hvilke mål et stemmerum skal have, for at det også vil kunne bruges af kørestolsbrugere. Statens Byggeforskningsinstitut kan kontaktes på tlf.nr. 45 86 55 33. Se også instituttets hjemmeside, der findes på adressen: www.sbi.dk/tilgaengelighed/bygningsindretning. Se endvidere afsnit 7.1. ovenfor.

Det vil i den forbindelse være hensigtsmæssigt, hvis der på en eller flere af kommunens folkeregisterafdelinger/borgerservicecentre for at lette tilgængeligheden for fysisk og psykisk handicappede vælgere indrettes et stemmerum, hvor der er plads til, at tre personer kan opholde sig samtidig. Stemmerummet skal have plads til, at der ud over vælgeren kan opholde sig to stemmemodtagere eller en stemmemodtager samt en personligt valgt hjælper, når en vælger har brug for hjælp til at afgive sin stemme, se nedenfor i afsnit 8.2.3. Det særlige stemmerum skal være stort nok til, at det ud over de to hjælpere kan bruges af en vælger i kørestol.

Center for Ligebehandling af Handicappede har udarbejdet en vejledning til kommunerne om tilgængelighed til valg for personer med funktionsnedsættelse. Vejledningen kan hentes fra CLHs hjemmeside på adressen: www.clh.dk/tilgaengelighedtilvalg.

Der er ingen bestemmelse om valgagitation ved brevstemmeafgivning, der svarer til lovens § 50, 3. pkt., om valgagitation i stemmelokaler på valgdagen. Det følger imidlertid af almindelige valgretlige grundsætninger om neutralitet med hensyn til de ydre omstændigheder ved valghandlingens afvikling, at en kommunalbestyrelse som ansvarlig myndighed for afholdelse af brevstemmeafgivning skal sikre, at vælgere kan stemme uden at blive udsat for nogen form for holdningsmæssig påvirkning umiddelbart inden, herunder påvirkning, der ikke kan karakteriseres som valgagitation. Kommunalbestyrelsen skal derfor sikre, at der i de lokaler, hvor brevstemmeafgivningen finder sted, ikke ligger materiale med nogen form for holdningsmæssig påvirkning i forbindelse med valget, herunder påvirkning, der ikke kan karakteriseres som valgagitation. Se også afsnit 8.2.1.1. ovenfor om brevstemmeafgivning på biblioteker.

I forbindelse med brevstemmeafgivningen skal vælgere have mulighed for at se fortegnelser over de opstillingsberettigede partier og de kandidater, der er opstillede i storkredsen, så snart disse oplysninger foreligger (8 dage før valgdagen).

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at disse fortegnelser er tilgængelige for vælgere ved brevstemmeafgivning på folkeregistret/borgerservicecentre, så snart de foreligger. Se nærmere herom afsnit 6.2., sidste afsnit, og afsnit 6.8.

En vælger, der ønsker at brevstemme inden da, eller at brevstemme på et folkeregister/borgerservicecenter, der er beliggende uden for den storkreds, hvor vælgeren er bopælsregistreret i CPR, forudsættes selv at være bekendt med, hvilke partier og eventuelt kandidater der forventes at blive eller er opstillet til valget i den storkreds, hvor vælgeren er bopælsregistreret i CPR.

I forbindelse med brevstemmeafgivningen må stemmemodtagerne ikke give en vælger råd eller opfordring med hensyn til, hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren skal stemme på. De må ikke oplyse over for uvedkommende, om en vælger har brevstemt, eller i øvrigt oplyse noget om en vælgers stemmeafgivning. Se lovens § 62, stk. 1.

De myndighedspersoner, der medvirker ved brevstemmeafstemningen som stemmemodtagere, har således *tavshedspligt* med hensyn til, hvad de får at vide om en vælgers stemmeafgivning.

Efter lovens § 61, stk. 3, 1. pkt., skal vælgeren udfylde stemmesedlen, uden at andre overværer det, og dermed, uden at andre kan se, hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren har stemt på. Reglen gælder også ved brevstemmeafgivning på folkeregistre/borgerservicecentre. Reglen gælder endvidere i tilfælde, hvor pårørende eller andre, herunder repræsentanter for pressen, er til stede i folkeregistret/borgerservicecentret, mens brevstemmeafgivningen finder sted. Reglen gælder, uanset om det er vælgerens ønske, at andre kan se, hvorledes vælgeren har stemt. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at denne regel også overholdes ved brevstemmeafgivning på kommunens folkeregister/borgerservicecenter.

Det er endvidere kommunalbestyrelsen, der afgør, om og i bekræftende fald på hvilke vilkår pressen skal have adgang til folkeregistret/borgerservicecentret i forbindelse med stemmeafgivningen, jf. afsnit 7.9.

8.2.3. Reglerne om hjælp til brevstemmeafgivningen

Som nævnt har Indenrigs- og Sundhedsministeriet ikke fastsat nærmere regler om, hvordan afgivning af brevstemmer på folkeregistrene/borgerservicecentre skal foregå. Hjælp til brevstemmeafgivningen skal derfor ydes direkte efter lovens regler.

Lovens regler om hjælp til brevstemmeafgivningen er blevet ændret ved en lovændring i 2008. I det følgende vil det blive fremhævet, på hvilke punkter reglerne er blevet ændret.

Hvis vælgeren ikke er i stand til at udfylde stemmesedlen eller udfylde og underskrive følgebrevet, skal den eller de stemmemodtagere, brevstemmen afgives til, yde den fornødne hjælp, jf. lovens § 61, stk. 4, 1. pkt.

Der er ikke nogen regel i loven om, at der skal være to stemmemodtagere ved brevstemmeafgivning på folkeregistrene/borgerservicecentre.

Det vil dog være hensigtsmæssigt, at der er mindst to stemmemodtagere til stede for det tilfælde, at en vælger skal have hjælp til at udfylde stemmesedlen. I så fald kan to stemmemodtagere hjælpe vælgeren ved brevstemmeafgivningen. De stemmemodtagere, der har ydet hjælp, skriver ordene »Hjælp ydet til udfyldelse af stemmesedlen«, eller lignende på følgebrevet samt deres underskrifter. Det er ikke længere hensigtsmæssigt at skrive stemmemodtagernes initialer på følgebrevet, da vælgeren nu kan forlange, at hjælpen i stedet for den ene af stemmemodtagerne ydes af en person, som vælgeren selv har udpeget, jf. nedenfor. Den ene af stemmemodtagerne attesterer følgebrevet.

I tilfælde, hvor vælgeren ikke er i stand til selv at underskrive følgebrevet, kan vælgeren også få hjælp af to stemmemodtagere. Den ene stemmemodtager skriver i dette tilfælde under på det sted på følgebrevet, der er beregnet til vælgerens underskrift, med sit eget navn efterfulgt af ordet »for« og vælgerens navn, mens den anden stemmemodtager underskriver attesten.

I loven er det forudsat, at vælgeren selv udfylder yderkuverten, herunder rubrikken på bagsiden. Der er dog intet til hinder for, at stemmemodtageren hjælper vælgeren med - på grundlag af den foreviste legitimation - at udfylde rubrikken på yderkuvertens bagside med vælgerens fulde navn, fødselsdato og bopæl samt skriver adressen på yderkuverten til kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor vælgeren er optaget på valglisten (dvs. normalt den kommune, hvor vælgeren er bopælsregistreret i CPR 15 dage før valgdagen). Tilsvarende gælder om hjælp til at udfylde følgebrevet.

Retten til at forlange hjælp ved brevstemmeafgivningen gælder således *alle* vælgere, herunder fysisk og psykisk handicappede, der har behov for hjælp til brevstemmeafgivningen. Også vælgere med behov for at få forklaret stemmesedlens indhold og få vejledning om fremgangsmåden ved stemmeafgivningen har ret til at få hjælp hertil.

Det er dog i alle tilfælde *vælgeren selv*, der bestemmer, om vedkommende har brug for hjælp, hvilket bør indskræpes over for stemmemodtagerne. Hvis vælgeren trods et fysisk handicap eller lignende mener at være i stand til at gennemføre stemmeafgivningen uden hjælp, skal vælgeren have lov hertil.

Ved lovændringen i 2008 har *enhver vælger*, der har ret til at forlange hjælp til brevstemmeafgivningen, fået ret til at forlange, at hjælpen ydes af en person, som vælgeren selv har udpeget. Hjælpen ydes af den personligt udpegede hjælper *ud over* stemmemodtageren eller, hvis der medvirker flere stemmemodtagere, *i stedet for* den ene af stemmemodtagerne, jf. lovens § 61, stk. 4, 2. pkt. Ønsker vælgeren hjælp fra en personligt udpeget hjælper, skal der således i *alle* tilfælde ud over den personlige hjælper tillige medvirke en stemmemodtager.

At hjælpen ydes *i forening* mellem stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv, indebærer, at den praktiske bistand til selve stemmeafgivningen ydes af både stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv. I det omfang, en praktisk opgave kun kan udføres af én person alene, f.eks. udfyldning af stemmesedlen, udfyldning og underskrift af følgebrevet samt attestationen på følgebrevet af vælgerens brevstemmeafgivning, må det aftales mellem stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv, hvem der udfører opgaven. Det vil dog være naturligt, at det er stemmemodtageren, der foretager attestationen på følgebrevet af vælgerens brevstemmeafgivning.

Den, der attesterer på følgebrevet, må ikke samtidig underskrive følgebrevet på vælgerens vegne, dvs. følgebrevet skal i givet fald underskrives af den person, der er udpeget af vælgeren selv. Kan den person, vælgeren har udpeget, ikke underskrive følgebrevet, må en anden stemmemodtager tilkaldes for at løse denne opgave. Det er også stemmemodtageren, der skal identificere vælgeren og yde denne vejledning om fremgangsmåden ved brevstemmeafgivningen, se afsnit 8.2.2.

ovenfor. I tilfælde af uenighed kan det almindelige hensyn til valghandlingens uforstyrrede afvikling i ro og orden føre til, at brevstemmeafgivningen må afbrydes. Den fornødne hjælp til vælgerens brevstemmeafgivning må herefter ydes af en eller to stemmemodtagere, medmindre vælgeren frabeder sig bistand.

Om reglerne for valget af den personligt udpegede hjælper og for hjælperens bistand henvises i øvrigt til afsnit 7.3. ovenfor.

En kandidat, der er opstillet i opstillingskredsen, må ikke yde hjælp til brevstemmeafgivning som stemmemodtager (men gerne som personligt udpeget hjælper), jf. lovens § 61, stk. 5. Denne regel blev indført ved lovændringen i 2008.

En vælger må kun få hjælp til at udfylde stemmesedlen, hvis vælgeren *umiddelbart* over for den, der yder hjælp, *utvetydigt* kan tilkendegive, hvorledes vælgeren ønsker at stemme, jf. lovens § 61, stk. 5. Modtager vælgeren hjælp af en personligt udpeget hjælper, skal vælgerens utvetydige tilkendegivelse om sin stemmeafgivning fremsættes både over for den personligt udpegede hjælper og den stemmemodtager, der tillige skal medvirke. Se nærmere afsnit 7.3.

Brevstemmeafgivning på folkeregistret/borgerservicecentret kan efter behov ske uden for folkeregistrets/borgerservicecentrets lokaler, f.eks. på parkeringspladsen ved folkeregistret/borgerservicecenteret (»vognbrevstemme«). En vælger har dog ikke krav på at kunne brevstemme uden for folkeregistrets/borgerservicecenterets lokaler.

Det er meget vigtigt, at stemmeafgivningen sker på en betryggende måde, så de pågældende vælgere ikke bliver udsat for nogen påvirkning med hensyn til, hvordan de skal stemme, og så ingen får lejlighed til at se, hvad vælgeren har stemt.

8.3. Særligt om brevstemmeafgivning på sygehuse og i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene

Brevstemmeafgivning på nævnte institutioner gennemføres ved institutionens egen foranstaltning. Der er fastsat nærmere regler om afstemningens tilrettelæggelse og gennemførelse i bekendtgørelse nr. 127 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning på sygehuse henholdsvis i bekendtgørelse nr. 129 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene.

8.4. Særligt om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem

Det er kommunalbestyrelsens ansvar at tilrettelægge og gennemføre brevstemmeafgivning i visse boliger og boformer efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem.

Nærmere regler herom er fastsat i bekendtgørelse nr. 128 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem, og bekendtgørelse nr. 130 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, hvortil der henvises. Bemærk særligt den fortegnelse over kommunalbestyrelsens opgaver, som er opregnet i § 3 i de nævnte bekendtgørelser.

8.4.1. Betingelserne for brevstemmeafgivning

For så vidt angår brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, gælder, at

enhver vælger, der er optaget i en af de boliger og boformer, der er nævnt i § 1, stk. 2, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, kan brevstemme i boligen eller boformen. Se lovens § 54, stk. 2.

Kredsen af boformer og boliger, hvor der kan afgives brevstemme uden at følge fremgangsmåden for afgivelse af brevstemme i hjemmet, er blevet justeret ved en lovændring i 2008. Der er i *bilag 2* redegjort nærmere for lovændringen. De boformer og boliger, der er nævnt i § 1, stk. 2, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, kan inddeles i følgende 3 grupper:

- 1) Beboere i plejehjem og beskyttede boliger, i kvindekrisecentre (servicelovens § 109) samt i (almene) plejeboliger, udstøttede private plejeboliger og friplejeboliger har under alle omstændigheder ret til at brevstemme i boformen eller boligen.
- 2) Beboere i boformer for voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktions- evne eller særlige sociale problemer m.v. (servicelovens § 107, § 108, stk. 1, og § 184) samt i øvrige (almene) ældreboliger, lette kollektivboliger m.v. har som udgangspunkt ret til at brevstemme i boformen eller boligen. Kommunalbestyrelsen kan dog beslutte, at brevstemmeafgivning i de nævnte boformer i stedet skal ske efter reglerne om brevstemmeafgivning i hjemmet.
- 3) Vælgere, der opholder sig på opholdssteder uden for vælgerens bolig, hvor kommunen giver tilbud om personlig hjælp, omsorg og pleje m.v., har som udgangspunkt ret til at brevstemme på opholdsstedet. Kommunalbestyrelsen kan dog beslutte, at der ikke skal foretages brevstemmeafgivning på de nævnte opholdssteder. Det betyder, at vælgeren i stedet kan brevstemme i hjemmet efter reglerne herom.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at vælgere, der bor eller opholder sig i de nævnte boformer eller boliger, i god tid, inden afstemningen skal finde sted, bliver gjort bekendt med muligheden for at brevstemme i boformen eller boligen. Vælgere skal samtidig gøres bekendt med, at de i stedet for at brevstemme har mulighed for at stemme ved at møde personligt frem på afstemningsstedet på valgdagen. Se § 3 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Vælgere, der på grund af sygdom eller manglende førlighed ikke vil kunne møde frem på afstemningsstedet, kan brevstemme hjemme, medmindre de har mulighed for at stemme på en af de boliger og boformer, der er nævnt i § 1, stk. 2, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen. Se lovens § 54, stk. 4.

Brevstemmeafgivning i visse boliger og boformer efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem kan ske inden for de sidste 3 uger før valgdagen, dog senest næstsidste hverdag før valgdagen. Dette gælder også, selv om næstsidste hverdag før valgdagen er en lørdag. Se lovens § 56. Det vil være hensigtsmæssigt, at brevstemmeafgivning de nævnte steder så vidt muligt først gennemføres på et tidspunkt, hvor fortegnelsen

over de opstillede kandidater i vedkommende storkreds foreligger (8 dage før valgdagen). Der henvises til afsnit 6.2., sidste afsnit og afsnit 6.8.

Sidste frist for at ansøge om at brevstemme i hjemmet er *kl. 18 tolv dage før valgdagen*. Hvis tolv dage før valgdagen er en lørdag eller søndag, forlænges fristen for at ansøge om at brevstemme i hjemmet til førstkommande mandag kl. 12. Se lovens § 54, stk. 4. Ansøgningen skal indgives til folkeregistret i opholdskommunen på et særligt ansøgnings-skema, der udleveres af folkeregistret/borgerservicecentret. Skemaet kan endvidere hentes på Indenrigs- og Sundhedsministeriets valg-hjemmeside: www.valg.im.dk.

Af hensyn til udlevering af ansøgnings-skemaet til personer, der måtte henvende sig herom, skal folkeregistret/borgerservicecentre(t) holdes åbent mindst nogle timer umiddelbart inden kl. 18 tolv dage inden valget, medmindre tolv dage før valgdagen er en lørdag eller søndag. I kommuner, hvor folkeregisterfunktionerne varetages i flere afdelinger, herunder i en eller flere borgerserviceafdelinger, skal mindst en af disse afdelinger holdes åbent.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at vælgerne på forskellig måde bliver gjort bekendt med muligheden for at brevstemme i hjemmet og de nærmere betingelser herfor, jf. § 3 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem. Kommunalbestyrelsen skal gennem annoncering i de stedlige dagblade eller lokalaviser sørge for, at vælgerne bliver gjort bekendt med muligheden for at brevstemme i hjemmet og om de nærmere betingelser herfor. Kommunalbestyrelsen skal også sørge for, at vælgere, der får personlig og praktisk hjælp m.v. i hjemmet eller hjemmesygepleje, og som må antages at opfylde betingelserne for at stemme i hjemmet, får udleveret et ansøgnings-skema af den person, der yder den personlige og praktiske hjælp m.v., eller af hjemmesygeplejersken eller en anden aktivt udøvende person fra hjemmesygeplejerskeordningen. Dette gælder, uanset om vedkommende er ansat i kommunen eller hos en privat leverandør, kommunen har antaget. Den, der udleverer ansøgnings-skemaet, skal også hjælpe vælgeren med at udfylde og indsende skemaet, hvis det er nødvendigt.

8.4.2. Udpegning af stemmemodtagere

Hvervene som stemmemodtagere ved brevstemmeafgivning i visse boliger og boformer efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem varetages af to tilfornordnede vælgere, der er valgt af kommunalbestyrelsen, jf. lovens § 55, stk. 2, og afsnit 5.3. ovenfor.

Kommunalbestyrelsen kan dog bestemme, at en af stemmemodtagerne udpeges blandt personale ansat i kommunens forvaltning, jf. lovens § 55, stk. 2. Kommunalbestyrelsens adgang hertil blev indført ved en lovændring i 2001. Kommunalbestyrelsen har ikke pligt til at træffe bestemmelse herom. Kommunalbestyrelsen kan bestemme, at en person udpeget blandt ansatte i kommunens forvaltning som stemmemodtager ved brevstemmeafgivning kun skal være stemmemodtager bestemte steder, f.eks. i vælgerens hjem, og ikke ved brevstemmeafgivning andre steder. Kommunalbestyrelsen kan også bestemme, at en sådan ordning skal gælde generelt for al brevstemmeafgivning de nævnte steder.

Den stemmemodtager, der udpeges blandt personale ansat i kommunens forvaltning, behøver ikke selv bo i kommunen.

Ved den lovændring i 1989, hvor det blev bestemt, at visse opgaver som brevstemmemodtager skal varetages af tilforordnede vælgere, er det tilsigtet, at eventuel hjælp til vælgernes stemmeafgivning på plejehjem m.v. og i vælgerens hjem ligesom ved stemmeafgivning på valgdagen skal gives af to tilforordnede vælgere. Ved 1989-lovændringen er det derfor forudsat, at de tilforordnede vælgere, der skal fungere som brevstemmemodtagere, bliver udpeget blandt de tilforordnede vælgere efter samme principper som de tilforordnede vælgere (eventuelt valgstyrelse), der udpeges til på valgdagen at hjælpe de vælgere med stemmeafgivningen, der har brug for det og anmoder herom.

Det vil derfor ikke være i overensstemmelse med forudsætningerne for 1989-lovændringen, hvis der kun udpeges stemmemodtagere ved brevstemmeafgivning på plejehjem m.v. og i ældreboliger samt i vælgerens hjem blandt tilforordnede vælgere, der er ansat i kommunens forvaltning, herunder folkeregistret. Brevstemmeafgivningen de nævnte steder må ikke som før 1989-lovændringen gennemføres alene med kommunalt ansat personale som stemmemodtagere.

I dag er der som nævnt ved 2001-lovændringen åbnet mulighed for, at kommunalbestyrelsen kan bestemme, at den ene af de to stemmemodtagere er en person udpeget blandt personale ansat i kommunens forvaltning. Den nævnte forudsætning fra 1989-lovændringen gælder fortsat for den anden af de to stemmemodtagere, der skal udpeges blandt tilforordnede vælgere, der ikke samtidig er ansat i kommunen.

§ 10 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 4 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen indeholder en række begrænsninger i, hvem der kan udpeges som stemmemodtager ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem. Disse begrænsninger er som følger:

- 1) Personer, der er ansat til at yde personlig og praktisk hjælp m.v. i hjemmet, samt hjemmesygeplejersker og andre aktivt udøvende i hjemmesygeplejerskeordningen kan ikke udpeges til at varetage hvervet som stemmemodtager i vælgerens hjem eller i de boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, hvor de gør tjeneste. Dette gælder, uanset om vedkommende er ansat i kommunen eller hos en privat leverandør, kommunen har antaget.
- 2) For så vidt angår brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen gælder den særlige begrænsning, at ansatte knyttet til vedkommende boform eller bolig ikke kan udpeges til at varetage hvervet som stemmemodtager.
- 3) I tilfælde, hvor begge stemmemodtagere er udpeget blandt de tilforordnede vælgere, skal hver af de to stemmemodtagere så vidt muligt være udpeget af forskellige grupper i kommunalbestyrelsen.
- 4) Kandidater til valget kan ikke udpeges til at varetage hvervet som stemmemodtager ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem.

De under pkt. 1, 2 og 4 nævnte begrænsninger gælder, uanset om de pågældende i øvrigt måtte være valgt som tilforordnede eller udpeget blandt personale ansat i kommunens forvaltning. De nævnte begrænsninger gælder derimod ikke, hvis vælgeren udpeger den pågældende som hjælper til stemmeafgivningen, jf. afsnit 8.4.4.

8.4.3. Den almindelige fremgangsmåde ved brevstemmeafgivning

Vælgeren skal vise den nødvendige legitimation til stemmemodtagerne, medmindre vælgerens identitet kan fastslås med sikkerhed på anden måde. Stemmemodtagerne skal herefter udlevere brevstemmematerialet til vælgeren og sikre sig, at brevstemmeafgivningen sker umiddelbart efter, at brevstemmematerialet er udleveret. Se § 13, stk. 1 og 2, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 9 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Se afsnit 8.2.2., afsnit 3 – 6, om, hvordan vælgeren udfylder brevstemmematerialet.

Foregår brevstemmeafgivningen i vælgerens egen bolig, må pårørende, besøgende eller andre, bortset fra stemmemodtagerne, ikke være til stede i det lokale, hvor brevstemmeafgivningen finder sted, medmindre vælgeren udtrykkeligt tilkendegiver sit ønske herom. Har vælgeren udpeget en hjælper til stemmeafgivningen, jf. nedenfor, har vedkommende også ret til at være til stede ud over begge stemmemodtagere. Foregår brevstemmeafgivningen ikke i vælgerens egen bolig, men i et særligt lokale i tilknytning til eller i umiddelbar nærhed af boligen, skal stemmeafgivningen tilrettelægges således, at eventuel hjælp til stemmeafgivningen sker uden for hørevidde af andre end stemmemodtagerne og en eventuel hjælper, vælgeren har udpeget. Stemmemodtagerne skal sørge for, at denne regel overholdes. Se § 13, stk. 3, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og i § 6, stk. 2 og 3, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Stemmemodtagerne skal om nødvendigt vejlede vælgeren om fremgangsmåden ved brevstemmeafgivning, herunder om mulighederne og betingelserne for, at vælgeren kan få hjælp til stemmeafgivningen, jf. § 20 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 16 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Stemmemodtagerne skal sørge for, at vælgeren i forbindelse med stemmeafgivningen har adgang til at gøre sig bekendt med den fortegnelse over opstillingsberettigede partier, som Indenrigs- og Sundhedsministeriet sender til alle kommunalbestyrelser, når der er udskrevet folketingsvalg, jf. § 21, stk. 1, nr. 1, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 17, stk. 1, nr. 1, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at stemmemodtagerne bliver forsynet med de nævnte fortegnelser. Se nærmere afsnit 6.8.

Stemmemodtagerne må ikke i forbindelse med brevstemmeafgivningen give en vælger råd eller opfordring med hensyn til, hvorledes vælgeren skal stemme. De

må heller ikke fortælle en uvedkommende, om en vælger har brevstemt, eller oplyse andet om en vælgers stemmeafgivning. Se lovens § 62, stk. 1.

Efter lovens § 61, stk. 3, 1. pkt., udfylder vælgeren stemmesedlen, uden at andre ser det, og dermed, uden at andre kan se, hvorledes vælgeren har stemt. Reglen gælder også ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem, se dog nedenfor om de tilfælde, hvor vælgeren skal have hjælp til stemmeafgivningen. Reglen gælder endvidere i tilfælde, hvor pårørende eller andre, herunder repræsentanter for pressen, efter vælgerens udtrykkelige ønske herom er til stede i det lokale, hvor brevstemmeafgivningen finder sted. Reglerne gælder uanset, at det er vælgerens ønske, at andre skal se, hvorledes vælgeren har stemt. Stemmемodtagerne skal sørge for, at denne regel overholdes.

8.4.4. Reglerne om hjælp til stemmeafgivningen

Reglerne om hjælp til stemmeafgivningen i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem findes i lovens § 61, stk. 4 og 6, sammenholdt med § 19 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 15 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Hvis vælgeren ikke er i stand til at udfylde stemmesedlen eller udfylde og underskrive følgebrevet eller udfylde yderkuverten, skal stemmemodtagerne yde den fornødne hjælp. Se afsnit 8.2.3. ovenfor om fremgangsmåden ved ydelse af hjælp. Bemærk, at det, hvis der er ydet hjælp til at udfylde stemmesedlen, ikke længere er muligt for stemmemodtagerne eller den personligt udpegede hjælper at underskrive påtegningen herom på følgebrevet ved deres initialer, men alene ved deres underskrift. Se § 19, stk. 4, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 15, stk. 4, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Ved lovændringen i 2008 har *enhver vælger*, der har ret til at forlange hjælp til brevstemmeafgivningen, fået ret til at forlange, at hjælpen ydes af en person, som vælgeren selv har udpeget. Hvis der som ved brevstemmeafgivningen i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem medvirker to stemmemodtagere, ydes hjælpen af den personligt udpegede hjælper *i stedet for* den ene af stemmemodtagerne. Ønsker vælgeren hjælp fra en personligt udpeget hjælper, skal der således i *alle* tilfælde ud over den personlige hjælper tillige medvirke en stemmemodtager.

Hjælpen ydes i forening mellem stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv. Det er dog stemmemodtageren og ikke hjælperen, der sikrer sig vælgerens identitet, foretager attestationen på følgebrevet af vælgerens brevstemmeafgivning og giver vejledning om fremgangsmåden ved brevstemmeafgivningen og om opstillede partier og kandidater m.v. Hvis vælgeren ikke er i stand til at underskrive følgebrevet, underskriver hjælperen eller, hvis dette ikke er muligt, den anden stemmemodtager følgebrevet på vælgerens vegne. Se § 19, stk. 6, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 15, stk. 6, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Om reglerne for valget af den personligt udpegede hjælper og for hjælperens bi-stand henvises i øvrigt til afsnit 8.2.3. og afsnit 7.3. ovenfor.

En vælger må kun få hjælp til at udfylde stemmesedlen, hvis vælgeren *umiddelbart* over for stemmemodtagerne *utvetydigt* kan tilkendegive, hvorledes vælgeren ønsker at stemme, jf. lovens § 61, stk. 6. Modtager vælgeren hjælp af en personligt udpeget hjælper, skal vælgerens fremsætte sin utvetydige tilkendegivelse om sin stemmeafgivning både over for den personligt udpegede hjælper og den stemmemodtager, der også skal medvirke. Se nærmere afsnit 7.3.

8.5. Særligt om brevstemmeafgivning på mindre øer, herunder Christiansø
Vælgere, der bor på afsides beliggende øer, der ikke udgør et selvstændigt afstemningsområde, kan brevstemme på øen over for en eller flere vælgere, som kommunalbestyrelsen har udpeget som stemmemodtagere, jf. lovens § 54, stk. 5, jf. § 55, stk. 3.

På Christiansø kan der brevstemmes hos øens administrator inden for de frister, der i øvrigt gælder for brevstemmeafgivning her i landet.

8.6. Brevstemmeafgivning på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg

8.6.1. Brevstemmesteder og -modtagere på Færøerne, i Grønland og i udlandet
Ved folketingsvalg kan enhver vælger ligesom ved andre valg brevstemme på folkerregistrene på Færøerne og i Grønland samt på danske diplomatiske og konsulære repræsentationer i udlandet (ambassader, konsulater m.v.). Der kan også brevstemmes hos en stemmemodtager udpeget af Indenrigs- og Sundhedsministeriet. Se lovens § 57.

Før hvert valg meddeler Indenrigs- og Sundhedsministeriet kommunalbestyrelserne, hvilke personer eller stillingsindehavere der er udpeget som stemmemodtagere i udlandet enten permanent eller alene til det pågældende valg. Stemmemodtagere i udlandet udpeges enten gennem Forsvarsministeriet eller Udenrigsministeriet.

De permanente stemmemodtagere i udlandet, der er udpeget gennem Forsvarsministeriet, er bemyndiget til at udpege en eller flere personer blandt det tjenstgørende personel til at varetage opgaven som brevstemmemodtager på vegne af vedkommende stemmemodtager ved et bestemt valg. Navnene på de personer, der ved et bestemt valg rent faktisk fungerer som stemmemodtagere i udlandet, indberettes af Forsvarsministeriet til Indenrigs- og Sundhedsministeriet inden valget. Ministeriet videregiver disse oplysninger til kommunerne til brug for den gennemgang, valgstyrene, inden valgbehandlingen begynder på valgdagen kl. 9, foretager af, hvorvidt de afgivne brevstemmer kan tages i betragtning.

De personer (stillingsindehavere), der er nævnt nedenfor, er *permanent udpeget som brevstemmemodtagere på Færøerne/i Grønland* af Indenrigs- og Sundhedsministeriet:

På Færøerne

- 1) Rigsombudsmanden eller den fuldmægtig ved rigsombudet, som rigsombudsmanden har bemyndiget hertil

- 2) Landfogden
- 3) Sysselemændene

I Grønland

- 1) Forbindelsesofficeren, Thule Air Base
- 2) Stationslederen, Danmarkshavn
- 3) Regionschefen ved Grønlands Lufthavnsvæsen, Narssarssuaq
- 4) Stationslederen, Prins Christianssund
- 5) Stationslederen på Station Nord
- 6) Flyvepladslederen, Constable Pynt
- 7) Chefen for Slædepatruljen Sirius

8.6.2. Brevstemmesteder og -modtagere på danske skibe i udenrigsfart og danske havanlæg

Søfolk og passagerer på danske skibe i udenrigsfart kan brevstemme på skibet, jf. lovens § 58. Skibsføreren eller den, skibsføreren har udpeget, fungerer som stemmemodtager. Der kan ikke brevstemmes på danske skibe i indenrigsfart.

Personer, der er ansat på danske havanlæg, kan brevstemme på havanlægget, jf. lovens § 58. Dette gælder danske havanlæg både på dansk område og uden for dansk område. Chefen for havanlægget eller den, chefen har udpeget, fungerer som stemmemodtager.

8.6.3. Tidsrum for brevstemmeafgivning

På Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart samt på danske havanlæg uden for dansk område kan der brevstemmes fra 3 måneder før valgdagen. Se lovens § 57, stk. 3, og § 58, stk. 2.

Søfolk på danske skibe i udenrigsfart og deres medsejlende ægtefæller kan dog brevstemme på skibet fra dagen efter et folketingsvalg med gyldighed for førstkommande folketingsvalg, jf. lovens § 58, stk. 3.

Loven indeholder ingen regler om sidste frist for brevstemmeafgivning på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart samt på danske havanlæg uden for dansk område. Brevstemmerne skal imidlertid være afgivet i så god tid forud for valgdagen, at de kan være sendt hjem og modtaget i kommunen, inden afstemningen på valgdagen begynder kl. 9.

På danske havanlæg på dansk område kan der brevstemmes de sidste 3 uger før valgdagen, dog senest næstsidste hverdag før valgdagen. Dette gælder også, selvom næstsidste hverdag før valgdagen er en lørdag. Se lovens § 58, stk. 4.

8.6.4. Brevstemmematerialet

Brevstemmematerialet er det samme, som bruges her i landet, jf. afsnit 8.1. ovenfor. På Færøerne anvendes dog det særlige brevstemmemateriale, der er fremstillet til brug ved brevstemmeafgivning til folketingsvalg på Færøerne.

Brevstemmematerialet skal altid findes på de danske repræsentationer i udlandet samt om bord i danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg uden for dansk område. Se lovens § 60, stk. 2, 2. pkt.

8.6.5. Fremgangsmåden ved brevstemmeafgivning

Med hensyn til den praktiske fremgangsmåde ved brevstemmeafgivningen henvises til lovens § 61, samt til afsnit 8.2. ovenfor om brevstemmeafgivning på folkeregistrene/borgerservicecentre.

8.7. Modtagelse og kontrol af brevstemmer

Reglerne om kommunalbestyrelsens modtagelse og registrering af brevstemmer m.v. samt om valgstyrenes kontrol og gennemgang af disse findes i lovens §§ 64-66.

8.7.1. Kommunalbestyrelsens modtagelse og registrering af brevstemmer m.v.

Før hvert valg skal kommunalbestyrelsen oprette en protokol over de brevstemmer, som kommunalbestyrelsen modtager til det pågældende valg (*brevstemmeprotokol*). Brevstemmeprotokollen skal være udformet i overensstemmelse med de fortrykte brevstemmeprotokoller, Indenrigs- og Sundhedsministeriet har fået fremstillet, jf. § 6 i cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning. Cirkulæret er optaget som *bilag 5* til vejledningen. Brevstemmeprotokoller kan købes hos Rosendahls Schultz Grafisk A/S, Herstedvang 10, 2620 Albertslund, tlf. 43 22 73 00, telefax 43 63 19 69, e-post distribution@rosendahls-schultzgrafisk.dk.

Modtagelsestidspunktet skal skrives på yderkuverten for de brevstemmer, som kommunalbestyrelsen modtager, jf. lovens § 64, stk. 1. I brevstemmeprotokollen skal samme dag, som kommunalbestyrelsen modtager brevstemmer, anføres det antal brevstemmer, der modtages den pågældende dag, og datoen herfor samt antallet af brevstemmer modtaget på en bestemt dato, der sendes videre til andre kommuner, samt datoen herfor. Hvis afsenderen ifølge den bopæl, vælgeren har skrevet på bagsiden af yderkuverten, har bopæl i en anden kommune, skal kommunalbestyrelsen straks videresende brevstemmen til denne, jf. lovens § 64, stk. 2.

Når der er udskrevet valg, skal kommunalbestyrelsen sørge for, at de brevstemmer, som kommunen allerede har modtaget fra vælgere, der senere har anmeldt flytning til en anden kommune, straks sendes videre til denne, jf. lovens § 64, stk. 3.

Kommunalbestyrelsen skal samle og opgøre antallet af brevstemmer, der er modtaget for hvert afstemningsområde i kommunen, hvor afsenderne efter deres bopælsangivelse på yderkuverterne er optaget på valglisten, jf. lovens § 64, stk. 4, og der skal i brevstemmeprotokollen indføres en række nærmere oplysninger herom. Kommunalbestyrelsen skal efter lovens § 64, stk. 4, sørge for, at brevstemmerne inden afstemningens begyndelse er afleveret til valgstyrene på afstemningsstedet i det pågældende afstemningsområde, se dog nedenfor.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at kommunen afhenter post på posthuset dagen før valgdagen (eller den umiddelbart foregående lørdag, hvis valgdagen er en mandag) og samme dag efterser sin postkasse for at sikre, at de brevstemmer,

der er afsendt fra en anden kommune m.v., rettidigt kan afleveres til vedkommende valgstyrelse.

Brevstemmer, der modtages i kommunen på valgdagen inden kl. 9, skal straks bringes ud til valgstyrelsen på det pågældende afstemningssted. Brevstemmer, der modtages i kommunen på valgdagen efter kl. 9, skal samme dag bringes ud til valgstyrelsen på det pågældende afstemningssted.

Er der modtaget færre end fem brevstemmer for et afstemningsområde, skal brevstemmerne efter kommunalbestyrelsens beslutning overføres til et afstemningsområde, hvor der er modtaget mindst fem brevstemmer, og afleveres til valgstyrelsen for dette afstemningsområde. Dette skyldes hensynet til sikring af stemmehemmeligheden. Det er valgstyrelsen for dette afstemningsområde, der undersøger, om brevstemmerne kan komme i betragtning. Se lovens § 64, stk. 5.

Kan en brevstemme ikke henføres til et bestemt afstemningsområde ud fra oplysningerne om afsenderen på yderkuverten, skal kommunalbestyrelsen endvidere beslutte, hvilket afstemningsområde brevstemmen skal henregnes til i henseende til valgstyrelsens kontrol af, om brevstemmen kan komme i betragtning. Se lovens § 64, stk. 6.

I brevstemmeprotokollen skal der indføres oplysning om, hvilket afstemningsområde brevstemmer er overført til fra det/de afstemningsområder, hvor der var modtaget færre end fem brevstemmer, samt oplysning om, fra hvilket eller hvilke afstemningsområder brevstemmerne blev overført.

I brevstemmeprotokollen skal der også indføres oplysning om, hvilket afstemningsområde den/de brevstemmer, der ikke kunne henføres til et bestemt afstemningsområde, blev overført til.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at de modtagne brevstemmer opbevares betryggende. Yderkuverterne må først åbnes af valgstyrelsen eller under overværelse af valgstyrelsen i forbindelse med valgstyrelsens gennemgang af brevstemmerne.

I cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollens indhold og udformning er fastsat nærmere regler om registrering af brevstemmer. Cirkulæret er optaget som *bilag 5* i denne vejledning.

8.7.2. Elektronisk brevstemmeprotokol

Ved en lovændring i 2005 er der givet mulighed for, at kommunalbestyrelsen kan beslutte at anvende en elektronisk brevstemmeprotokol, se lovens § 64, stk. 1, 3. pkt. Den brevstemmeprotokol, som kommunalbestyrelsen skal føre, omfatter i modsætning til valglister alle kommunens afstemningsområder, og en elektronisk brevstemmeprotokol kan derfor ikke indskrænkes til enkelte af disse.

Anvendelse af en elektronisk brevstemmeprotokol er frivillig. Det er kommunalbestyrelsen selv, der skal betale de nødvendige merudgifter, hvis den beslutter at anvende en elektronisk brevstemmeprotokol.

Den elektroniske brevstemmeprotokol skal indeholde de samme oplysninger, som skal indføres i brevstemmeprotokollen ifølge den fortrykte brevstemmeprotokol (se

cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning, der er optaget som bilag 5) og vil kunne varetage de opgaver, som brevstemmeprotokollen benyttes til ved valgets afholdelse efter gældende lovgivning. Adgangen til at anvende en elektronisk brevstemmeprotokol betyder endvidere, at det i så fald er en elektronisk brevstemmeprotokol, der skal opbevares af kommunalbestyrelserne efter valgets afholdelse i overensstemmelse med arkivlovens regler om opbevaring af materiale, der alene foreligger i elektronisk form, se nærmere afsnit 10 nedenfor.

Der er ikke noget krav om, at brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, hvilke vælgere der har brevstemt. Der er omvendt ikke noget til hinder for, at kommunen som et supplement til brevstemmeprotokollen fører lister over de vælgere, der har brevstemt, blot listerne bliver destrueret, når klagefristen er udløbet, og Folketinget endeligt har afgjort klager over valget. Se lovens § 104, stk. 3.

I det omfang kommunen anvender en elektronisk valgliste, hvor der løbende foretages en elektronisk foreløbig afmærkning af de vælgere, som der er modtaget brevstemme fra (se afsnit 4.12. ovenfor), kan det være hensigtsmæssigt løbende at overføre oplysninger om de foreløbigt afmærkede vælgere til brevstemmeprotokollen som hjælp ved opgørelsen af, hvor mange brevstemmer der er modtaget for hvert afstemningsområde.

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at der skal oprettes et særskilt elektronisk system til at udarbejde, anvende og opbevare brevstemmeprotokollen, hvis oplysninger skal kunne samkøres med et elektronisk system til udarbejdelse, anvendelse og opbevaring af valglisten. Kommunalbestyrelsen kan i stedet vælge at beslutte, at de oplysninger, som skal indføres i brevstemmeprotokollen ifølge den fortrykte brevstemmeprotokol, der er udarbejdet af Indenrigs- og Sundhedsministeriet, indføres i et elektronisk system til valglistens udarbejdelse, anvendelse og opbevaring eller en liste over de vælgere, der har indsendt brevstemme. Dog skal kommunalbestyrelsen i så fald sørge for, at de oplysninger, som efter valglovgivningen og den fortrykte brevstemmeprotokol skal indføres i brevstemmeprotokollen, til enhver tid kan udskrives i overensstemmelse med udformningen af den fortrykte brevstemmeprotokol.

Kommunalbestyrelsen skal som dataansvarlig og KMD A/S eller en anden dataleverandør skal som databehandler træffe de nødvendige tekniske og organisatoriske sikkerhedsforanstaltninger mod, at oplysninger hændeligt eller ulovligt tilintetgøres, fortabes eller forringes samt mod, at de kommer til kendskab for uvedkommende, misbruges eller i øvrigt behandles i strid med loven, jf. persondatalovens § 41, stk. 3, og bekendtgørelse nr. 528 af 15. juni 2000 med senere ændringer om sikkerhedsforanstaltninger til beskyttelse af personoplysninger, som behandles for den offentlige forvaltning (sikkerhedsbekendtgørelsen), der er udstedt i medfør af persondatalovens § 41, stk. 5.

Det forudsættes, at kommunalbestyrelsen har truffet de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at de oplysninger, der er indført i den elektroniske brevstemmeprotokol, også findes på papir i tilfælde af systemnedbrud eller lignende. Det gælder uanset, om oplysningerne i den elektroniske brevstemmeprotokol alene svarer til oplysningerne i den manuelle brevstemmeprotokol, eller om den elektroniske brev-

stemmeprotokol herudover indeholder oplysninger om de vælgere, der har indsendt brevstemme.

8.7.3. Valgstyrenes gennemgang og kontrol af de modtagne brevstemmer

Valgstyrerne skal gennemgå de modtagne brevstemmer på valgdagen inden afstemningens begyndelse kl. 9. Hvis det ikke kan nås på valgdagen inden kl. 9, skal gennemgangen ske dagen før valgdagen. Der skal medvirke mindst to valgstyrere for hvert afstemningsområde ved gennemgangen, undersøgelsen og afgørelsen af, om en brevstemme kan komme i betragtning, jf. lovens § 65, stk. 1.

For det/de afstemningsområder, som der er overført eller henregnet brevstemmer til, se afsnit 8.7.1. ovenfor, omfatter gennemgangen både de brevstemmer, der hører til det/de pågældende afstemningsområder, og de brevstemmer, der er overført eller henregnes til dette/disse afstemningsområder.

Benyttes elektronisk valgliste, vil denne kunne bruges, når valgstyrerne gennemgår brevstemmerne inden valgdagen og afmærker de vælgere på listen, der har afgivet brevstemme, der kan komme i betragtning. De gældende regler forudsætter, at denne afmærkning først sker, når valgstyrerne har gennemgået de modtagne brevstemmer og konstateret, hvilke der kan komme i betragtning, da kun disse skal afmærkes på valglisten, jf. nedenfor. Der er dog ikke noget i vejen for, at der inden valgstyrenes gennemgang kan ske en foreløbig afmærkning på valglisten af de vælgere, som der er modtaget brevstemme fra, efterhånden som disse modtages, og i det omfang det er muligt at identificere de pågældende vælgere uden at åbne yderkuverten, som først må åbnes ved valgstyrenes gennemgang af brevstemmerne. Se lovens § 65, stk. 1, 2. pkt. Den foreløbige afmærkning skal blot slettes, hvis det viser sig, at den pågældende brevstemme, som er foreløbigt afmærket på den elektroniske valgliste, ikke kan komme i betragtning.

En foreløbig afmærkning kan lette arbejdet i forbindelse med valgstyrenes gennemgang af brevstemmerne, da man på forhånd har konstateret, om de pågældende vælgere er optaget på valglisten, ligesom arbejdet med valgstyrenes afmærkning af valglisten kan begrænses til at fjerne afmærkninger for de vælgere, hvis brevstemme ikke er taget i betragtning.

En sådan foreløbig afmærkning af valglisten vil kunne ske, uanset om man bruger en valgliste på papir eller en elektronisk valgliste. Afmærkning på en valgliste af papir vil først kunne begynde, når kommunen har modtaget papirvalglisten senest 8 dage før afstemningen, hvorimod afmærkningen på en elektronisk valgliste vil kunne ske fra et tidligere tidspunkt, da kommunen vil kunne råde over denne kort tid efter skæringsdatoen for udskrivelse af valglisten. (15.-dagen eller 7.-dagen før valgdagen)

Ved gennemgangen af brevstemmerne åbnes yderkuverterne, og det undersøges, om brevstemmerne kan komme i betragtning. Se lovens § 65, stk. 1.

En brevstemme kan *ikke* komme i betragtning, jf. lovens § 65, stk. 2, hvis

- 1) afsenderen ikke er opført på valglisten,
- 2) afsenderen er død inden valgdagen,

- 3) yderkuverten indeholder flere end ét følgebrev og én konvolut,
- 4) der ikke er anvendt det brevstemmemateriale, som Indenrigs- og Sundhedsministeriet har fået fremstillet,
- 5) den foreskrevne fremgangsmåde (udfyldning, attestation, underskrift m.v.) ved brevstemmeafgivningen ikke har været fulgt, eller
- 6) brevstemmen ikke er afgivet inden for de frister, der er nævnt i loven.

Har vælgeren afgivet mere end én brevstemme, der kan komme i betragtning, er det den sidst afgivne brevstemme, der kommer i betragtning. Se lovens § 65, stk. 3.

Med hensyn til brevstemmematerialet, jf. 4), bemærkes, at en brevstemme kan tages i betragtning, selv om den er afgivet på brevstemmemateriale fremstillet til brug ved tidligere folketingsvalg. Om følgebrev og yderkuverter tilvejebragt fra KMD A/S's valgudskrivningssystem henvises til afsnit 8.1. ovenfor. Er der anvendt brevstemmemateriale til Europa-Parlamentsvalg, folkeafstemninger eller kommunale valg, kan brevstemmen derimod ikke komme i betragtning.

Med hensyn til de brevstemmer, hvor den foreskrevne fremgangsmåde ikke har været fulgt, jf. 5), bemærkes, at en brevstemme kan tages i betragtning, selv om følgebrevet mangler stempel på attesten, hvis der ikke er tvivl om, at brevstemmen er afgivet på et af de steder, hvor der kan brevstemmes, eller at brevstemmen er afgivet til en stemmemodtager, der er udpeget af Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

Når en brevstemme ikke kan komme i betragtning, anføres årsagen hertil på yderkuverten, og den uåbnede konvolut og følgebrevet lægges på ny i yderkuverten, jf. lovens § 66, stk. 2. Der skal ikke foretages nogen afmærkning på valglisten. Er der foretaget en foreløbig afmærkning, slettes denne, se ovenfor.

Det anføres i afstemningsbogen, hvor mange af brevstemmerne der ikke er taget i betragtning fordelt efter årsagen hertil.

Når en brevstemme kan komme i betragtning, sættes et mærke ved vælgerens navn på valglisten, der angiver, at vælgeren har afgivet brevstemme, jf. lovens § 66, stk. 1.

Når en brevstemme, der er overført til afstemningsområdet fra et afstemningsområde, hvor der er modtaget færre end fem brevstemmer, kan komme i betragtning, skal valgstyrrerne optage den pågældende vælger på valglisten og skrive en bemærkning i valglisten om årsagen til optagelsen på valglisten. Valgstyrrerne skal endvidere meddele valgstyrrerne fra det oprindelige afstemningsområde, at den pågældende vælger skal slettes af valglisten for dette afstemningsområde, inden afstemningen begynder. Valgstyrrerne for det oprindelige afstemningsområde skal endvidere anføre årsagen på valglisten til, at vælgeren er slettet af valglisten, og i hvilket afstemningsområde vælgeren i stedet er blevet optaget på valglisten. Se lovens § 64, stk. 5.

I tilfælde, hvor en brevstemme, der er henregnet til et bestemt afstemningsområde i medfør af lovens § 64, stk. 6, kan komme i betragtning, og hvor den pågældende vælger er optaget på valglisten i et andet afstemningsområde end det, hvortil brevstemmen er henregnet, kan valgstyrene følge samme fremgangsmåde som angivet i foregående afsnit vedrørende brevstemmer, der er overført fra et afstemningsområde, hvor der er modtaget færre end fem brevstemmer.

Der skal ikke længere udskrives valgkort for de vælgere, der har afgivet en brevstemme, der er taget i betragtning. I stedet kan følgebrevene anvendes til at kontrollere antallet af vælgere, der ifølge valglisten har afgivet stemme, se nedenfor i afsnit 9.2.

Når en brevstemme kan komme i betragtning, lægges den uåbnede konvolut og følgebrevet ind i yderkuverten igen. Brevstemmer, der kan komme i betragtning, opbevares, indtil afstemningen er afsluttet. Derefter tages konvolutterne ud af yderkuverterne og lægges i en stemmekasse, jf. dog nedenfor. Konvolutterne åbnes først i forbindelse med stemmeoptællingen. Se lovens § 66, stk. 1.

Brevstemmer, der kan komme i betragtning, skal i perioden, efter at disse er gennemgået, og indtil afstemningen er afsluttet, opbevares på en sådan måde, at det alene er valgstyrene eller eventuelt også en person, der er særlig bemyndiget af valgstyrene, der har adgang til brevstemmerne. Endvidere må der i denne periode kun ske håndtering af brevstemmer, hvis det er nødvendigt som følge af andre regler i loven. For eksempel kan det være nødvendigt at tage brevstemmen frem, når det skal afgøres, om en vælger, der møder frem for at afgive stemme på valgdagen, skal afvises, fordi vedkommende har afgivet en brevstemme, der kan komme i betragtning. Se lovens § 67. Brevstemmen skal i denne situation tages frem for at kontrollere, om afmærkningen i valglisten af, at vælgeren har brevstemt, er korrekt.

Ved håndtering af en brevstemme, inden afstemningen er afsluttet, må konvolutten med stemmesedlen *under ingen omstændigheder* åbnes.

Hvis valgstyrene efter afstemningens begyndelse modtager bekræftet underretning om, at en vælger, der har afgivet en brevstemme, der er taget i betragtning ved gennemgangen af brevstemmerne inden afstemningens begyndelse, er afgået ved døden inden valgdagen, kan den pågældendes brevstemme ikke komme i betragtning. Brevstemmen skal derfor tages frem, påtegnes grunden til, at den ikke kan komme i betragtning, og lægges hen til de øvrige brevstemmer, der ikke kan komme i betragtning, samt registreres sammen med disse i afstemningsbogen.

Det samme gælder, hvis valgstyrene, efter at afstemningen er begyndt, modtager bekræftet underretning om, at en vælger, der er optaget på valglisten, har mistet sin valgret inden valgdagen af andre grunde (iværksættelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, fortabelse af dansk indfødsret eller flytning til udlandet).

Når konvolutterne tages ud af yderkuverterne efter afstemningens afslutning for at blive lagt ned i en stemmekasse, skal det ske under den fornødne gensidige kontrol og i øvrigt på en sådan måde, at stemmehemmeligheden heller ikke i denne forbindelse kan blive krænket.

Brevstemmer, der modtages af valgstyrene efter afstemningens begyndelse, skal have påtegnet modtagelsestidspunktet (dato og klokkeslæt) og kommer ikke i betragtning. Se lovens § 66, stk. 3. Yderkuverterne åbnes ikke.

Brevstemmer, der modtages i kommunen fra og med dagen efter valgdagen og til og med den dag, hvor Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over valget, registreres i brevstemmeprotokollen i overensstemmelse med bestemmelserne i § 2, stk. 4 og 5, i cirkulæret om brevstemmeprotokollens indhold og udformning, jf. bilag 5. Retningslinjerne for kassation af brevstemmemateriale, herunder af brevstemmer, der er modtaget efter valgdagen, er nærmere beskrevet i afsnit 10 nedenfor.

9. Opgørelse af afstemningen i opstillingskredsen

Reglerne om opgørelse af afstemningen findes i lovens §§ 68-74.

På valgaftenen tælles stemmerne op på de enkelte afstemningssteder, se afsnit 9.2. Senest dagen efter fintæller valgbestyrelsen stemmerne i opstillingskredsen, se afsnit 9.6.

Særligt om kandidaters deltagelse i stemmeoptællingen på de enkelte afstemningssteder og i fintællingen gælder lovens § 74 a, som gennemgås i det følgende.

9.1. Kandidaters deltagelse i stemmeoptællingen

I lovens § 74 a, 1. pkt., er fastsat, at en kandidat, der er opstillet for et parti i storkredsen, ikke kan deltage i optællingen af, hvor mange stemmer der er afgivet for det pågældende parti. Forbuddet gælder alene deltagelse i optællingen af stemmer, der er afgivet for kandidatens eget parti, mens en kandidat, der er opstillet for ét parti, godt kan deltage i optællingen af stemmer afgivet for andre partier eller for kandidater uden for partierne.

Forbuddet gælder endvidere kun optællingen af det samlede antal stemmer (personlige stemmer og partistemmer), der er afgivet for det parti, kandidaten er opstillet for. Kandidaten kan derfor godt være med til at sortere de stemmesedler, der er taget ud af stemmekasserne, i bunker, inden bunkerne senere skal tælles op for hvert enkelt parti. Kandidaten må dog ikke være med til sorteringen, hvis der i en kommune tælles stemmer op samtidig med sorteringen. Kandidaten må f.eks. ikke deltage i et optællingshold, der både skal tælle stemmer op og sortere stemmerne i bunker efter partier.

Forbuddet gælder alene deltagelse i optællingen og ikke kontrollen med andres optælling. Er kandidaten valgstyret, må kandidaten derfor godt stå for og kontrollere andres optælling og dermed løfte det ansvar for, at stemmeoptællingen er korrekt, som er valgstyrenes opgave. En kandidat, som også er valgstyret, må også gerne skrive i afstemningsbogen, hvor mange stemmesedler der er ugyldige, jf. § 69, stk. 3, eller skrive resultatet af stemmeoptællingen i afstemningsbogen og underskrive den, jf. § 70.

En kandidat, der er opstillet uden for partierne i storkredsen, må ikke være med til at tælle, hvor mange stemmer der er afgivet for hver kandidat uden for partierne, jf. § 74 a, 2. pkt. Kandidater uden for partierne må således ikke være med til at tælle

stemmer afgivet for andre kandidater uden for partierne. Derimod må en kandidat opstillet uden for partierne godt være med til at tælle stemmerne op for partierne.

En kandidat, der er opstillet for et parti i storkredsen, må ikke være med til at opgøre, hvordan de afgivne stemmer for partiet fordeler sig på personlige stemmer for hver enkelt kandidat og partistemmer, jf. § 74 a, 3. pkt. Opgørelsen af, om der er tale om en personlig stemme eller partistemme, foretages under ét og ikke særskilt for de enkelte kandidater. Kandidaten må derfor hverken være med til at tælle sine egne personlige stemmer eller være med til at tælle personlige stemmer for andre kandidater for det parti, kandidaten opstiller for. Forbuddet gælder både den fintælling, som efter § 74 skal foregå senest dagen efter afstemningen, og en eventuel foreløbig fintælling, som kan ske på afstemningsstederne på valgaftenen, se nærmere nedenfor.

Reglerne i lovens § 74 a for kandidaters deltagelse i stemmeoptællingen gælder, uanset om kandidaten er valgstyrer, tilforordnet vælger eller en medarbejder ansat i kommunen, som er kaldt ind for at være med til at tælle stemmerne op. Reglerne gælder som nævnt kun kandidater der er opstillet i storkredsen, og ikke kandidater opstillet i andre storkredse.

9.2. Stemmeoptælling på afstemningsstedet

Umiddelbart efter, at afstemningen er afsluttet kl. 20, tæller valgstyrerne og de tilforordnede vælgere stemmerne op på afstemningsstedet, jf. lovens § 68, stk. 1. Stemmeoptællingen sker efter reglerne i lovens §§ 68-70.

Bemærk, at kommunalt ansat personale kan udpeges til at hjælpe valgstyrerne og de tilforordnede vælgere med stemmeoptællingen. Også kommunalt ansatte, der ikke bor i opstillingskredsen, kan deltage. Stemmeoptællingen skal dog ske under valgstyrernes ansvar, kontrol og instruktion. Stemmeoptællingen kan herudover ikke overlades til andre.

Kommunalbestyrelsen fastsætter de nødvendige regler om, hvordan stemmeoptællingen rent praktisk tilrettelægges inden for de rammer, der følger af reglerne om kandidaters deltagelse i stemmeoptællingen, se afsnit 9.1. ovenfor.

Stemmeoptællingen er offentlig, jf. lovens § 68, stk. 1. Af sikkerhedsmæssige grunde skal den del af lokalet/lokalerne, hvor stemmeoptællingen foregår, afskærmes på en sådan måde, at uvedkommende ikke kan komme til stemmesedlerne, men offentligheden stadig kan overvære optællingen.

Der tælles op, hvor mange stemmer der er afgivet for hvert parti og for hver kandidat uden for partierne, jf. lovens § 68, stk. 1. Reglerne om, hvilke stemmer der anses for afgivet for de enkelte partier/kandidater uden for partierne, findes i lovens § 68, stk. 2 og 3.

Lovens § 68, stk. 2 og 3, fastsætter følgende:

”Stk. 2. En stemme er afgivet for det parti, inden for hvis felt på stemmesedlen vælgeren har sat kryds. En brevstemme er afgivet for det parti, hvis navn eller bogstavbetegnelse vælgeren har anført på brevstemmesedlen. Har vælgeren på brevstemmesedlen anført navnet på en kandidat, der opstiller for et parti, anses stemmen for afgivet for partiet.

Stk. 3. En stemme er afgivet for den kandidat uden for partierne, ud for hvem vælgeren har sat kryds på stemmesedlen. En brevstemme er afgivet for den kandidat uden for partierne, hvis navn vælgeren har anført på brevstemmesedlen.”

Om begrebet felt/partifelt, se afsnit 9.3.1.

Tvivlsomme stemmesedler, herunder blanke stemmesedler og andre stemmesedler, der utvivlsomt er ugyldige, sorteres fra og gives til formanden for valgstyrene. Valgstyrene bedømmer derefter, om stemmesedlerne er gyldige eller ej, se nedenfor i afsnit 9.3. Antallet af ugyldige stemmer tælles særskilt op fordelt efter de forskellige ugyldighedsgrunde.

Når stemmeoptællingen er afsluttet, indføres resultatet af stemmeoptællingen i afstemningsbogen, jf. lovens § 70. I afstemningsbogen indføres også opgørelsen af de ugyldige stemmer fordelt efter de forskellige ugyldighedsgrunde, jf. lovens § 69, stk. 3.

Valgstyrene skal kontrollere optællingen af de afgivne stemmer. Valgstyrene skal bl.a. sammenholde antallet af afgivne stemmesedler med det antal vælgere, der ifølge afmærkningerne på valglisten har stemt. Valgstyrene skal endvidere sammenholde på den ene side antallet af vælgere, der ifølge afmærkningerne på valglisten har stemt, med på den anden side antallet af modtagne og udskrevne valgkort for vælgere, der har stemt ved at møde personligt op på valgdagen, og antallet af følgebrev (eventuelt særskilt udskrevne valgkort) for vælgere, der har afgivet en brevstemme, der er taget i betragtning.

Resultatet af stemmeoptællingen meddeles de tilstedeværende og indberettes straks til formanden for valgbestyrelsen i opstillingskredsen, jf. lovens § 70.

Der vil ikke være noget i vejen for at offentliggøre resultatet, før valgstyrene har underskrevet afstemningsbogen, forudsat at resultatet er sikkert og kontrolleret og godkendt af valgstyrene som angivet ovenfor. Det vil dog på den anden side ikke være usagligt at vente på, at valgstyrene har underskrevet valgbogen, før resultatet offentliggøres. Offentliggørelse kan ikke begrænses til enkelte medier.

Valgstyrene skal endvidere afstemme *stemmeseddelregnskabet* som angivet i afstemningsbøgerne. Valgstyrene skal sammenholde på den ene side antallet af stemmesedler, valgstyrene har modtaget fra valgbestyrelsen, og brevstemmer, der var lagt ned i stemmekasserne, med på den anden side antallet af afgivne, ombyttede og ikke-udleverede stemmesedler. Stemmematerialet bindes derefter sammen i særskilte pakker (sammenpakkes) som angivet i afstemningsbøgerne.

Afstemningsbogen underskrives af valgstyrene, jf. lovens § 70. Den underskrevne afstemningsbog og en kopi af denne afleveres til kommunalbestyrelsen sammen med det sammenpakkede stemmemateriale. Ved at skrive under på valgbogen står valgstyrene inde for, at stemmeoptællingen og kontrollen af denne er sket som foreskrevet i lovgivningen.

Valgstyrenes opgave med at bedømme tvivlsomme stemmesedler og underskrift af afstemningsbogen samt valgstyrenes ansvar for, at stemmeoptællingen og kontrollen af denne er foretaget som foreskrevet i lovgivningen, kan ikke overlades

til andre. Valglovgivningen forudsætter derfor, at *et fornødent antal valgstyrere er til stede under stemmeoptællingen* i den udstrækning, dette er nødvendigt for at varetage disse opgaver. En ordning, hvorefter der ikke er valgstyrere til stede under (en del af) stemmeoptællingen på et afstemningssted, vil ikke være i overensstemmelse med valglovgivningen.

I afstemningsbogen indføres også alle væsentlige oplysninger om afstemningen på valgdagen, inden stemmeoptællingen gik i gang, se lovens § 29, stk. 5. Det vil derfor ikke være i overensstemmelse med valglovgivningen, hvis de valgstyrere, der underskriver afstemningsbogen, kun har været til stede under stemmeoptællingen og ikke været til stede i afstemningsperioden.

9.3. Bedømmelse af stemmesedler

De grundlæggende regler om årsagerne til, at stemmesedler afgivet til folketingsvalg er ugyldige, står i lovens § 69, stk. 1 og 2. De nærmere regler herom findes i den bekendtgørelse om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folketingsvalg, som er udstedt af indenrigs- og sundhedsministeren (bekendtgørelse nr. 650 af 19. juni 2007). Bekendtgørelsen er optrykt i *bilag 6* i denne vejledning.

I de følgende afsnit er enkelte af bestemmelserne i bekendtgørelsen uddybet.

9.3.1. Bedømmelse af stemmesedler afgivet på afstemningsstedet

Ifølge lovens § 48, stk. 1, afgiver vælgeren stemme ved at afmærke stemmesedlen med et kryds. Der stilles ikke krav om, at vælgeren skal benytte et bestemt skriveredskab eller et skriveredskab af en bestemt farve.

Loven indeholder ingen definition af et kryds. I *bekendtgørelsens § 1, stk. 1*, er fastsat, at der ved kryds forstås et tegn svarende til bogstavet X eller til tegnet for plus (+). V-formede mærker (også kaldet »hak«, »tjækmærker« eller »flueben«) sidestilles med almindelige kryds, se *bekendtgørelsens § 1, stk. 2*, om tegn, der må anses for at være afledt af et kryds. Tilsvarende sidestilles med almindeligt kryds de såkaldte "dobbeltkryds", dvs. tegn, der må anses for at være resultatet af, at vælgeren ved gentagen afmærkning har villet tydeliggøre et kryds. Se *bekendtgørelsens § 1, stk. 2*. Derfor er en stemmeseddel afmærket på denne måde gyldig, med mindre den er ugyldig af andre grunde. Derimod anerkendes en asterisk (*) ikke som et gyldigt afsat kryds efter de gældende regler. Det skyldes, at en asterisk er et specielt mærke, som gør stemmesedlen meget let genkendelig.

En stemmeseddel afgivet på afstemningsstedet er ugyldig, hvis vælgerens stemme på stemmesedlen ikke er afmærket med kryds, jf. lovens § 69, stk. 1, nr. 2, og den tilsvarende bestemmelse i *bekendtgørelsens § 4, stk. 1, 1. pkt.* En stemmeseddel er derfor ugyldig, hvis den *i stedet for kryds* er afmærket med bogstav, cirkel eller andet mærke, der ikke har karakter af et kryds, se *bekendtgørelsens § 4, stk. 1, 2. pkt.* Stemmesedler, der *ud over med kryds* er afmærket med bogstav, cirkel eller andet mærke, der ikke har karakter af et kryds, er også ugyldige, se *bekendtgørelsens § 14, stk. 1*.

I afstemningsbogen og valgbogen skal det registreres særskilt, hvor mange stemmesedler, der er ugyldige, fordi de i stedet for kryds er afmærket med et mærke, der ikke har karakter af et kryds. I afstemningsbogen og valgbogen skal også registreres særskilt, hvor mange stemmesedler der er ugyldige, fordi de ud over med kryds også er afmærket med et mærke, der ikke har karakter af et kryds.

Stemmesedler, der er afmærket med overstreget, udvisket eller halvt kryds (dvs. en lodret, vandret eller skrå streg) *i stedet for* med kryds, skal ifølge *bekendtgørelsens § 4, stk. 2*, bedømmes efter den særlige bestemmelse herom i *bekendtgørelsens § 9, stk. 1*, dvs. sådanne stemmesedler er ugyldige.

Er stemmesedlen afmærket med kryds i ét partifelt og med et overstreget, udvisket eller halvt kryds i et andet partifelt, er stemmesedlen også ugyldig, se *bekendtgørelsens § 9, stk. 1*. Er stemmesedlen inden for samme partifelt *både* afmærket med kryds og med et overstreget, udvisket eller halvt kryds, anses stemmesedlen dog som en gyldig stemme for det pågældende parti, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen. Se *bekendtgørelsens § 9, stk. 2*.

Er stemmesedlen ud for ordene "Uden for partierne" i feltet for kandidater uden for partierne afmærket med kryds eller eventuelt herudover med et overstreget, udvisket eller halvt kryds, er stemmesedlen ugyldig, med mindre der kun er opstillet én kandidat uden for partierne. I så fald anses stemmesedlen som en gyldig stemme for den pågældende kandidat uden for partierne. Se *bekendtgørelsens § 8, stk. 1* og 2, og *§ 9, stk. 3*. Er stemmesedlen ud for ordene "Uden for partierne" forsynet med et kryds (eller et overstreget, udvisket eller halvt kryds) og herudover forsynet med et kryds ud for én af kandidaterne uden for partierne, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for den pågældende kandidat. Tilsvarende gælder, hvis stemmesedlen ud for ordene "uden for partierne" er forsynet med et kryds og herudover forsynet med et overstreget, udvisket eller halvt kryds ud for én af kandidaterne uden for partierne. Se *bekendtgørelsens § 8, stk. 3*, og *§ 9, stk. 3*. Det overstregede, udviskede eller halve kryds betragtes i denne sammenhæng som et kryds.

Selv om det er forudsat i lovens § 48, stk. 1, at vælgeren kun sætter ét kryds på stemmesedlen, enten ved et partinavn eller et kandidatnavn, er en stemmeseddel også gyldig, selv om der er anbragt to eller tre kryds (men derimod ikke flere end 3 kryds) på stemmesedlen, når blot disse kryds er placeret inden for samme partifelt. Det fremgår af lovens § 73, stk. 3 og 4, sammenholdt med *bekendtgørelsens § 6* og *§ 15* modsætningsvis. Stemmesedler, der er afmærket med et stort kryds, der dækker et helt partifelt, kan også være gyldige.

Reglerne i lovens § 68, stk. 2, og § 73, stk. 4, samt reglerne i *bekendtgørelsens §§ 5-11*, er alle baseret på begrebet felt/partifelt. Stemmesedlen indeholder et særskilt felt for hvert parti, der har opstillet kandidater i vedkommende storkreds (felt eller partifelt). Stemmesedlen indeholder endvidere et særskilt felt for alle kandidater uden for partierne, der står nederst på stemmesedlen. Se lovens § 43, stk. 3 (felt).

En stemmeseddel, som der er tegnet på, eller som der er skrevet eller påklæbet (klistret) noget på af nogen art, er ugyldig, se *bekendtgørelsens § 16*. Afsmitning eller lignende fra skriftfarven i det skriveredskab (blyant, tusch eller kuglepen m.v.), som er brugt til at sætte krydset, er ikke påskrift, se *bekendtgørelsens § 16, 2. pkt.* Stemmesedler, der er ugyldige, fordi der er påklæbet (klistret) noget på dem, skal ikke registreres særskilt, men registreres sammen med stemmesedler, der er ugyldige, fordi der er tegnet eller skrevet på dem.

En stemmeseddel er også ugyldig, hvis den på anden måde end nævnt i §§ 14-16 er givet et særpræg, f.eks. hvis den er afmærket med forskellige skriftfarver, er revet itu, eller der er revet et eller flere stykker af den. Se *bekendtgørelsens § 17*. Er en stemmeseddel revet itu eller har fået revet et eller flere stykker af i forbindelse med, at stemmesedlen blev taget ud af stemmekassen eller senere, er der ikke tale om særpræg, og stemmesedlen er derfor ikke ugyldig. På samme måde er afmærkning af stemmesedlen med et andet skriveredskab end det, der er lagt frem eller hængt op i stemmerummet, normalt heller ikke et særpræg, medmindre skriftfarven eller skrifttykkelsen er helt usædvanlig sammenlignet med almindelige skriveredskaber. Se *bekendtgørelsens § 17, 2. og 3. pkt.* Stemmesedler, der er ugyldige, fordi de er afmærket med forskellige skriftfarver, eller fordi de er revet itu m.v., skal ikke registreres særskilt, men sammen med de stemmesedler, der er ugyldige på grund af andet særpræg.

9.3.2. *Bedømmelse af brevstemmesedler*

Ifølge lovens § 61, stk. 2, brevstemmer vælgeren ved at skrive navnet eller bogstavbetegnelsen på brevstemmesedlen for et parti, der har opstillet kandidater til valget i den storkreds, hvor vælgeren er optaget på valglisten. Ønsker vælgeren at stemme på en bestemt kandidat, der er opstillet til valget i den storkreds, hvor vælgeren er optaget på valglisten, skrives navnet på kandidaten, eventuelt med tilføjelse af partinavnet eller bogstavbetegnelsen.

Det er derfor nok, at vælgeren på brevstemmesedlen enten har skrevet navnet eller bogstavbetegnelsen for et parti, der har opstillet kandidater i storkredsen, eller navnet på en kandidat, der er opstillet i storkredsen. Har vælgeren alene skrevet navnet eller bogstavbetegnelsen for et parti, der ikke har opstillet kandidater i storkredsen, er stemmesedlen ugyldig. Se *bekendtgørelsens § 19, stk. 1*.

Kandidatens navn skal angives, ikke blot kandidatens stilling. Har vælgeren alene skrevet navnet på en person, der ikke opstiller som kandidat i storkredsen, er stemmesedlen ugyldig. Se *bekendtgørelsens § 19, stk. 1*.

Der er ikke noget i vejen for, at vælgeren både angiver navn og bogstavbetegnelse for det parti, vælgeren ønsker at stemme på, og eventuelt også navnet på den kandidat, vælgeren ønsker at stemme på, når blot de angivne oplysninger ikke strider mod hinanden indbyrdes, og brevstemmesedlen ikke er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen, se nærmere nedenfor.

Der stilles ikke krav om, at vælgeren skal benytte et bestemt skriveredskab eller et skriveredskab af en bestemt farve.

Udtrykket »bogstavbetegnelse« eller »officiel bogstavbetegnelse« betyder efter *bekendtgørelsens § 2, 1. pkt.*, en bogstavbetegnelse, som Indenrigs- og Sundhedsministeriet har givet de opstillingsberettigede partier efter lovens § 14 forud for det pågældende valg. En »uofficiel bogstavbetegnelse« er enhver anden betegnelse bestående af et eller flere bogstaver, herunder de betegnelser, som Folketinget anvender til at angive de enkelte folketingsmedlemmers tilhørsforhold til en bestemt folketingsgruppe, se § 2, 2. pkt. i bekendtgørelsen.

En brevstemmeseddel, der alene er påført den officielle bogstavbetegnelse for et parti, der har opstillet kandidater, er derfor en gyldig stemme for det pågældende

parti, medmindre brevstemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

Da Kristendemokraterne fra og med folketingsvalget i 2005 og på ny ved kommende folketingsvalg har fået tildelt bogstavbetegnelsen K i stedet for som tidligere Q, har bogstavbetegnelsen K ændret status til at være officiel bogstavbetegnelse, mens Q har ændret status til at være uofficiel bogstavbetegnelse. En brevstemmeseddel, der alene er påført Q, er ugyldig, se *bekendtgørelsens § 20*. En brevstemmeseddel, der alene er påført K, er en gyldig stemme for Kristendemokraterne, medmindre den er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

Det tidligere Ny Alliance, der ændrede navn til Liberal Alliance i august 2008, har ved navneændringen fået tildelt bogstavbetegnelsen L. En brevstemmeseddel, der alene er påført L, er en gyldig stemme for Liberal Alliance. Partiets tidligere bogstavbetegnelse Y kan derimod ikke længere anvendes. En brevstemmeseddel, der alene er påført Y, er derfor *ikke* en gyldig stemme for Liberal Alliance. Se *bekendtgørelsens § 20*.

9.3.2.1. Påføring af uofficielle bogstavbetegnelser

Reglerne i *bekendtgørelsens §§ 19-22* handler om bedømmelsen af brevstemmesedler, der hverken er påført partinavn eller officiel bogstavbetegnelse for et parti, der har opstillet kandidater i storkredsen, eller navnet på en kandidat, der er opstillet i storkredsen. Disse brevstemmesedler er som hovedregel ugyldige. Undtagelsen vedrører de brevstemmesedler, der alene er påført en af de uofficielle bogstavbetegnelser på flere bogstaver, der er omfattet af bekendtgørelsens § 21, stk. 2, og eventuelt også er påført navnet på en eller flere personer, der ikke er opstillet til valget. Se § 19, stk. 3, i bekendtgørelsen. Hvis der ikke er begrundet tvivl om, hvilket parti en uofficiel bogstavbetegnelse, der består af flere bogstaver, skal angive, er brevstemmesedlen en gyldig stemme for det pågældende parti, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

Tilsvarende gælder, hvis brevstemmesedlen ud over en sikker uofficiel bogstavbetegnelse på flere bogstaver er påført navnet på en eller flere personer, der ikke er opstillet i storkredsen. Se *bekendtgørelsens § 19, stk. 3*. En sådan brevstemmeseddel anses som udgangspunkt for en gyldig stemme for det pågældende parti. Er det almindelig kendt, at den person, hvis navn er anført på brevstemmesedlen, tilhører et andet parti end det parti, hvis sikre uofficielle bogstavbetegnelse er angivet på brevstemmesedlen, f.eks. er en kendt politiker for et andet parti, vil brevstemmesedlen dog kunne være ugyldig som følge af modstridende angivelser, se nedenfor.

Den nævnte undtagelse vedrører kun de brevstemmesedler, der er påført en uofficiel bogstavbetegnelse på flere bogstaver. Brevstemmesedler, der alene er påført en uofficiel bogstavbetegnelse på ét bogstav, er altid ugyldig. Se *bekendtgørelsens § 20*. Det gælder uanset, om en bogstavbetegnelse på ét bogstav kan henføres til et parti, der er opstillet i storkredsen. F.eks. er stemmesedler, der alene er påført bogstavbetegnelsen "S", ugyldige.

Som eksempler på sikre *uofficielle bogstavbetegnelser* (der som nævnt altid består af flere bogstaver) kan nævnes følgende:

- 1) Ligesom ved folketingsvalget i 2007 anses KF som en sikker uofficiel bogstavbetegnelse for Det Konservative Folkeparti, se *bekendtgørelsens § 21, stk. 2*. En brevstemmeseddel, der alene er påført KF, anses derfor for en gyldig stemme for Det Konservative Folkeparti.
- 2) Ligesom ved sidste folketingsvalg anses KD som en sikker uofficiel bogstavbetegnelse for Kristendemokraterne. Dette er nu nævnt i *bekendtgørelsens § 21, stk. 2*. KRF hører derimod som følge af nævnte partis navneskift ikke mere til gruppen af sikre uofficielle bogstavbetegnelser. En brevstemmeseddel, der alene er påført KRF, eller eventuelt også navnet på en eller flere personer, der ikke er opstillet til valget, er derfor ugyldig.
- 3) De øvrige eksempler på sikre uofficielle bogstavbetegnelser, der er nævnt i *bekendtgørelsens § 21, stk. 2*, og som er relevante ved dette valg (RV for Det Radikale Venstre, SF for SF - Socialistisk Folkeparti, EL for Enhedslisten - De Rød-Grønne og DF for Dansk Folkeparti), er fortsat sikre uofficielle bogstavbetegnelser.
- 4) Som supplement til opregningen i *bekendtgørelsens § 21, stk. 2*, af eksempler på "sikre" uofficielle bogstavbetegnelser kan endvidere nævnes, at LA efter Ny Alliances ovennævnte navneændring til Liberal Alliance i august 2008 vil kunne anses for sikker uofficiel bogstavbetegnelse for partiet Liberal Alliance. Som følge af Ny Alliances navneændring til Liberal Alliance vil NA eller NY derimod *ikke* længere kunne anses for sikker uofficiel bogstavbetegnelse for Liberal Alliance. En brevstemmeseddel, der alene er påført NA eller NY, eller eventuelt også navnet på en eller flere personer, der ikke er opstillet til valget, er derfor *ugyldig*.

9.3.2.2. Påføring af modstridende angivelser

Reglerne i *bekendtgørelsens § 23* handler om bedømmelsen af brevstemmesedler, der er påført *modstridende angivelser* vedrørende bogstavbetegnelse, partinavn eller kandidatnavn (personnavn). Disse brevstemmesedler er ugyldige. Som *eksempel* kan nævnes, at en brevstemmeseddel er ugyldig, hvis den er påført bogstavet C og partinavnet Venstre. Brevstemmesedlen er også ugyldig, selv om den herudover er påført navnet på en kandidat, der er opstillet for partiet Venstre.

En brevstemmeseddel, der ud over bogstavet C og/eller partinavnet Det Konservative Folkeparti er påført navnet på en person, der ikke er opstillet til valget i vedkommende storkreds, vil derimod kun være ugyldig efter *bekendtgørelsens § 23*, hvis det er almindeligt kendt, at den pågældende person ikke tilhører Det Konservative Folkeparti, men f.eks. er en kendt politiker for et andet parti.

Reglerne i *bekendtgørelsens § 24* handler om bedømmelse af en brevstemmeseddel, der ud over bogstavbetegnelse og/eller partinavn og/eller kandidatnavn (personnavn) er påført en uofficiel bogstavbetegnelse.

Som *eksempler* på anvendelse af reglerne i *bekendtgørelsens § 24* kan anføres følgende:

- 1) En brevstemmeseddel, der er påført den uofficielle bogstavbetegnelse "S" samt navnet på en kandidat, der er opstillet for et andet parti end Socialdemokratiet, anses for *ugyldig*. Det skyldes, at bogstavbetegnelsen "S" sidestilles med Socialdemokratiets officielle bogstavbetegnelse (A), når der skal ske bedømmelse af en brevstemmeseddel, der ud over bogstavbe-

tegnelse og/eller partinavn og/eller kandidatnavn (personnavn) er påført en uofficiel bogstavbetegnelse. Se *bekendtgørelsens § 24, stk. 1*.

- 2) En brevstemmeseddel, der er påført den uofficielle bogstavbetegnelse KF samt navnet på en kandidat, der er opstillet for Det Konservative Folkeparti, er *gyldig*, medmindre den er ugyldig efter en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.
- 3) En brevstemmeseddel, der er påført den uofficielle bogstavbetegnelse KF samt navnet på en kandidat, der er opstillet for Kristendemokraterne, er derimod *ugyldig*. Det skyldes, at KF som følge af Kristendemokraternes navneskift forud for folketingsvalget i 2005 nu anses som en sikker uofficiel bogstavbetegnelse for Det Konservative Folkeparti, se *bekendtgørelsens § 21, stk. 2*.
- 4) En brevstemmeseddel, der er påført den uofficielle bogstavbetegnelse KRF samt navnet på en kandidat, der opstiller for Kristendemokraterne, er en *gyldig* stemme for Kristendemokraterne, medmindre den er ugyldig efter en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.
- 5) En brevstemmeseddel, der er påført den uofficielle bogstavbetegnelse KRF samt navnet på en kandidat, der opstiller for et af de opstillingsberettigede partier, er en *gyldig* stemme for det pågældende parti, medmindre den er ugyldig efter en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen. Dette skyldes, at KRF som følge af Kristendemokraternes navneskift forud for folketingsvalget i 2005 ikke længere er en sikker uofficiel bogstavbetegnelse. Se *bekendtgørelsens § 24, nr. 5*, sammenholdt med *nr. 3 og 4* modsætningsvis. Tilsvarende gælder, hvis brevstemmesedlen er påført bogstavbetegnelsen Q. Man ser med andre ord bort fra, at vælgeren udover kandidatnavnet har påført brevstemmesedlen "KRF" eller "Q".
- 6) En brevstemmeseddel, der er påført den uofficielle bogstavbetegnelse NA eller NY samt navnet på en kandidat, der er opstillet for Liberal Alliance, er en gyldig stemme for Liberal Alliances kandidatliste, medmindre den er ugyldig efter en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen
- 7) En brevstemmeseddel, der er påført den uofficielle bogstavbetegnelse NA eller NY samt navnet på en kandidat, der er opstillet for et *andet parti* end Liberal Alliance, er derimod *ugyldig* som følge af modstridende angivelser. Det skyldes, at NA og NY forud for Liberal Alliances navneskift ansås som sikre uofficielle bogstavbetegnelser for Ny Alliance ved folketingsvalget i 2007. For så vidt angår NY se *bekendtgørelsens § 24, stk. 3*.

9.3.2.3. Andre usikkerhedsmomenter

Bekendtgørelsens § 25 handler om brevstemmesedler, hvor det af andre grunde ikke kan afgøres med sikkerhed, hvilket af partierne eller hvilken af kandidaterne uden for partierne vælgeren har villet give sin stemme. Den omstændighed, at der på brevstemmesedlen er anført "Kristeligt Folkeparti" i stedet for "Kristendemokraterne", er ikke i sig selv til hinder for, at der kan foreligge den fornødne sikkerhed for, at der er tale om en stemme for Kristendemokraterne.

En brevstemmeseddel, hvorpå der er anført "Kristeligt Folkeparti", er derfor som udgangspunkt en gyldig stemme for Kristendemokraterne, medmindre den er ugyldig efter en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

På samme måde er den omstændighed, at der på brevstemmesedlen er anført »Ny Alliance« i stedet for »Liberal Alliance«, ikke i sig selv til hinder for, at man kan være tilstrækkelig sikker på, at der er tale om en stemme for Liberal Alliance. En brevstemmeseddel, hvorpå der er anført »Ny Alliance«, er derfor som udgangs-

punkt en gyldig stemme for Liberal Alliance, medmindre den er ugyldig efter en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

Anvendelse af forkortelser eller forkert stavemåde af et partinavn eller et kandidatnavn eller udfyldning af en brevstemmeseddel på forsiden uden for de rubrikker, der er bestemt til udfyldning, er ikke i sig selv til hinder for, at der kan foreligge den fornødne sikkerhed, se *bekendtgørelsens § 25, 2. pkt.*

Har vælgeren på brevstemmesedlen alene skrevet et fornavn eller et efternavn, der svarer til fornavnet eller efternavnet på kun én af kandidaterne til folketingsvalget, må det bero på en konkret bedømmelse, om brevstemmesedlen med tilstrækkelig sikkerhed angiver, hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren ønsker at stemme på.

9.3.2.4. Øvrige ugyldighedsgrunde

Ifølge *bekendtgørelsens § 27* er en brevstemmeseddel ugyldig, hvis der er grund til at tro, at den ikke er tilvejebragt af indenrigs- og sundhedsministeren.

De brevstemmesedler, Indenrigs- og Sundhedsministeriet har fået fremstillet til brug ved brevstemmeafgivning til folketingsvalg, er grå, påtrykt ordene »Stemmeseddel til folketingsvalg« og forsynet med tre rubrikker til angivelse af henholdsvis partibogstav, partinavn og kandidatnavn, se afsnit 8.1. ovenfor. Det gælder også de brevstemmesedler, der er fremstillet til brug ved tidligere folketingsvalg, samt de brevstemmesedler, der indgår i det særlige brevstemmemateriale, der benyttes på Færøerne til folketingsvalg, se ovenfor i afsnit 8.6.4.

Brevstemmer, der er afgivet på brevstemmesedler beregnet til Europa-Parlamentsvalg, kommunale og regionale valg eller folkeafstemninger, vil være ugyldige i medfør af *bekendtgørelsens § 27*.

I øvrigt kan der om ugyldige stemmesedler bemærkes følgende:

- 1) En brevstemmeseddel er ugyldig, hvis den på anden måde end nævnt i *bekendtgørelsens §§ 28 og 29* er givet et særpræg, f.eks. hvis stemmesedlen er udfyldt på bagsiden i stedet for eller ud over på forsiden, eller hvis stemmesedlen er revet itu eller har fået revet et eller flere stykker af, inden stemmesedlen blev taget ud af stemmekassen. Se nærmere *bekendtgørelsens § 30*.
- 2) Udfyldning af en brevstemmeseddel på forsiden uden for de rubrikker, der er bestemt til udfyldning, gør ikke i sig selv, at brevstemmesedlen bliver ugyldig, hvilket følger af *bekendtgørelsens § 25, 2. pkt.*, og *§ 30, 2. pkt.*
- 3) Er en stemmeseddel revet itu eller har fået revet et eller flere stykker af i forbindelse med, at stemmesedlen blev taget ud af stemmekassen eller af konvolutten eller senere, er der ikke tale om særpræg, og stemmesedlen er derfor ikke ugyldig. Se *bekendtgørelsens § 30, 3. pkt.*
- 4) På samme måde er anvendelse af skrift, som er særlig karakteristisk eller som er gået ud af almindelig brug, eller som indebærer en særlig udformning af bogstaverne, ikke særpræg. Se *bekendtgørelsens § 30, 4. pkt.*

Brevstemmesedler, der er ugyldige, fordi de er udfyldt på bagsiden, eller fordi de er revet itu m.v., skal ikke registreres særskilt, men sammen med de brevstemmesedler, der er ugyldige på grund af andet særpræg.

9.3.3. Registrering af ugyldige stemmesedler, herunder brevstemmesedler

Antallet af ugyldige stemmesedler, og hvordan de fordeler sig på de enkelte ugyldighedsgrunde, anføres i de skemaer, der er beregnet til det i afstemningsbogen og valgbogen. Paragrafhenvvisningen i disse skemaer vedrører de paragraffer i bekendtgørelsen, hvor de pågældende ugyldighedsgrunde er beskrevet.

En stemmeseddel, der er anset for ugyldig i medfør af to eller flere bestemmelser i bekendtgørelsen, registreres under den ugyldighedsgrund, der står først i bekendtgørelsen. Stemmesedler, der er ugyldige i medfør af §§ 13, 26, 27 eller 28, skal dog altid registreres under den pågældende ugyldighedsgrund. Se *bekendtgørelsens* § 31.

9.4. Valgstyrernes afstemningsbog

For hvert afstemningsområde fører valgstyrerne en afstemningsbog, hvor de skal indføre alle væsentlige oplysninger om afstemningen i afstemningsområdet samt afstemningens resultat, jf. lovens § 29, stk. 4. Afstemningsbogen underskrives af valgstyrerne, jf. lovens § 70.

De kommunalbestyrelser, der bruger KMD A/S's valgopgørelsessystem, kan benytte de afstemningsbøger, der kan udskrives fra dette system. De kommuner, der ikke bruger KMD A/S's valgopgørelsessystem, kan købe afstemningsbøger hos KMD A/S, som kan udfyldes manuelt.

9.5. Indberetning til Danmarks Statistik på valgaftenen

Danmarks Statistik har pr. 1. oktober 2008 overtaget udførelsen af valgopgørelsen samt udarbejdelse af valgstatistik vedrørende folketingsvalg, valg til Europa-Parlamentet og folkeafstemninger fra ministeriet. Indenrigs- og sundhedsministeren har dog efter valglovgivningen stadig det lovmæssige ansvar over for Folketinget for valgopgørelsen. Det er således alene udførelsen af valgopgørelsesopgaven, der overlades til Danmarks Statistik. Danmarks Statistik er derfor ved varetagelsen af valgopgaven undergivet Indenrigs- og Sundhedsministeriets generelle og konkrete instruktioner i opgavens tilrettelæggelse på de områder, der drejer sig om administrationen af valglovgivningen.

Når formanden for valgbestyrelsen har modtaget indberetninger fra samtlige afstemningssteder i opstillingskredsen, tælles de indberettede stemmetal sammen og indberettes straks til Danmarks Statistik (frem for, som tidligere, ministeriet), se lovens § 71.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet vil inden valget give valgbestyrelserne meddelelse om den nærmere fremgangsmåde for indberetningen til Danmarks Statistik, herunder de relevante kontaktoplysninger.

9.6. Fintælling i opstillingskredsen

Senest dagen efter, at afstemningen har fundet sted, opgør valgbestyrelsen endeligt resultatet af stemmeafgivningen i opstillingskredsen (fintælling). I opstillingskredse, der består af flere kommuner, foregår fintællingen i kredskommunen, se lovens § 72, stk. 1. Om kredskommuner, se afsnit 5.1., 2. afsnit.

Valgbestyrelsen kan beslutte, at tilfornordnede vælgere og kommunalt ansat personale også skal være med til at fintælle. Også kommunalt ansatte, der ikke bor i

opstillingskredsen, kan deltage. Fintællingen skal dog ske under valgbestyrelsens ansvar, kontrol og instruktion. Fintællingen kan herudover ikke overlades til andre.

Fintællingen er offentlig, se lovens § 72, stk. 1. Af sikkerhedsmæssige grunde skal den del af lokalet/lokalerne, hvor stemmeoptællingen foregår, afskærmes på en sådan måde, at uvedkommende ikke kan komme til stemmesedlerne, men offentligheden stadig kan overvære optællingen.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at afstemningsbøgerne, stemmesedlerne, brevstemmematerialet samt de benyttede valglister og valgkort er til stede ved fintællingen, se lovens § 72, stk. 2.

Efter Indenrigs- og Sundhedsministeriets opfattelse er det forudsat i valgloven, at fintællingen, der efter udtrykkelig bestemmelse herom i valgloven skal foretages af valgbestyrelsen, skal foretages på ét sted for hver opstillingskreds og ikke på de enkelte afstemningssteder. Formålet hermed er at sikre en ensartet bedømmelse af stemmesedlerne, herunder af spørgsmålet, om en stemmeseddel er en personlig stemme eller en partistemme.

Ministeriet skal derfor indskærpe, at det *ikke* er i overensstemmelse med loven at foretage den endelige fintælling på afstemningsstederne i fortsættelse af den foreløbige optælling på valgaftenen. Efter valgloven er der dog ikke noget i vejen for, at der på afstemningsstederne på valgafterne, ud over en optælling af stemmerne fordelt på hvert af partierne og hver kandidat uden for partierne, også foretages en *foreløbig* fintælling af de personlige stemmer for hver kandidat og antallet af partistemmer for hvert parti. En sådan foreløbig fintælling kan imidlertid ikke erstatte den fintælling, som valgbestyrelsen skal foretage senest dagen efter, at afstemningen har fundet sted. En foreløbig fintælling skal under alle omstændigheder ske efter samme regler som gælder for den fintælling, valgbestyrelsen skal foretage.

Fintællingen skal ske *senest* dagen efter, at afstemningen har fundet sted. Der er ikke noget i vejen for, at den egentlige fintælling påbegyndes og evt. afsluttes på selve afstemningsaftenen, når blot fintællingen foretages af valgbestyrelsen på ét sted for hver opstillingskreds.

Fintællingen foretages efter reglerne i lovens § 73.

Valgbestyrelsen foretager en ny optælling og bedømmelse af de afgivne stemmesedler for hvert afstemningsområde for sig efter reglerne i lovens §§ 68, 69 og 74 a, jf. lovens § 73, stk. 1. Dvs. valgbestyrelsen foretager en ny optælling af, hvor mange stemmer der er afgivet for hvert af partierne og for hver kandidat uden for partierne. Desuden foretager valgbestyrelsen en ny optælling af antallet af blanke og ugyldige stemmesedler. I forbindelse hermed foretager valgbestyrelsen den endelige bedømmelse af stemmesedlernes gyldighed. Se afsnit 9.2. om stemmeoptælling på afstemningsstedet og afsnit 9.3. om bedømmelse af stemmesedler.

Derefter opgør valgbestyrelsen det samlede resultat for hele opstillingskredsen af den fornyede optælling og bedømmelse af de afgivne stemmesedler, der er sket for hvert af afstemningsområderne. Se lovens § 73, stk. 1, 2. pkt.

Samtidig med optællingen af, hvor mange stemmer der er afgivet for hvert af partierne og for hver kandidat uden for partierne, foretager valgbestyrelsen en opgørelse af de personlige stemmer for hver kandidat samt antallet af partistemmer for hvert parti, se lovens § 73, stk. 2, 1. pkt.

Ved en lovændring i 2005 er det fastsat, at opgørelsen af de personlige stemmer for hver kandidat samt antallet af partistemmer for hvert parti ikke blot skal ske for hele opstillingskredsen, men også for hvert afstemningsområde for sig.

Reglerne for, hvordan det afgøres, om en stemme er en personlig stemme eller en partistemme, findes i lovens § 73, stk. 3 og 4, og er som følger:

”*Stk. 3.* Har vælgeren sat kryds ud for navnet på en kandidat eller såvel ud for navnet på en kandidat som ud for navnet på det parti, kandidaten er opstillet for, anses stemmesedlen som afgivet for kandidaten (personlig stemme). Tilsvarende gælder, hvis vælgeren på brevstemmesedlen har anført navnet på en kandidat eller såvel navnet på en kandidat som navnet eller bogstavbetegnelsen for det parti, kandidaten er opstillet for.

Stk. 4. Har vælgeren sat kryds ud for navnet på et parti eller inden for partifeltet på en sådan måde, at det ikke med sikkerhed fremgår, hvilken af partiets kandidater vælgeren har villet give sin stemme, anses stemmesedlen som afgivet for partiet (partistemme). Tilsvarende gælder, hvis vælgeren på brevstemmesedlen har anført navnet eller bogstavbetegnelsen for et parti eller navnene på flere kandidater, der er opstillet for samme parti i storkredsen.”

Om begrebet partifelt, se afsnit 9.3.1.

Når de personlige stemmer og partistemmerne er talt op og opgjort for opstillingskredsen som helhed, fordeler valgbestyrelsen partistemmerne på de enkelte kandidater og foretager en opgørelse for hele opstillingskredsen af, hvordan de afgivne stemmer (personlige stemmer + partistemmer) skal fordeles på hver enkelt kandidat. Se lovens § 73, stk. 2, 2. pkt.

Reglerne for, hvorledes partistemmerne fordeles på de enkelte kandidater, findes i lovens § 73, stk. 5, og er som følger:

- Ved *kredsvis opstilling* (højst én kandidat er opstillet i opstillingskredsen) får partiets kandidat i opstillingskredsen partistemmerne.
- Ved *sideordnet opstilling* (flere kandidater er opstillet i opstillingskredsen) fordeles partistemmerne mellem partiets kandidater i opstillingskredsen i forhold til deres personlige stemmetal.

Hvis to eller flere kandidater er lige berettiget til en partistemme, trækker Danmarks Statistik lod under opgørelsen af valget. Se lovens § 73, stk. 5, 3. pkt. Valgbestyrelsen kan i mellemtiden enten lade være med at fordele den pågældende partistemme eller lave en teknisk ikke-bindende lodtrækning. I begge tilfælde skal der skrives en bemærkning om det i valgbogen.

Hvis der i opstillingskredsen ikke er opstillet nogen kandidat for partiet, er der ingen kandidat, der får partistemmerne. Partistemmerne opføres i stedet i valgbogen som ”Andre partistemmer”. Har der været anmeldt partiliste, tillægges disse stemmer

dog den kandidat, der er anmeldt som partilistens første kandidat i storkredsen. Se lovens § 73, stk. 5, 4. og 5. pkt.

For hvert afstemningsområde skal valgbestyrelsen endvidere foretage en ny gennemgang af de brevstemmer (yderkuverter med følgebrev og uåbnede konvolutter), som efter valgstyrernes undersøgelse ikke kunne komme i betragtning, for endeligt at afgøre, hvilke brevstemmer der ikke kan komme i betragtning. Resultatet af denne gennemgang indføres i valgbogen sammen med en opgørelse for opstillingskredsen under ét af antallet af brevstemmer, der ikke kan komme i betragtning fordelt på årsagerne hertil, se ovenfor i afsnit 8.7.3.

Når fintællingen er afsluttet, indføres resultatet heraf i valgbogen og meddeles de tilstedeværende. Resultatet af opgørelsen af personlige stemmer og partistemmer for hvert afstemningsområde vedlægges dog valgbogen som bilag. Se lovens § 73, stk. 6.

Der vil ikke være noget i vejen for at offentliggøre resultatet, før valgbestyrelsen har underskrevet valgbogen, forudsat at resultatet er sikkert og kontrolleret og godkendt af valgbestyrelsen som angivet ovenfor. Det vil dog på den anden side ikke være usagligt at vente på, at valgbestyrelsen har underskrevet valgbogen, før resultatet offentliggøres. Offentliggørelse kan ikke begrænses til enkelte medier.

Valgbogen underskrives af hele valgbestyrelsen, jf. lovens § 74, stk. 1.

Stemmesedlerne og det øvrige stemmemateriale bindes sammen (sammenpakkes) i særskilte pakker som angivet i lovens § 74, stk. 1 og 2, og opbevares af kommunalbestyrelsen som angivet i lovens § 104 (gælder kun de kommuner, hvis borgmester er formand for valgbestyrelsen).

9.7. Valgbestyrelsens valgbog

Valgbestyrelsen fører en valgbog for hver opstillingskreds. I valgbogen indføres alle væsentlige oplysninger om afstemningen i opstillingskredsen samt resultatet heraf, se lovens § 28, stk. 3. Opgørelsen for hvert afstemningsområde af antallet af personlige stemmer for hver kandidat samt antallet af partistemmer for hvert parti, se afsnit 9.6., skal vedlægges valgbogen som et bilag, se lovens § 73, stk. 6. Hele valgbestyrelsen skal underskrive valgbogen, se lovens § 74, stk. 1.

De valgbestyrelser, der bruger KMD A/S's valgopgørelsessystem, kan selv udskrive valgbøgerne fra dette system. De valgbestyrelser, der ikke bruger KMD A/S's valgopgørelsessystem, kan købe en valgbog hos KMD A/S til manuel udfyldelse.

9.8. Indsendelse af attesteret valgbogskopi til Danmarks Statistik og Indenrigs- og Sundhedsministeriet

Så snart fintællingen er afsluttet, skal formanden for valgbestyrelsen indsende en kopi af valgbogen med bilag til Danmarks Statistik og en kopi af valgbogen med bilag til Indenrigs- og Sundhedsministeriet. De nævnte to kopier skal attesteres af formanden.

Samtidig skal der indsendes to annullerede stemmesedler til Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

Kopierne af valgbøgerne med bilag (og for så vidt angår ministeriet tillige de to annullerede stemmesedler) skal så vidt muligt være modtaget i Danmarks Statistik og Indenrigs- og Sundhedsministeriet dagen efter fintællingen, se lovens § 74.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet vil før valget give valgbestyrelsen meddelelse om den nærmere fremgangsmåde ved indsendelse af valgbogen og kan herunder bestemme, hvorvidt og i hvilken form valgbogen skal indsendes elektronisk til Danmarks Statistik og til ministeriet.

9.9. Rettelse af eventuelle fejl og mangler i valgbogen m.v.

Inden afsendelsen af valgbogen til Danmarks Statistik og Indenrigs- og Sundhedsministeriet skal valgbestyrelsen sikre sig, at der ikke er fejl og mangler i valgbogen.

Bliver valgbestyrelsen efter afsendelsen af valgbogen til Danmarks Statistik og Indenrigs- og Sundhedsministeriet opmærksom på, at der er fejl eller mangler i valgbogen, skal valgbestyrelsen snarest muligt give Danmarks Statistik og ministeriet besked herom og indsende rettelsesblade til valgbogen til både Danmarks Statistik og ministeriet, hvis det er nødvendigt.

Hvis valgbestyrelsen får henvendelser om at foretage en fornyet fintælling, skal disse henvendelser betragtes som en klage over valget. Henvendelserne skal derfor straks sendes videre til Indenrigs- og Sundhedsministeriet med henblik på, at de derefter kan blive behandlet af Folketinget, se lovens § 88.

Folketinget kan pålægge valgbestyrelsen at foretage en fornyet gennemgang og opgørelse af det materiale eller dele heraf, der har været benyttet ved folketingsvalget. Se lovens § 87, stk. 3.

10. Opbevaring og kassation af valgmateriale

Valgmateriale opbevares af kommunalbestyrelsen efter reglerne i lovens § 104. I opstillingskredse, der består af flere kommuner, opbevares valgmaterialet af kommunalbestyrelsen i *kredskommunen* (se om dette begreb, afsnit 5.1.). Hver kommunalbestyrelse opbevarer dog en kopi af afstemningsbøgerne samt øvrigt valgmateriale, som kommunalbestyrelsen har modtaget.

Når klagefristen er udløbet, og eventuelle klager over valget er endeligt afgjort, skal valglisterne, valgkortene, stemmesedlerne samt brevstemmematerialet tilintetgøres. Benyttes elektroniske valglister og/eller elektroniske brevstemmeprotokoller, skal disse også tilintetgøres efter reglerne i lovens § 104.

Øvrigt valgmateriale, herunder valgbogen og afstemningsbøgerne og kopierne af afstemningsbøgerne, opbevares efter reglerne i arkivloven, jf. bekendtgørelser nr. 995 af 3. august 2010 om bevaring og kassation af arkivalier i kommunerne.

Tilintetgørelse af brevstemmer og opbevaring af brevstemmer, der modtages efter valgdagen, skal fortsat ske efter de principper, der var angivet i §§ 5 og 6 i tidligere cirkulære nr. 64 af 3. maj 1989 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning. Cirkulæret er nu erstattet af cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning.

Brevstemmer, der modtages efter valgdagen, men inden eventuelle klager over valget er endeligt afgjort, skal således som udgangspunkt tilintetgøres sammen med valglisterne, valgkortene og stemmesedlerne. Hvis det må antages, at det drejer sig om en brevstemme til det kommende folketingsvalg afgivet af en sømand eller dennes medsejlende ægtefælle efter reglen i lovens § 58, stk. 3, jf. afsnit 8.6.3., skal brevstemmen opbevares til førstkommande folketingsvalg og registreres i brevstemmeprotokollen til førstkommande folketingsvalg, når denne er oprettet.

Når Folketinget endeligt har godkendt valget, og eventuelle klager over valget dermed anses for endeligt afgjort, sender Indenrigs- og Sundhedsministeriet meddelelse herom til valgbestyrelserne og kommunalbestyrelserne.

11. Afholdelse af udgifterne ved valget

Reglerne om afholdelse af udgifterne ved folketingsvalg står i lovens § 105.

Udgifterne til folketingsvalg afholdes af kommunerne.

Udgifterne til brevstemmematerialet afholdes dog af statskassen. Portoudgifter til forsendelse af brevstemmer afholdes af den myndighed, institution, skib eller havanlæg, som stemmemodtageren repræsenterer.

Udgifter, der forskudsvis er afholdt af kredskommunen, fordeles af valgbestyrelsens formand på opstillingskredsens kommuner i forhold til det senest offentliggjorte folketal.

12. Formularer m.v. til brug ved valget

Brevstemmeprotokoller kan købes hos Rosendahls Schultz Grafisk A/S, Herstedvang 10, 2620 Albertslund, tlf. 43 22 73 00, telefax 43 63 19 69, e-post distribution@rosendahls-schultzgrafisk.dk. Samme sted kan der bestilles brevstemmemateriale for Indenrigs- og Sundhedsministeriets regning.

Der kan hentes et skema til at ansøge om at brevstemme i hjemmet på Indenrigs- og Sundhedsministeriets hjemmeside på adressen www.valg.im.dk. Formularer til kandidatmeldelser kan bestilles hos Indenrigs- og Sundhedsministeriet. Formularen til anmeldelse af en kandidat, der stiller op for et parti, kan ligeledes hentes på Indenrigs- og Sundhedsministeriets hjemmeside, der findes på adressen www.valg.im.dk.

13. Bortfald af tidligere udsendt vejledning om afholdelse af folketingsvalg

Vejledning nr. 60 af 26. september 2007 om afholdelse af folketingsvalg er bortfaldet.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet, den xx. august 2010

Bertel Haarder

Bilag 1**Oversigt over bekendtgørelser, cirkulærer, vejledninger og skrivelser om folketingsvalg**

Oversigten vedrører bekendtgørelser, cirkulærer, vejledninger og skrivelser udstedt i medfør af lov om valg til Folketinget, jf. lovbekendtgørelse nr. 145 af 24. februar 2009.

Bekendtgørelser m.v. vedrørende folketingsvalglovens afsnit II om vederlag og pension m.v. er ikke medtaget.

Bekendtgørelser

- Bekendtgørelse nr. 645 af 12. oktober 1989 om valgagitation, som ændret ved bekendtgørelse nr. 828 af 25. november 1998
- Bekendtgørelse nr. 605 af 21. juni 2004 om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der har valget uanset ophold i udlandet
- Bekendtgørelse nr. 650 af 19. juni 2007 om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folketingsvalg
- Bekendtgørelse nr. 852 af 22. august 2008 om forretningsorden for Valgnævnet
- Bekendtgørelse nr. 127 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning på sygehuse
- Bekendtgørelse nr. 128 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem
- Bekendtgørelse nr. 129 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene
- Bekendtgørelse nr. 130 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen
- Bekendtgørelse nr. 262 af 31. marts 2009 om stemmesedler til brug ved folketingsvalg
- Bekendtgørelse nr. 211 af 5. marts 2010 om fordeling af kreds- og tillægsmandater ved folketingsvalg

Cirkulærer

- Cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning

Vejledninger

- Vejledning nr. 139 af 17. juli 1990 om folkeregistrenes attestation m.v. af vælgererklæringer til brug ved partianmeldelser
- Vejledning nr. 65 af 27. juni 2004 om behandling af ansøgninger om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der har valgt uanset ophold i udlandet

Skrivelser

- Skrivelse nr. 9706 af 27. oktober 2008 om Danmarks Statistiks overtagelse af valgopgørelsen (Til alle kommunalbestyrelser, valgbestyrelser, statsforvaltninger og formanden for Bornholms valgbestyrelse)
- Skrivelse nr. 9062 af 19. februar 2010 om folkeregistrenes/borgerservice-centrenes attestation af vælgererklæringer til brug ved partianmeldelser (Til alle kommunalbestyrelser)

Bilag 2**Oversigt over ændringer af reglerne om folketingsvalg**

Siden folketingsvalget den 13. november 2007 er lov om valg til Folketinget, jf. daværende lovbekendtgørelse nr. 1292 af 8. december 2006, bl.a. ændret ved lov nr. 222 af 8. april 2008, lov nr. 1347 af 19. december 2008 og lov nr. 135 af 24. februar 2009. Sidstnævnte lovændring har kun betydning for folkeafstemninger om grundlovsændringer og vil derfor ikke blive nærmere omtalt her. En ny bekendtgørelse af lov om valg til Folketinget er udsendt som lovbekendtgørelse nr. 145 af 24. februar 2009. Siden folketingsvalget den 13. november 2007 er en række af de hidtidige bekendtgørelser om valg erstattet af nye bekendtgørelser, jf. nedenfor.

Lovændringer, der vedrører folketingsvalglovens afsnit II om vederlag og pension m.v., er ikke medtaget i ovenstående opregning af ændringslove til folketingsvalgløven og omtales derfor heller ikke nærmere i det følgende.

Oversigt over lovændringerne

Ved § 1 i lov nr. 222 af 8. april 2008 om ændring af lov om valg til Folketinget, lov om valg af danske medlemmer til Europa-Parlamentet og lov om kommunale og regionale valg (Valgnævnet, godkendelse af partinavne m.v.) blev Valgretsnettets kompetence udvidet til udover at omfatte sager om optagelse af udlandsdanskere på valglisten også at omfatte sager om godkendelse af navnet for et nyt parti og den formular, som vælgererklæringer for et nyt parti skal afgives på. Som en konsekvens af kompetenceudvidelsen ændrede nævnet samtidig navn til Valgnævnet, og nævnets sammensætning blev i sager om godkendelse af partinavne udvidet til tillige at bestå af en kyndig i navne- og varemærkerettigheder. Med loven blev endvidere gennemført en række ændringer af reglerne for godkendelse og forlængelse af godkendelse af partinavne og formularer til vælgererklæringer. Godkendelsesperioden blev udvidet fra to til tre år. Til gengæld blev betingelserne for at forlænge godkendelsen strammet for at undgå, at partistiftere i længere ubrudte perioder lægger beslag på et partinavn, uden at der er udsigt til, at partiet i løbet af godkendelsesperioden kan opnå det nødvendige antal vælgererklæringer. Forlængelse gives nu kun for et år mod tidligere to, og kun hvis der er grund til at antage, at der inden udløbet af forlængelsesperioden på et år vil være indsamlet det nødvendige antal vælgererklæringer til, at der kan foretages partianmeldelse. Forlængelse kan i særlige tilfælde ske flere gange. Har et parti fået afslag på forlængelse, kan det samme parti tidligst ansøge om at generhverve partinavnet et år efter udløbet af den tidligere godkendelse, så partinavnet i denne periode er stillet til fri afbenyttelse for andre end den, der i første omgang fik meddelt godkendelse.

Ved samme lov justeres endvidere reglerne om, i hvilke boformer og boliger der ved folketingsvalg, folkeafstemninger, Europa-Parlamentsvalg samt regionale og kommunale valg kan brevstemmes i lyset af de forskellige boligformer, voldsramte kvinder, ældre og handicappede og personer med særlige sociale problemer vil kunne tilbydes efter social- og boliglovgivningen (lovens § 54, stk. 2). Lovændringen bragte blandt andet beboerne i boformerne efter servicelovens § 107, stk. 1, og stk. 2, nr. 2, ind under brevstemmereglerne, dvs. beboere i boformer til midlertidigt ophold til voksne, der på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer har behov for det, jf. servicelovens § 107,

stk. 1, eller til voksne med nedsat psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer, der har behov for pleje eller behandling, og som på grund af disse vanskeligheder ikke kan klare sig uden støtte, jf. servicelovens § 107, stk. 2, nr. 2. Herudover fik kvinder, som opholder sig i kvindekrisecentre, jf. servicelovens § 109, ret til at brevstemme i krisecentret. Endvidere får beboere i understøttede private plejeboliger og friplejeboliger ret til at brevstemme i boligen, ligesom beboere i lette kollektivboliger bringes ind under brevstemmereglene. For almene plejeboliger m.v., hvis beboere i dag kan brevstemme i boligen, blev denne ret gjort ubetinget, således at kommunalbestyrelsens adgang til at beslutte, at brevstemmeafgivning i stedet kan ske i vælgerens eget hjem, ophæves.

Ved § 1 i lov nr. 1347 af 19. december 2008 om ændring af lov om valg til Folketinget, lov om valg af danske medlemmer til Europa-Parlamentet og lov om kommunale og regionale valg (Hjælp til stemmeafgivningen) får vælgere med behov for hjælp til stemmeafgivningen ret til at forlange, at hjælpen ydes af den person, som vælgeren selv har udpeget, når blot der samtidig medvirker en myndighedsperson (lovens § 49, stk. 2, 2. pkt. og § 61, stk. 4, 2. pkt.). Dette gælder såvel ved stemmeafgivningen på valgdagen som ved brevstemmeafgivningen. De hidtidige særlige regler for blinde og svagsynede vælgere ved stemmeafgivningen på valgdagen ophæves. Også blinde og svagsynede vælgere kan således kun forlange, at hjælpen ydes af den person, som vælgeren selv har udpeget, hvis der samtidig medvirker en myndighedsperson. Til gengæld har også blinde og svagsynede nu fået mulighed for at udpege en personlig hjælper til at hjælpe med brevstemmeafgivningen, hvis der samtidig medvirker en myndighedsperson.

Nye eller ændrede bekendtgørelser af betydning for folketingsvalg

I forlængelse af ovennævnte ændring af folketingsvalgloven ved lov nr. 222 af 8. april 2008, hvorved Valgretsnetværket – nu Valgnævnet – kompetence blev udvidet, blev *bekendtgørelse nr. 852 af 22. august 2008 om forretningsordenen for Valgnævnet* udstedt. Forretningsordenen fastsætter regler for Valgnævnets nye sammensætning, kompetence og virksomhed samt regler vedrørende inhabilitet, formandens kompetence og nævnets sekretariatsbetjening.

Bekendtgørelse nr. 127 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning på sygehuse træder i stedet for bekendtgørelse nr. 760 af 26. juni 2007 om brevstemmeafgivning på sygehuse. *Bekendtgørelse nr. 128 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem* træder i stedet for bekendtgørelse nr. 758 af 26. juni 2007 om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem. *Bekendtgørelse nr. 129 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene* træder i stedet for bekendtgørelse nr. 757 af 26. juni 2007 om brevstemmeafgivning i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene. *Bekendtgørelse nr. 130 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen* træder i stedet for bekendtgørelse nr. 591 af 2. juni 2008 om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, der trådte i stedet for bekendtgørelse nr. 759 af 26. juni 2007 om brevstemmeafgivning på plejehjem og i ældreboliger m.v.

Bekendtgørelserne indeholder ajourføringer nødvendiggjort af ovennævnte lov nr. 1347 af 19. december 2008 om ændring af lov om valg til Folketinget, lov om valg af danske medlemmer til Europa-Parlamentet og lov om kommunale og regionale

valg (Hjælp til stemmeafgivningen). Bekendtgørelserne fastlægger i overensstemmelse med lovforslagets bemærkninger, at den fornødne hjælp i givet fald skal ydes af hjælperen og stemmemodtageren i forening. Det fastsættes dog – som et supplement hertil – at det altid er stemmemodtageren, der sikrer sig vælgerens identitet, giver vælgeren vejledning m.v. og attesterer stemmeafgivningen på følgebrevet. Som en følge heraf fastsættes, at hjælperen i stedet for den anden stemmemodtager må underskrive følgebrevet på vælgerens vegne, hvis vælgeren skal have hjælp hertil. Endvidere slås fast, at selv om den fornødne hjælp alene skal ydes af den ene af stemmemodtagerne, må den anden stemmemodtager fortsat være til stede i stemmelokalet bl.a. af hensyn til, at vedkommende kan træde til og underskrive følgebrevet, hvis hjælperen ikke magter denne opgave. Da hjælperens fulde navn ikke er kendt i kommunen, fastsættes det nu generelt, at underskriften, hjælperen/stemmemodtageren må foretage på følgebrevet på vegne af en vælger, der ikke selv kan underskrive, altid skal ske ved brug af underskrift og ikke initialer.

Ud over de justeringer, der blev foretaget i de ovennævnte fire bekendtgørelser om brevstemmeafgivningen som følge af vedtagelsen af lov nr. 1347 af 19. december 2008, indeholder *bekendtgørelse nr. 130 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen* en ajourføring af regelsættet som følge af den justering af reglerne om, i hvilke boformer og boliger der kan brevstemmes, som skete ved lov nr. 222 af 8. april 2008. Ved ajourføringen er der bl.a. taget højde for, at de boformer og boliger, hvor der nu kan brevstemmes, ikke nødvendigvis er tilknyttet en institution. Bl.a. skal det særlige stemmelokale, kommunalbestyrelsen skal indrette til brevstemmeafgivningen, være i tilknytning til eller i umiddelbar nærhed af boformen eller boligen (bekendtgørelsens § 5).

Bekendtgørelse nr. 262 af 31. marts 2009 om stemmesedler til brug ved folketingsvalg træder i stedet for bekendtgørelse nr. 651 af 19. juni 2007 om stemmesedler til brug ved folketingsvalg. Ved den nye bekendtgørelse nedsættes minimumskravet til stemmesedlens gramvægt fra 125 g/m² til 120 g/m² (bekendtgørelsens § 1).

Bekendtgørelse nr. 211 af 5. marts 2010 om fordeling af kreds- og tillægsmandater, der erstatter bekendtgørelse nr. 602 af 13. juni 2007 om fordeling af kreds- og tillægsmandater, fastsætter en ny fordeling af kreds- og tillægsmandater i henhold til folketingsvalglovens § 10, stk. 1.

Bekendtgørelse om stemmesedler til brug ved folketingsvalg

I medfør af § 43, stk. 4, i lov om valg til Folketinget, jf. lovbekendtgørelse nr. 145 af 24. februar 2009, fastsættes:

§ 1. Stemmesedlerne skal være af hvidt karton eller svært papir med en gramvægt på mindst 120 g/m². De skal ved mindst to anbragte knæk være til at sammenfolde således, at de kan nedlægges af vælgerne i stemmekassen, uden at nogen kan se, hvorledes der er stemt.

Stk. 2. Såfremt folketingsvalg afholdes samme dag som kommunale og regionale valg eller valg af danske medlemmer til Europa-Parlamentet, skal det i stk. 1, 1. pkt., nævnte karton eller svære papir være lyst blå.

§ 2. Øverst til højre på stemmesedlerne anføres med små typer en betegnelse for den opstillingskreds, til hvilken de er bestemt.

Stk. 2. Umiddelbart under den i stk. 1 anførte betegnelse anføres med store, fede typer ordet »Folketingsvalget« med tilføjelse af årstallet for valget.

Stk. 3. Umiddelbart under ordet »Folketingsvalget« med tilhørende årstal og umiddelbart over den fede, vandrette streg, der er nævnt i § 3, stk. 2, 3. pkt., anføres med almindelige typer: »Sæt x til højre for et partinavn eller et kandidatnavn. Sæt kun ét x på stemmesedlen«.

§ 3. Stemmesedlerne skal indeholde et særskilt felt for hvert parti, der har kandidater opstillet i storkredsen. Felterne for de enkelte partier anbringes under hinanden i alfabetisk rækkefølge efter partiernes bogstavbetegnelse.

Stk. 2. Felterne skal adskilles fra hinanden ved en fed, vandret streg. Også det øverste og nederste felt skal henholdsvis begyndes og afsluttes med en fed, vandret streg. Den fede, vandrette streg, hvormed det øverste felt begyndes, skal være dobbelt så fed som de øvrige fede, vandrette streger.

§ 4. Øverst i hvert felt anføres med fede typer partiets bogstavbetegnelse efterfulgt af et punktum. Bogstavbetegnelsen skal anbringes umiddelbart inden for stemmesedlens venstre kant. Til højre for bogstavbetegnelsen anføres partiets navn ligeledes med fede typer. Der skal mellem partinavnet og stemmesedlens højre kant være rigelig plads til at sætte kryds.

§ 5. Under bogstavbetegnelsen og partinavnet, jf. § 4, anføres adskilt ved en halvfed, vandret streg navnene på de kandidater, som er opstillet for partiet i storkredsen. Navnene adskilles fra hinanden med tynde, vandrette streger.

Stk. 2. Navnet på den eller de kandidater, der er opstillet i vedkommende opstillingskreds, anføres med halvfede typer øverst og i alfabetisk rækkefølge efter efternavn eller mellemnavn, såfremt dette skal anføres i stedet for efternavn, jf. § 7, stk. 2. Den kandidat, der er anmeldt som partiets nominerede kandidat i opstillingskredsen, anføres dog først.

Stk. 3. Under de i stk. 2 nævnte kandidater anføres med almindelige typer og i alfabetisk rækkefølge navnene på de øvrige kandidater, der er opstillet for partiet i storkredsen. Er der anmeldt partiliste, skal kandidaterne dog anføres i partilistens rækkefølge.

Stk. 4. Er der i en opstillingskreds ikke opstillet nogen kandidat for partiet, anføres med almindelige typer og i alfabetisk rækkefølge navnene på de kandidater, der er opstillet for partiet i de øvrige opstillingskredse i storkredsen. Er der anmeldt partiliste, skal kandidaterne dog anføres i partilistens rækkefølge.

§ 6. Såfremt der i storkredsen er opstillet kandidater uden for partierne, anføres disse nederst på stemmesedlen i et særskilt felt, i hvilket der med fede typer anføres ordene »Uden for partierne« som overskrift. Under overskriften anføres adskilt med en halvfed, vandret streg navnene på de pågældende kandidater. Navnene adskilles fra hinanden med tynde, vandrette streger.

Stk. 2. De kandidater, der er opstillet i vedkommende opstillingskreds, anføres øverst i alfabetisk rækkefølge med halvfede typer, og derefter anføres med almindelige typer i alfabetisk rækkefølge de øvrige kandidater uden for partierne, der er opstillet i storkredsen.

§ 7. Kandidaternes navne anføres med fornavne eller forbogstaver først.

Stk. 2. Kandidaterne skal anføres på stemmesedlerne med deres fulde navn, medmindre de på kandidatanmeldelsen har angivet, hvordan navnet ønskes anført. Kandidatens efternavn eller mellemnavn samt mindst ét fornavn eller forbogstav skal dog altid anføres. Kun mellem- og efternavne, som kandidaten er berettiget til at føre efter navneloven, eller mellemnavne, som er anmeldt til folkeregistret, kan anføres på stemmesedlen. I stedet for fornavnet kan anføres et kaldenavn, der er afledt af fornavnet.

Stk. 3. Navnene anføres begyndende umiddelbart inden for stemmesedlens venstre kant. Der skal mellem kandidaternes navne samt en eventuel betegnelse for stilling eller bopæl, jf. § 8, og stemmesedlens højre kant være rigelig plads til at sætte et kryds.

§ 8. I tilfælde, hvor valgbestyrelsen skønner, at der kan ske forveksling af kandidaternes navne, skal der i forlængelse af navnene anføres en kortfattet betegnelse på enten stilling eller bopæl for de pågældende kandidater. I andre tilfælde må kandidaternes stilling eller bopæl ikke anføres.

§ 9. Såfremt der til valget er opstillet et så stort antal kandidater, at stemmesedlen efter foranstående regler vil blive uforholdsmæssig lang, kan valgbestyrelsen beslutte, at kandidaternes navne inden for hvert partifelt skal opføres i to eller flere lodrette kolonner.

Stk. 2. Hvis det besluttes at opføre kandidaternes navne i to eller flere kolonner, skal navnene på samtlige kandidater fordeles ligeligt mellem kolonnerne, der skal adskilles fra hinanden med meget fede, lodrette streger. Navnene anføres begyndende umiddelbart inden for stemmesedlens venstre kant, henholdsvis umiddelbart til højre for den meget fede, lodrette streg. Til højre for kandidatnavnene skal være rigelig plads til at sætte et kryds.

§ 10. Alle de vandrette streger, der er nævnt i bekendtgørelsen, skal gå tværs over stemmesedlen fra kant til kant.

§ 11. Ud over det, der er nævnt i de foregående paragraffer, må intet ord eller bogstav og intet navn, tal eller tegn være påført nogen stemmeseddel ved tryk eller ved skrift eller på anden måde.

§ 12. Bekendtgørelsen træder i kraft den 15. april 2009.

Stk. 2. Samtidig ophæves bekendtgørelse nr. 651 af 19. juni 2007 om stemmesedler til brug ved folketingsvalg.

Velfærdsministeriet, den 31. marts 2009

Karen Jespersen

/ Nicoline Nyholm Miller

Udsnit af en stemmeseddel og bemærkninger hertil

Kattegat Storkreds 5. opstillingskreds Folketingsvalget 201X Sæt x til højre for et partinavn eller et kandidatnavn Sæt kun ét x på stemmesedlen
F. SF – Socialistisk Folkeparti
Jakob Nørhøj
Holger K. Nielsen
Hanne Agersnap
Camilla Burgwald
Bilal Inekci
Kirsten Sloth
Henrik Severin Hansen
V. Venstre, Danmarks Liberale Parti
Kim Johnsen
Gitte Lillelund Bech
Karen Ellemann
Bertel Haarder
Kasper Krüger
Philippe Marcher
Søren P. Rasmussen
Ø. Enhedslisten – De Rød Grønne
Pernille Falcon
Pia Boisen
Mette Hedegaard
Anders Jansen
Ole Donbæk Jensen
Jaleh Tavaloki
Frank Aaen
Uden for partierne
Jes Krogh
Feride Istogu Gillesberg

Som eksempel er vist et udsnit af en fiktiv stemmeseddel, der med hensyn til partier, kandidater og opstillingsformer er baseret på stemmesedlen ved folketingsvalget den 13. november 2007 i Københavns Omegns Storkreds 5. opstillingskreds. Eksemplet er illustrativt i forhold til de forskellige opstillingsformer, der kan anvendes.

des, og indeholder for enkelthedens skyld kun udvalgte af de for tiden opstillingsberettigede partier.

Foroven på stemmesedlen efter overskriften »Folketingsvalget«, men før partifelterne er anført teksten »Sæt x til højre for et partinavn eller et kandidatnavn. Sæt kun ét x på stemmesedlen«, se bekendtgørelse nr. 262 af 31. marts 2009 om stemmesedler til brug ved folketingsvalg.

Bemærk endvidere, at den fede, vandrette streg, der adskiller vejledningsteksten fra det øverste partifelt på stemmesedlerne – dvs. den fede vandrette streg, hvor med det øverste felt (feltet for A. Socialdemokratiet) begyndes – skal gøres dobbelt så fed som de fede, vandrette streger, der i øvrigt afgrænser de forskellige partiers. Det første partinavnefelt (A. Socialdemokratiet) skal forekomme umiddelbart efter den dobbelte fede streg, der adskiller vejledningsteksten fra partinavnefeltet.

Der er ikke i bekendtgørelsen fastsat regler for afstanden mellem de forskellige streger, der adskiller kandidaterne indbyrdes samt størrelsen af partinavnefeltene m.v. Afstanden mellem de streger, der adskiller de enkelte kandidaters navne, bør dog ikke være mindre end 5 mm. Endvidere bør afstanden mellem stregerne, der er anbragt over og under partiets bogstavbetegnelse og navn, ikke være mindre end 1 cm.

Der er kun medtaget det antal partier, som er nødvendigt for at illustrere de forskellige opstillingsformer m.v.

Kredsvis opstilling med partiliste (F)

Opstillingskredsens kandidat er anført øverst med halvfede typer. Dernæst de øvrige kandidater i storkredsen med almindelige typer i partilistens rækkefølge.

Sideordnet opstilling med nominering (V)

Alle kandidater er anført med halvfede typer, idet alle partiets kandidater i storkredsen er opstillet i den pågældende opstillingskreds. Den nominerede kandidat er anført øverst. Dernæst de øvrige kandidater i alfabetisk rækkefølge efter efternavn (eller mellemnavn, hvis dette skal anføres i stedet for efternavn).

Kredsvis opstilling (Ø)

Opstillingskredsens kandidat er anført øverst med halvfede typer. Herefter er de øvrige kandidater i storkredsen opført med almindelige typer i alfabetisk rækkefølge.

Uden for partierne

Den første kandidat uden for partierne er opstillet i opstillingskredsen og er derfor anført med halvfede typer. Den anden kandidat uden for partierne er ikke opstillet i opstillingskredsen og er derfor anført med almindelige typer.

Som hovedregel kun en kolonne

Bemærk, at kandidaternes navne inden for hvert partifelt kun må opføres i to eller flere lodrette kolonner, hvis der er nødvendigt for at undgå, at stemmesedlen bliver uforholdsmæssig lang.

Cirkulære om brevstemmeprotokollers indhold og udformning

(Til alle kommunalbestyrelser)

I medfør af § 64, stk. 1, og § 100 i lov om valg til Folketinget, jf. lovbekendtgørelse nr. 261 af 18. april 2001, § 26, stk. 5, i lov om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet, jf. lovbekendtgørelse nr. 264 af 18. april 2001, og § 70, stk. 1, i lov om kommunale valg, jf. lovbekendtgørelse nr. 263 af 18. april 2001, fastsættes:

§ 1. Forud for hvert valg skal kommunalbestyrelsen oprette en protokol over de brevstemmer, som kommunalbestyrelsen modtager til det pågældende valg (brevstemmeprotokol).

§ 2. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om antallet af brevstemmer modtaget på en bestemt dato til og med dagen før valgdagen. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, hvorledes de modtagne brevstemmer på en bestemt dato til og med dagen før valgdagen fordeler sig på brevstemmer modtaget fra kommunens folkeregister, fra stemmemodtagere på plejehjem m.v. og i ældreboliger og i vælgerens hjem, samt fra postvæsenet (dvs. brevstemmer, der er afgivet på andre kommuners folkeregistre, på sygehuse, i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse, på danske repræsentationer i udlandet m.v.).

Stk. 2. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om antallet af brevstemmer modtaget på en bestemt dato til og med dagen før valgdagen, der er videresendt til andre kommuner, samt datoen for videresendelsen.

Stk. 3. Brevstemmeprotokollen skal indeholde tilsvarende oplysninger som nævnt i stk. 1 og 2 både for så vidt angår brevstemmer, der modtages på valgdagen og afleveres til afstemningsstederne inden kl. 9, og for så vidt angår brevstemmer, der modtages på valgdagen og afleveres til afstemningsstederne efter kl. 9.

Stk. 4. Brevstemmeprotokollen skal indeholde tilsvarende oplysninger som nævnt i stk. 1 for så vidt angår brevstemmer, der modtages fra og med dagen efter valgdagen og til og med den dag, hvor eventuelle klager over valget er endeligt afgjort.

Stk. 5. De i stk. 1-4 nævnte oplysninger skal indføres i brevstemmeprotokollen af kommunalbestyrelsen på de dage, hvor kommunalbestyrelsen modtager de pågældende brevstemmer.

§ 3. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, hvorledes det samlede antal brevstemmer, der er modtaget til og med dagen før valgdagen, og som ikke er videresendt til andre kommuner, efter afsenderens bopælsangivelse på yderkurverne fordeler sig på de enkelte afstemningsområder i kommunen. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om antallet af brevstemmer, der er modtaget til og med dagen før valgdagen, som ikke er videresendt til andre kommuner,

og som på grundlag af oplysningerne om afsenderen på yderkuverten ikke kan henføres til et bestemt afstemningsområde.

Stk. 2. Brevstemmeprotokollen skal indeholde tilsvarende oplysninger som nævnt i stk. 1 både for så vidt angår brevstemmer, der modtages på valgdagen og afleveres til afstemningsstederne inden kl. 9, og for så vidt angår brevstemmer, der modtages på valgdagen og afleveres til afstemningsstederne efter kl. 9.

Stk. 3. De i stk. 1 henholdsvis stk. 2 nævnte oplysninger skal indføres i brevstemmeprotokollen af kommunalbestyrelsen dagen før valgdagen henholdsvis på valgdagen.

§ 4. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, til hvilket afstemningsområde brevstemmer fra afstemningsområder, hvor der er modtaget færre end 5 brevstemmer, er overført, og fra hvilke afstemningsområder de pågældende brevstemmer er overført, jf. folketingsvalglovens § 64, stk. 5, og den kommunale valglovs § 70, stk. 4.

Stk. 2. De i stk. 1 nævnte oplysninger skal indføres i brevstemmeprotokollen af kommunalbestyrelsen senest på valgdagen.

§ 5. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, til hvilket afstemningsområde brevstemmer, som ikke er videresendt til andre kommuner, og som på grundlag af oplysningerne om afsenderen på yderkuverten ikke kan henføres til et bestemt afstemningsområde, er henregnet i henseende til valgstyrenes kontrol af, om brevstemmerne kan komme i betragtning, jf. folketingsvalglovens § 64, stk. 6, og den kommunale valglovs § 70, stk. 5.

§ 6. Brevstemmeprotokollen skal være udformet i overensstemmelse med de fortrykte brevstemmeprotokoller, Indenrigsministeriet har ladet fremstille.

§ 7. §§ 1-6 finder tilsvarende anvendelse ved folkeafstemninger.

§ 8 Cirkulæret træder i kraft den 15. maj 2001.

Stk. 2. Samtidig ophæves cirkulære nr. 64 af 3. maj 1989 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning.

Indenrigsministeriet, den 8. maj 2001

Karen Jespersen

/ Anne Birte Pade

Bilag 6*Bekendtgørelse nr. 650 af 19. juni 2007***Bekendtgørelse om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folketingsvalg**

I medfør af § 69, stk. 4, i lov om valg til Folketinget, jf. lovbekendtgørelse nr. 1292 af 8. december 2006, og efter forelæggelse for Folketingets Udvalg til Valgs Prøvelse, fastsættes:

*Kapitel 1**Definitioner*

§ 1. Ved kryds forstås i bekendtgørelsen et tegn svarende til bogstavet X eller til tegnet for plus (+).

Stk. 2. Tegn, der må anses for at være afledt af et kryds, eller som må anses for at være resultatet af, at vælgeren ved gentagen afmærkning har villet tydeliggøre et kryds, bedømmes efter samme regler som kryds.

§ 2. Ved "bogstavbetegnelse" eller "officiel bogstavbetegnelse" forstås i bekendtgørelsen en af de bogstavbetegnelser, der i medfør af lovens § 14 forud for det pågældende valg er tildelt de opstillingsberettigede partier. Ved "uofficiel bogstavbetegnelse" forstås i bekendtgørelsen enhver anden betegnelse bestående af et eller flere bogstaver, herunder en af de betegnelser, som Folketinget anvender til at angive de enkelte folketingsmedlemmers tilhørsforhold til en bestemt folketingsgruppe.

*Kapitel 2**Bedømmelse af stemmesedler afgivet på afstemningsstedet**Blanke stemmesedler*

§ 3. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er blank, jf. lovens § 69, stk. 1, nr. 1.

Stemmesedler, hvor vælgerens stemme på stemmesedlen ikke er afmærket med kryds

§ 4. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt vælgerens stemme på stemmesedlen ikke er afmærket med kryds, jf. lovens § 69, stk. 1, nr. 2. En stemmeseddel betragtes ved anvendelse af reglen i 1. pkt. som ugyldig, såfremt stemmesedlen i stedet for med kryds er afmærket med bogstav, cirkel eller andet mærke, der ikke har karakter af et kryds, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Hvis stemmesedlen i stedet for med kryds er afmærket med overstreget, udvisket eller halvt kryds (dvs. en lodret, vandret eller skrå streg), bedømmes stemmesedlen efter reglen i § 9, stk. 1.

Stemmesedler, der giver anledning til tvivl om vælgerens stemmeafgivning

§ 5. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er helt eller delvis overstreget.

§ 6. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er afmærket med kryds i flere partifelter, herunder feltet for kandidater uden for partierne.

§ 7. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er afmærket med kryds, der rækker ind i flere partifelter, herunder feltet for kandidater uden for partierne, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Hvis den væsentligste del af krydset, herunder krydsets skæringspunkt, er placeret i ét partifelt, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for det pågældende parti, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

Stk. 3. Hvis den væsentligste del af krydset, herunder krydsets skæringspunkt, er placeret i feltet for kandidater uden for partierne, bedømmes stemmesedlen efter reglerne i § 8.

§ 8. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er afmærket med kryds ud for ordene "Uden for partierne" i feltet for kandidater uden for partierne, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Hvis der kun er opstillet én kandidat uden for partierne, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for denne, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

Stk. 3. Hvis der både er sat kryds ud for ordene "Uden for partierne" og ud for en kandidat opstillet uden for partierne, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for denne, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

§ 9. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er afmærket med overstreget, udvisket eller halvt kryds (dvs. en lodret, vandret eller skrå streg), jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Hvis stemmesedlen er afmærket med kryds inden for samme partifelt som det overstregede, udviskede eller halve kryds, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for det pågældende parti, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

Stk. 3. Hvis stemmesedlen i feltet for kandidater uden for partierne foruden et overstreget, udvisket eller halvt kryds er afmærket med kryds, bedømmes stemmesedlen efter reglerne i § 8, idet det overstregede, udviskede eller halve kryds betragtes som et kryds.

§ 10. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er afmærket med kryds uden for partifelterne, herunder feltet for kandidater uden for partierne.

§ 11. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt det af andre grunde end dem, der er nævnt i §§ 5-10, ikke med sikkerhed kan afgøres, hvilket parti eller hvilken kandidat uden for partierne vælgeren har villet give sin stemme.

§ 12. Det afgøres efter reglerne i lovens § 73, stk. 3 og 4, hvorvidt en gyldig stemmeseddel, der er omfattet af reglerne i § 7, stk. 2, eller § 9, stk. 2, er en personlig stemme eller en partistemme.

Stemmesedler, der ikke er udleveret på afstemningsstedet

§ 13. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt det må antages, at den ikke er udleveret på afstemningsstedet, jf. lovens § 69, stk. 1, nr. 4.

Stemmesedler med særpræg

§ 14. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den foruden med kryds er afmærket med bogstav, cirkel eller andet mærke, der ikke har karakter af et kryds, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Stemmesedler, der er omfattet af § 9, stk. 2 eller 3, er ikke på grund af de i disse bestemmelser nævnte angivelser ugyldige i medfør af stk. 1.

§ 15. En stemmeseddel, der er afmærket med flere end 3 kryds, er ugyldig. Et overstreget, udvisket eller halvt kryds (lodret, vandret eller skrå streg), jf. § 9, betragtes som ét kryds ved anvendelse af reglen i 1. pkt.

§ 16. En stemmeseddel, hvorpå der er tegnet, eller som er påført påskrift af nogen art, herunder et kandidatnavn eller andet navn, eller som er påført påklæbning af nogen art, er ugyldig. Afsmitning eller lignende fra skriftfarven i det benyttede skriveredskab betragtes ikke som påskrift.

§ 17. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den på anden måde end nævnt i §§ 14-16 er givet et særpræg, herunder ved afmærkning med forskellige skriftfarver, ved iturivning eller ved afrivning af et eller flere stykker. Iturivning eller afrivning betragtes ikke som særpræg, hvis dette er sket ved stemmesedlens udtagning af stemmekassen eller senere. Afmærkning af stemmesedlen med et andet skriveredskab end det, der er fremlagt eller ophængt i stemmerummet, betragtes ikke som særpræg, medmindre skriftfarven eller skrifttykkelsen er helt usædvanlig sammenlignet med almindelige skriveredskaber.

Kapitel 3

Bedømmelse af brevstemmesedler

Blanke brevstemmesedler

§ 18. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den er blank, jf. lovens § 69, stk. 2, nr. 1.

Brevstemmesedler, der giver anledning til tvivl om vælgerens stemmeafgivning

§ 19. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt der på stemmesedlen alene er anført navnet på en eller flere personer, som ikke er opstillet i den storkreds, hvor vælgeren er optaget på valglisten, eller alene navnet eller bogstavbetegnelsen for et parti, der ikke har opstillet kandidater i den pågældende storkreds.

Stk. 2. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den ud over navnet på en eller flere personer, der ikke er opstillet i den pågældende storkreds, alene er påført en uofficiel bogstavbetegnelse, jf. dog stk. 3.

Stk. 3. En brevstemmeseddel, der ud over navnet på en eller flere personer, der ikke er opstillet i den pågældende storkreds, alene er påført en af de uofficielle bogstavbetegnelser, der er omfattet af § 21, stk. 2, anses som en gyldig stemme for det pågældende parti, medmindre brevstemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

§ 20. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den alene er påført en uofficiel bogstavbetegnelse på ét bogstav.

§ 21. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den alene er påført en uofficiel bogstavbetegnelse bestående af flere bogstaver, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Hvis der ikke hersker begrundet tvivl om, hvilket parti en uofficiel bogstavbetegnelse bestående af flere bogstaver skal angive, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for det pågældende parti, som f.eks. RV for Det Radikale Venstre, KF for Det Konservative Folkeparti, SF for SF–Socialistisk Folkeparti, KD for Kristendemokraterne, DF for Dansk Folkeparti, og EL for Enhedslisten - De Rød-Grønne, medmindre brevstemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

§ 22. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den alene er påført kryds.

§ 23. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den er påført modstridende angivelser vedrørende bogstavbetegnelse, partinavn eller kandidatnavn (personnavn).

§ 24. Ved anvendelse af reglen i § 23 om modstridende angivelser bedømmes en uofficiel bogstavbetegnelse, der er påført en brevstemmeseddel sammen med en bogstavbetegnelse, et partinavn eller et kandidatnavn (personnavn), således:

1) Bogstavet "S", bedømmes som Socialdemokratiets officielle bogstavbetegnelse (A).

2) De uofficielle bogstavbetegnelser, der er nævnt i § 21, stk. 2, (f.eks. RV, KF, SF, KD, DF og EL), bedømmes som de pågældende partiers officielle bogstavbetegnelse (f.eks. henholdsvis B, C, F, K, O og Ø).

3) En uofficiel bogstavbetegnelse, der ved det umiddelbart forudgående folketingsvalg var officiel bogstavbetegnelse for et af de opstillingsberettigede partier til det netop afholdte valg, bedømmes efter samme regler som det pågældende partis nuværende officielle bogstavbetegnelse.

4) En uofficiel bogstavbetegnelse, der ved det umiddelbart forudgående folketingsvalg var officiel bogstavbetegnelse for et parti, der ikke var opstillingsberettiget ved det netop afholdte valg, anses som en modstridende angivelse til enhver bogstavbetegnelse, partinavn eller kandidatnavn (personnavn).

5) En uofficiel bogstavbetegnelse, der ikke er omfattet af nr. 1-4, anses ikke som en modstridende angivelse til nogen bogstavbetegnelse, partinavn eller kandidatnavn (personnavn).

§ 25. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt det af andre grunde end dem, der er nævnt i §§ 19-24, ikke med sikkerhed kan afgøres, hvilket af partierne eller hvilken af kandidaterne uden for partierne vælgeren har villet give sin stemme. Anvendelse af forkortelser eller forkert stavemåde af et partinavn eller et kandidat-

navn eller udfyldning af en brevstemmeseddel på forsiden uden for de rubrikker, der er bestemt til udfyldning, er ikke i sig selv til hinder for, at der kan foreligge den fornødne sikkerhed.

Konvoluttens indhold

§ 26. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den konvolut, hvori den er indlagt, indeholder andet eller mere end én stemmeseddel, jf. lovens § 69, stk. 2, nr. 4.

Brevstemmesedler, der ikke er tilvejebragt af indenrigs- og sundhedsministeren

§ 27. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt det må antages, at den ikke er tilvejebragt af indenrigs- og sundhedsministeren, jf. lovens § 69, stk. 2, nr. 5.

Brevstemmesedler med særpræg

§ 28. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den konvolut, hvori den er indlagt, er forsynet med påskrift eller påklæbning. Påklæbning med klar tape for at lukke konvolutten medfører dog ikke ugyldighed.

§ 29. En brevstemmeseddel, hvorpå der er tegnet, eller som ud over officiel eller uofficiel bogstavbetegnelse, partinavn eller kandidatnavn (personnavn) er påført påskrift eller påklæbning af nogen art, er ugyldig. Rettelse eller overstregning af en påført officiel eller uofficiel bogstavbetegnelse, et partinavn eller kandidatnavn (personnavn) betragtes ikke som påskrift.

§ 30. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den på anden måde end nævnt i §§ 28 og 29 er givet et særpræg, herunder ved udfyldning på bagsiden i stedet for eller foruden på forsiden, ved iturivning eller ved afrivning af et eller flere stykker. Udfyldning af en brevstemmeseddel på forsiden uden for de rubrikker, der er bestemt til udfyldning, betragtes ikke som særpræg. Iturivning eller afrivning betragtes ikke som særpræg, hvis dette er sket i forbindelse med udtagning af stemmekassen eller af konvolutten eller senere. Anvendelse af skrift, som er særlig karakteristisk eller som er gået ud af almindelig brug, og som indebærer en særlig udformning af bogstaverne, betragtes ikke som særpræg.

Kapitel 4

Registrering af ugyldige stemmesedler, herunder brevstemmesedler

§ 31. I afstemningsbogen henholdsvis valgbogen anføres, hvor mange stemmesedler valgstyrene henholdsvis valgbestyrelsen har anset for ugyldige, og grunde hertil.

Stk. 2. En stemmeseddel, herunder en brevstemmeseddel, der er anset for ugyldig i medfør af to eller flere af bestemmelserne i bekendtgørelsen, registreres under den ugyldighedsgrund, der er anført først i bekendtgørelsen. Stemmesedler, der er ugyldige i medfør af bestemmelserne i §§ 13, 26, 27 eller 28, registreres dog altid under den pågældende ugyldighedsgrund.

Kapitel 5

Ikrafttræden

§ 32. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. august 2007.

Stk. 2. Samtidig ophæves bekendtgørelse nr. 438 af 31. maj 2001 om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folketingsvalg.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet, den 19. juni 2007

Lars Løkke Rasmussen

/Anne Birte Pade

